

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

ŽANA MIALIK

**ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS POVEIKIS
LIETUVOS REGIONŲ PLĖTRAI: PANEVĖŽIO IR
ŠIAULIŲ REGIONŲ ATVEJŲ ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
prof. dr. G. Mačys**

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS POVEIKIS
LIETUVOS REGIONŲ PLĖTRAI: PANEVĖŽIO IR
ŠIAULIŲ REGIONŲ ATVEJŲ ANALIZĖ

Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621L10010

Vadovas

prof. dr. G. Mačys

2012 12

Recenzentas

2012 12

Atliko

VSEmns1-01 gr. stud.

Ž. Mialik

2012 12 17

VILNIUS, 2012

TURINYS

IVADAS.....	8
1. REGIONINĖS POLITIKOS IR REGIONŲ PLĖTROS TRUMPA APŽVALGA.....	10
1.1. Regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindai	10
1.1.1. Regioninė politika ir jos priemonės.....	10
1.1.2. Regionų plėtros procesas.....	12
1.1.3. Regionų ekonominės plėtros teorijų klasifikacija	14
1.1.4. Regionų ekonominio augimo modeliai	17
1.2. ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarba Lietuvos regionų plėtrai.....	21
1.2.1. ES regioninės politikos pagrindiniai bruožai	21
1.2.2. ES struktūrinė parama – pagrindinis Lietuvos regionų plėtros finansinis instrumentas	25
2. METODOLOGINIAI TYRIMO NURODYMAI	30
3. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMO POVEIKIO PANEVĖŽIO IR ŠIAULIŲ REGIONŲ PLĖTRAI VERTINIMO ANALIZĖ.....	33
3.1. Lietuvos regionų ekonominių ir socialinių rodiklių analizė.....	33
3.2. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai analizė	39
3.3. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai vertinimas	50
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	59
LITERATŪRA.....	61
ANOTACIJA	67
ANOTATION	68
SANTRAUKA	69
SUMMARY	70
PRIEDAI	71

PRIEDAI

1 PRIEDAS. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos administravimas: institucijų funkcijos ir atsakomybė.....	72
2 PRIEDAS. Regioninei projektų atrankai 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiui skirtos priemonės	73
3 PRIEDAS. Lietuvos regionų plėtros vertinimo rodikliai	74
4 PRIEDAS. 2007-2013 ES struktūrinės paramos skirimo ir panaudojimo duomenys: Lietuva, Panevėžio ir Šiaulių regionai.....	75
5 PRIEDAS. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimas pagal savivaldybes Šiaulių regione.....	77
6 PRIEDAS. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimas pagal savivaldybes Panevėžio regione.....	79

LENTELĖS

1 lentelė. Regioninių skirtumų mažėjimo pagrindimas regionų konvergencijos teorijose	15
2 lentelė. Regioninių skirtumų didėjimo priežastys regionų divergencijos teorijose	16
3 lentelė. NUTS suskirstymas	23
4 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir BVP, tenkančio vienam gyventojui (2009-2011 m.), koreliacijos koeficientai	51
5 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir TUI vienam gyventojui (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai	52
6 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir materialinės investicijos vienam gyventojui (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai	53
7 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir įmonių skaičius tūkstančiui gyventojų (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai	54

PAVEIKSLAI

1 pav. Regionų plėtra – kompleksinis procesas	13
2 pav. BVP, tenkantis vienam gyventojui, tūkst. Lt.....	34
3 pav. TUI vienam gyventojui, Lt.....	35
4 pav. Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Lt	36
5 pav. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis, Lt.....	37
6 pav. Nedarbo lygis, proc.	38
7 pav. Gyventojų skaičius Lietuvos regionuose, vnt.....	39
8 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos suma ir suma vienam gyventojui, Lt	41
9 pav. 1.4. prioritetui „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt.....	42
10 pav. 2.3. prioritetui „Informacinė visuomenė visiems“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt	43
11 pav. 2.4. prioritetui „Esminė ekonominė infrastruktūra“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt.....	44
12 pav. 3.1. prioritetui „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt.....	46
13 pav. 3.2. prioritetui „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt.....	47
14 pav. 3.3. prioritetui „Aplinka ir darnus vystymasis“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt	48
15 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų BVP, tenkančio vienam gyventojui, variacijos koeficientas.....	51
16 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų TUI, tenkančių vienam gyventojui, variacijos koeficientas.....	53
17 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų materialinių investicijų vienam gyventojui variacijos koeficientas.....	54
18 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų variacijos koeficientas .	55
19 pav. BVP, tenkančio vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose	55
20 pav. TUI, tenkančių vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose	56
21 pav. Materialinių investicijų vienam gyventojui kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose	57
22 pav. Įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose.....	57

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga

BVP – bendrasis vidaus produktas

BNP- bendrasis nacionalinis produktas

NUTS – Teritorinių statistinių vienetų klasifikatorius

LR – Lietuvos Respublika

ERPF – Europos regioninės plėtros fondas

ESF – Europos socialinis fondas

EŽŪGOF – Europos žemės ūkio vystymo ir garantijų fondas

ŽOFI – Finansinis žuvininkystės orientavimo instrumentas

BPD – Bendrasis programavimo dokumentas

TUI – tiesioginės užsienio investicijos

IVADAS

Lietuvai pereinant į rinkos ekonomiką, dėl įvairių ekonominių, socialinių ir istorinių priežasčių regionuose ilgainiui susiklostė ryškūs nemažėjantys ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumai. Sparčiausiai besiplėtojantys valstybės regionai pagal tokius plėtros rodiklius kaip bendrojo vidaus produkto ir tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui, vidutinį mėnesinį darbo užmokestį ir nedarbo lygį du kartus ir gerokai daugiau lenkia lėčiau besivystančius regionus. Siekiant tolygaus Lietuvos regionų vystymosi, atsirado poreikis kurti ir plėtoti savarankišką nacionalinę regioninę politiką. Integracija į Europos Sąjungą (toliau – ES) dar labiau paspartino šį procesą.

Lietuva, 2004 m. tapusi ES nare, vykdo ES regioninę politiką, kurios pagrindą sudaro struktūrinių fondų finansinė parama mažiausiai išsivysčiusiems ES šalių narių regionams. Lietuva savo išsivystymo lygiu ženkliai atsilieka nuo ES vidurkio, todėl ES finansinė pagalba įvardijama kaip vienas iš svarbiausių narystės pranašumų, kuris skatina šalies regionų vystymąsi.

Tyrimo naujumas ir aktualumas. ES regioninė politika laikoma viena svarbiausių sričių, kuri Lietuvoje paprastai analizuojama makro lygmeniu, tai yra visos šalies, ir mažai regioniniu lygmeniu, kur lyginami regionai. Po Lietuvos integracijos į ES praėjo 8 metai, o 2013 m. baigiasi ES finansinės perspektyvos. Lietuvai tai jau antras ES finansinis laikotarpis, todėl turint omenyje, kad derybos dėl narystės baigėsi 2002 m. gruodžio pabaigoje, valstybė jau beveik 10 metų planuoja savo regionų plėtrą pagal europines taisykles. Šiuo metu Lietuvos valstybė, rengdamasi naujam 2014-2020 m. finansinei perspektyvai, vertina pasiekimus ir gerą patirtį, todėl šis darbas gali pateikti akademines išvagas į šiuo metu tebevykstančius administracinius ES struktūrinės paramos panaudojimo procesus ir alternatyvų požiūrį dėl tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje. Panevėžio ir Šiaulių regionai yra tuo ypatingi, kad jie tarpusavyje panašūs daugelių parametrų. Regionuose yra stambūs miestai, pasižymintys ženklia pramonės dalimi ekonomikos struktūroje, tačiau daugelis stambių pramonės įmonių yra žlugusios, dėl to abiejų analizuojamų regionų raidai reikalingos įvairiapusiškos regionų plėtros priemonės. Pastaruoju aspektu Panevėžio ir Šiaulių regionai atspindi visos Lietuvos padėtį, nes juose nėra tokio miesto dominavimo, kaip Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose ir kaimiškųjų teritorijų dominavimo, kaip Utenos, Alytaus, Marijampolės, Tauragės ir Telšių regionuose.

Tyrimo problema. Kalbant apie ES struktūrinės paramos panaudojimą, ypač viešojoje erdvėje, nevengiama išankstinės nuostatos, kad ši parama savaime yra neefektyvi tiek planavimo, tiek įgyvendinimo aspektais. Kita vertus, už ES paramos administravimą atsakingos institucijos, informuodamos visuomenę, labiau akcentuoja apie skiriamos ir įsisavintos paramos apimtį iš esmės vengdamos gilesnės paramos poveikio analizės. Daugelių atvejų kalbama apie sukurtus ir atnaujintus infrastruktūros pastatus (kelių teisimą ir gerinimą, pastatų renovaciją ir kt.), tačiau kartu vengiama analizuoti šių investicijų poveikį bendram ūkio augimui ir konkurencingumo didėjimui konkrečiau

regiono atveju. Todėl šiuo darbu, pritaikant retai sutinkamas ekonometrinės analizės priemonės, siekiama įvertinti ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį Lietuvos regionų plėtrai. Darbe apsiribojama Panevėžio ir Šiaulių regionais, kurie pakankamai gerai atspindi teritorinės sanglaudos padėtį Lietuvoje.

Tyrimo objektas – ES struktūrinės paramos poveikis Lietuvos regionų plėtrai.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti ES struktūrinės paramos poveikį Lietuvos regionų plėtrai, pateikiant Panevėžio ir Šiaulių regionų atvejų analizę.

Tyrimo uždaviniai:

1. atskleisti regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindines nuostatas;
2. aptarti ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarbą Lietuvos regionų plėtrai;
3. išanalizuoti ir įvertinti ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai;
4. pateikti rekomendacijas dėl tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje.

Tyrimo hipotezė – ES struktūrinė parama turi skirtingą poveikį Lietuvos regionų plėtrai.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų analizė, aprašomasis metodas, lyginamoji, sisteminė, statistinė, ekonometrinė analizė.

Literatūros apžvalga. ES regioninės politikos, regionų plėtros ir jos ekonominių teorijų problematiką plačiai nagrinėjo šie užsienio mokslininkai: North (1955), Alajev (1983), Goodall (1987), Taylor (1997), Stepanov (2000), Jones (2001), Armstrong, Taylor (2004) ir kt. Iš lietuvių mokslininkų paminėtini Bagdzevičienė, Rimas, Venckus (2002), Melnikas (2003), Nakrošis (2003), Svetikas (2004), Ragauskienė (2005), Dapkus ir Railienė (2006), Mačys (2006), Kilijonienė, Simanavičienė (2010), Bruneckienė (2010) ir kt. Taip pat darbe remiamasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamentais, Europos Komisijos sprendimais ir strategijomis.

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados ir siūlymai, literatūra ir priedai. Pirmoje dalyje pristatoma trumpa regioninės politikos ir regionų plėtros apžvalga. Atskleidžiant regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindines nuostatas, apibūdinama regioninės politikos esmė ir išskiriamos jos priemonės, apibrėžiamas regionų plėtros procesas, pateikiamos regionų ekonomines plėtros teorijos ir regionų ekonominio augimo modeliai. Aptariant ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarbą Lietuvos regionų plėtrai, akcentuojami ES regioninės politikos pagrindiniai bruožai ir išskiriamas pagrindinis Lietuvos regionų plėtros finansinis instrumentas – ES struktūrinė parama. Antroje dalyje pateikiami metodologiniai tyrimo nurodymai. Trečioje dalyje ekonometrinės analizės būdu vertinamas 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai. Apibrėžiant ES struktūrinių lėšų poveikį regionų plėtrai, darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir siūlymai dėl tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje.

1. REGIONINĖS POLITIKOS IR REGIONŲ PLĖTROS TRUMPA APŽVALGA

Regioninės politikos įvairovė rodo šios temos aktualumą ir svarbą šiuolaikiniame regionų ekonomikos ūkio vystymosi procese. Regioninės politikos priemonių pagalba konkrečioje valstybėje regionų plėtra nukreipiama reikiama linkme. Paprastai priemonės orientuojasi į subalansuotą regionų vystymąsi ir į vienodą gyvenimo lygį. Todėl galima teigti, jog šios dvi sritys tarpusavyje glaudžiai siejasi.

1.1. Regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindai

1.1.1. Regioninė politika ir jos priemonės

Mokslinėje literatūroje ir praktikoje dažnai kaip sinonimai vartojamos tokios sąvokos: teritorija, regionas, teritorinė sistema, regioninė ekonomika, rajonas ir kitos. Galiausiai linkstama prie termino „regionas“, kuris pasirodė lankstesnis už kitus ir, svarbiausia, nesusijęs su teritoriniu-administraciniu padalijimu (Mačys, 2006, p. 90).

Įvairiuose moksliniuose darbuose regiono sąvoka plati, daugelio skirtingai suprantama ir apibrėžiama. Dapkaus ir Railienės (2006) teigimu, regionas nebūtinai turi sutapti su tam tikro subjekto (pvz., šalies) sienomis. Terminas „regionas“ gali apibrėžti ir grupę regionų, susijungusių į vieną didesnę, peržengiantį nacionalinės valstybės sienas (pvz., ES) (p. 10). Vieni autoriai regioną apibūdina kaip teritorijos vienetą, turintį savo politinę savivaldą (Dapkus, Railienė, 2006, p. 10; Tarptautinių žodžių žodynas, 2010; Europos regionų asamblėjos deklaracija, 1996), kiti – kaip teritorinę sistemą, sudarytą iš tam tikrų tarpusavyje susijusių posistemių, kuriose svarbų vaidmenį vaidina organizacijos (Mačys, 2006, p. 82; Bruneckienė, Krušinskas, 2011, p. 127), tretieji – kaip ekonomikos geografinį subvienetą (Armstrong, Taylor, 2004, p. 1-2). Regionas yra valstybės integrali dalis, kuri pasižymi tam tikrais požymiais (Burbulytė, 2005, p. 20; Bruneckienė, 2010, p. 26). Jie gali išsiskirti ir socialiniais, etnografiniais aspektais, istorinės raidos sąlygotomis regiono konkurencinėmis savybėmis, kultūrinio paveldo puoselėjimo tradicijų raiška. Etnografiniai regionai išsiskiria savitomis kalbos tarmėmis, papročiais. Tam tikras regionas yra pagrindinis regioninės politikos realizavimo teritorinis vienetasis, tačiau etnografiniai kultūriniai regionai teritoriniu aspektu yra ne taip tiksliai apibrėžti. Pasak Goodal (1987), ekonominiuose tyrimuose galima išskirti 4 populiariausius regionų suskirstymus:

- centrinis regionas – tai J. Friedmanno pasiūlytas terminas, apibūdinantis koncentruotas metropolines ekonomikas, kurias sudaro vienas ar keli miestai, sukuriantys palankią erdvę naujovėms ir ekonominiam augimui;

- nykstantis regionas – tai regionas, kuriam būdingas visiškas ekonominis nuosmukis, pasireiškiantis gamybos įmonių ar įstaigų uždarymu, kapitalo pasitraukimu ir darbo jėgos emigravimu;

- depresinis regionas – tai kažkada aukštą pramoninio išsivystymo lygį pasiekęs regionas šiuo metu, lyginant su kitais regionais, patiriantis ekonominį sąstingį;
- neišsivystęs regionas – tai regionas, kuriame natūralieji ištekliai dar nepanaudoti, pramoninė veikla yra minimali ar visiškai neišplėtotą, labai žemas regiono gyventojų gyvenimo lygis ir labai mažos pajamos (p. 97, 114, 120, 485).

Šimelevič ir Bagdzevičienė (2001) teigia, kad prie anksčiau minėto regionų suskirstymo prisideda dar du ekonominiai regionai – stagnaciniai, kurie apibūdinami santykinai žemu augimo tempu, ir probleminiai, kurie charakterizuojami labai žemu augimo tempu (p. 275).

Tuo tarpu regioninė politika paprastai suprantama kaip politika, kurios tikslas yra sumažinti atskirų valstybės regionų ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus. Įvairiuose moksliniuose darbuose ši politika apibrėžiama skirtingai. Alajev (1983) apibūdindamas regioninę politiką akcentuoja, jog tai yra „veiklos sfera, kuri valdo ekonominį, socialinį ir politinį valstybės vystymąsi erdviu, regioniniu aspektu ir parodo ryšius tarp valstybės ir regionų, ir regionų tarpusavyje“ (p. 189). Goodall (1987) regioninę politiką interpretuoja kaip nacionalinės vyriausybės politiką. Jis teigia, kad „regioninė politika – tai nacionalinės vyriausybės politika veikianti pagrindinių ekonominių išteklių paskirstymą nacionalinėje erdvėje ar jos dalyje“ (p. 401). Kitu aspektu regioninės politikos apibrėžimą pateikia Skinner ir kt. (1999). Anot šių autorių, regioninė politika suprantama kaip „vyriausybių siekis likviduoti tarp regionų egzistuojantį ekonominės plėtros, socialinių, ekologinių ir kitų sąlygų disbalansą, pritraukiant investicijas į menkiau išsivysčiusias šalies dalis“ (p. 335). Visų šių mokslininkų teigimu, regioninė politika apibūdinama kaip vyriausybės veiklos sfera, kuri paskirsto ekonominius išteklius į menkiau išsivysčiusius šalies regionus.

Shtulberg ir Vvedenskij (2000) apibrėždami regioninę politiką akcentuoja „valstybės institucijų vykdoma veikla, siekiant užtikrinti optimalų ūkio subjektų vystymąsi ir teritorinių problemų tarpregioninio ir nacionalinio lygmenų sprendimą“ (p. 17). Tuo tarpu Stepanov (2000) teigia, kad regioninė politika yra „valstybės ekonominės politikos dalis“ (p. 15). Ji sprendžia valstybės regionų (subnacionalinių teritorinių vienetų) netolygaus ekonominio išsivystymo problemas, ypač ekonominio užimtumo ir pajamų (Armstrong ir Taylor, 2004, p. 203). Anot Kavaliausko (2000), regioninė politika suprantama kaip „teritoriškai ir taksonomiškai diferencijuotas šalies socialinės-ekonominės-ekologinės raidos ir krašto tvarkymo reguliavimas, siekiant visapusiškai išnaudoti vietos sąlygų ypatumus, išlyginti gyvenimo kokybės regionines disproporcijas“ (p. 42). Autorius pateikdamas regioninės politikos apibrėžimą, šalies tvarkymą sieja su gyvenimo kokybės gerinimu šalies regionuose. Bagdzevičienė (2001) ir Melnikas (2003) apibūdindami regioninę politiką, akcentuoja visumą intervencinių priemonių, skirtų iš esmės modernizuoti šalies ūkį bei skatinti tolesnę socialinę ir ekonominę pažangą (Bagdzevičienė, 2001, p. 10; Melnikas, 2003, p. 18). Bendros regioninės politikos priemonės klasifikuojamos įvairiai. Visumoje, anot Armstrong ir Taylor (2004), regioninės politikos

priemonės galima suskirstyti į tris grupes: mikropolitikos, makropolitikos ir jų derinius. Mikropolitikos priemonės susijios su darbo jėgos ir kapitalo paskirstymu tarp pramonės šakų ir regionų. Šiomis priemonėmis siekiama paskatinti kapitalą ir darbo jėgą pasirinkti tas teritorijas (regionus), kurios be šio paskatinimo nebūtų pasirinktos. Tai apima ne tik darbuotojų migracijos skatinimą į žemo nedarbo lygio teritorijas, kapitalo pritraukimą į blogiau išsivysčiusias teritorijas, bet ir paskatas šioms teritorijoms kurti savo darbo vietas per vidinę plėtrą. Makropolitikos priemonės susijusios su regioninių pajamų ir išlaidų keitimu. Ekonomikos augimo skatinimas per fiskalinės ir monetarinės politikos priemonės turi skirtingą poveikį skirtingų regionų gamybos lygiui ir užimtumui. Į makropolitiką įvedus regioninį matmenį, įmanoma pasiekti, kad skirtinguose regionuose būtų sukelti skirtingi gamybos lygio ir užimtumo pokyčiai. Mikro ir makro instrumentų deriniai skirstomi į suderinimo instrumentus valdymo sistemos viduje ir tarp valdymo sistemų (p. 233).

Apibrėžiant regioninę politiką, autoriai dažnai akcentuoja šios politikos tikslą, kuriuo siekiama mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir tarpsektorines disproporcijas regionų viduje skatinti tolygią ir subalansuotą plėtrą visoje šalies teritorijoje (Ragauskienė, 2005, p. 106; Mačys, 2006, p. 88).

Apibūdinant regioninę politiką, akcentuojamas siekis minimizuoti tokius tarpregioninius skirtumus, kurie gali sukelti socialinius konfliktus ir trukdyti regionų socialinei-ekonominei plėtrai. Tolygiai regionų plėtrai skatinti reikalinga visuma intervencinių priemonių, kurios klasifikuojamos į mikro, makro ir jų derinius.

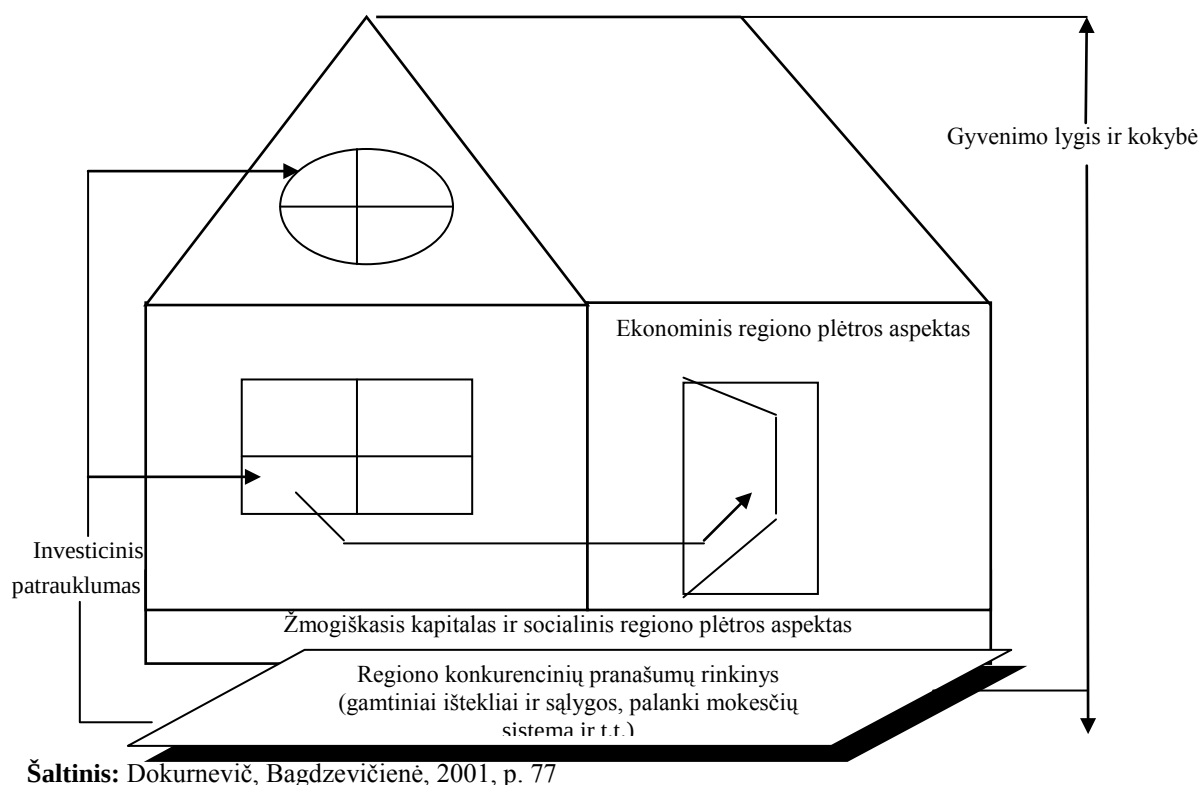
1.1.2. Regionų plėtros procesas

Regioninėje ekonomikoje regionai klasifikuojami pagal tam tikrus veiksnius, kurie apibūdina regiono plėtros tempus, kuriuos būtina tinkamai valdyti. Todėl regionų plėtrai skiriamas ypatingas dėmesys. Kilijonienė ir Simanavičienė (2008) pabrėžia, kad „plėtra dažniausiai matuojama, skaičiuojant tam tikroje vietovėje sukurtos pridėtinės vertės (bendrojo vidaus produkto – toliau BVP) apimtį arba kiek pajamų sukaupė vietovės gyventojai (bendrosios nacionalinės pajamos)“ (p. 142). Tačiau Bagdzevičienė ir kt. (2002) regionų plėtrą apibūdina „kaip bendruomenės gyvenimo socialinio, ekonominio, aplinkosaugos, sveikatos apsaugos, technologijos, kultūros ir rekreacijos aspektų vystymą tam tikroje teritorijoje“ (p. 30). Regionų plėtroje esminiu laikomas ekonominis aspektas. Pasak Šimelevič ir Bagdzevičienės (2002), ekonominė plėtra apima platesnį problemų ratą. Kartu su efektyviu išteklių panaudojimu bei jų augimo užtikrinimu ekonominė plėtra apima politinį ir institucinį mechanizmus, kurie būtini gerinant gyvenimo sąlygas (p. 179). Tuo tarpu ekonominis augimas paprastai suprantamas kaip pagamintų produktų ir suteiktų paslaugų apimtys padidėjimas per tam tikrą laikotarpį. Ekonominis augimas taip pat tapatinamas su ilgalaikiu valstybės gamybinio potencialo plėtojimu, kurį apibūdina realiojo bendro nacionalinio produkto (toliau – BNP) augimas (Snieška ir kt.,

2005, p.612). Ekonominė regionų plėtra, analizuojama per ekonominę plėtrą, kurios pagrindą sudaro evoliucija ir pažanga. Dokurnevič ir Bagdzevičienė (2001) teigia, jog ekonominės regionų plėtros tikslas yra didinti turto kūrimo tempus regione bei aprūpinti jį finansiniais ištekliais, kurie būtini kitų regiono plėtros aspektų vystymui (p. 77). Anot Bagdzevičienės ir kt. (2002), ekonominės veiklos pagrindą sudaro šie pagrindiniai veiksniai: žmogiškieji ištekliai, finansiniai ištekliai, technologija ir infrastruktūra (p. 30).

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad norint sužinoti, ar šalis vystosi, reikia atsakyti į tokius klausimus: Kas atsitiko su skurdu? Kaip pasikeitė nedarbo lygis? Koks nelygybės lygis? Jeigu visi trys rodikliai pagerėjo, tai šalis, be abejo, išgyvena augimo periodą. Jeigu vienas, du, ar net visi trys pablogėjo, tai neverta kalbėti apie augimą, net jei pajamos vienam gyventojui išaugo dvigubai (Dokurnevič, Bagdzevičienė, 2001, p. 76). Todėl „plėtrą būtina nagrinėti kaip daugialypį procesą, kuris veda prie radikalių permainų socialinėse, institucinėse, administracinėse struktūrose, žmonių elgsenoje, taip pat prie spartėjančio ekonomikos augimo bei skirtumų panaikinimo“ (Orenius, 2005, p. 109). Tokiu būdu Filipov ir Avdejeva (2000) šiuolaikinę plėtros sampratą nagrinėja per trijų tarpusavyje susijusių kriterijų – pokyčiai, augimas, pagerėjimas – prizmę (p. 179).

Paprastai regionų plėtra apibūdinama kaip kompleksinis procesas. Remiantis įvairiais moksliniais požiūriais, konkretaus regiono plėtros procesą sąlyginai galima palyginti su „namo“ statyba, kurio pagrindą sudaro žmogiškasis kapitalas (žr. 1 pav.).

1 pav. Regionų plėtra – kompleksinis procesas

Žmogiškasis kapitalas ir socialinė regiono plėtros pusė yra nukreipti į ateitį ir tiesiogiai veikia žmogaus gyvenimo kokybę. „Statybos“ eigą gali pagreitinti regiono konkurenciniai pranašumai: gamtinių išteklių gausa savaime yra absoliutaus pranašumo šaltiniu, kuris garantuoja pelną per tam tikrą laikotarpį, mažina riziką ir didina investicijų srautus regione (Bagdzevičienė ir kt., 2002, p. 30). Kadangi siekiama turėti jaukų ir šiuolaikišką „namą“, jo vidų sudaro regiono ekonomikos plėtra, kurią apibūdina Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) išskirti rodikliai: BVP vienam gyventojui, tiesioginės užsienio investicijos, nedarbo lygis, vidutinis mėnesinis darbo užmokestis ir kt. (p. 80-83). Minėti rodikliai atsiranda per turto kūrimo procesą šalyje ir jos regionuose, o turtą kuria verslo įmonės funkcionuojančios regiono konkurencinėje aplinkoje (Bagdzevičienė ir kt., 2002, p. 30). Dokurnevič ir Bagdzevičienė (2001) pažymi, kad visuotinai priimto regionų plėtros proceso apibrėžimo nėra, nes šis procesas yra kompleksinis. „Regionų plėtra turi būti paremta jų potencialo (galinčio būti konkurencinio pranašumo šaltiniu) reprodukcija, optimalia plėtros aspektų (socialinis, gamtinis, ekonominis) proporcija ir nukreipta į gyvenimo lygio ir kokybės gerinimą“ (p. 77).

Nuo regionų plėtros priklauso gyvenimo lygio ir kokybės gerinimo sudedamosios. Plačiau regionų plėtrą apibūdina regionų ekonominės plėtros teorijos, kurios charakterizuoja įvairių veiksmų poveikį regionų plėtrai.

1.1.3. Regionų ekonominės plėtros teorijų klasifikacija

Teoriniame lygmenyje regionų plėtra analizuojama kaip skirtingo išsivystymo lygio teritorijų raida. Kaip buvo aprašyta anksčiau (žr. 1.1.1. poskyrį), regiono sąvoka yra plati. Nepaisant to, kiekvienai „regiono“ kategorijai – subnacionalio, nacionalinio ar supranacionalio lygmens taikomos tos pačios regionų plėtros teorijos.

Anot Kilijonienės ir Bruneckienės (2011), mokslinėje literatūroje nemažai dėmesio skiriama išsiaiškinti, kodėl auga ekonomika, kokie veiksniai lemia jos augimą, kodėl kai kurių šalių ekonomikos augimas spartesnis nei kitų. Šalies ekonomikos augimo priežastis padeda atskleisti ekonominiai augimo veiksniai. Šių veiksmų pagalba galima valdyti šalies ekonomikos augimą (p. 190). Kilijonienė ir Simanavičienė (2008) pabrėžia, kad dauguma regionų plėtros teorijų susijusios arba su gamybos ir pajamų didėjimo aiškinimu, arba tyrinėja atliktus veiksmus ir pasiekimus siekiant šio rezultato. Svarbiausia regionų plėtros teorijų užduotis – pagrįsti ekonominio augimo sąlygas. Regioninė politika sudaro galimybę įsikišti į regionų ekonomikos vystymosi procesą. Nors paprastai regioninės politikos priemonės nukreipiamos trumpalaikėms problemoms (tokioms kaip nedarbo mažinimas ir pan.) spręsti, tačiau gana dažnai įsikišimo rezultatai gali išryškėti tik po ilgesnio laiko (p. 142).

Daugelių mokslininkų regionų ekonominės plėtros teorijos nagrinėjamos per paklausos ir pasiūlos prizmę. Nagrinėjant paklausą, norima išsiaiškinti iš kur ji ir kas ją sukėlė tam tikrame regione, o pasiūlos atveju norima išsiaiškinti iš kur ir koku būdu atkeliavo į regioną ištekliai. Regionų plėtros

teorijas, remiantis akcentuojama raidos kryptimi, galima suskirstyti į dvi grupes: konvergencinės ir divergencinės. Konvergenciją akcentuojanti teorija teigia, kad ilguoju laikotarpiu skirtingi regionai konverguoja – panašėja jų išsivystymo lygis. Toks požiūris remiasi tobulo rinkos modeliu, tai yra manoma, jog verslas investuos į regionus, kuriuose jis patirs mažesnes sąnaudas, taip skatindamas pastarųjų raidą ir pasieks išsivysčiusių regionų lygį. Kita teorijų grupė – divergencijos. Ji labiau akcentuoja inovatyvumą, augimo polius, ekonomikos plėtrą skatinančių regionų vaidmenį bei rinkos netobulumus, kuriuose turtingesni regionai didina savo atotrūkį nuo skurdesniųjų. Būtent šias dvi regionų augimo teorijas akcentuoja Taylor ir Wren (1997, p. 839).

Kilijonienė ir Simanavičienė (2010) išskiria dvi pagrindines regionų ekonomikos konvergencijos teorijų grupes – eksportu grįstas modelis bei neoklasikinė išorinio augimo teorija (žr. 1 lentelę). Konvergencijos teorijos aiškina skurdesnių šalių ar regionų spartesnio augimo tendenciją labiau išsivysčiusių regionų atžvilgiu, kai periferiniai regionai gali naudotis labiau išsivysčiusių regionų pasiekimais (p. 94)

1 lentelė. Regioninių skirtumų mažėjimo pagrindimas regionų konvergencijos teorijose

Teorijos pavadinimas ir svarbiausi atstovai	Regioninių skirtumų kitimo tendencija	Pagrindimas
Eksportu grįsta teorija	Regioniniai skirtumai turi tendenciją <u>mažėti</u> .	Teorijoje akcentuojama vystymosi strategija koncentruojasi ties eksporto didėjimu, kuris paskui save „tempia“ ekonomiką. Didinant eksportuojamų produktų įvairovę ir gamybos veiksnių mobilumą, ilgainiui gamyba pasiskirsto tarp regionų ir pajamos 1-am asmeniui suvienodėja.
Neoklasikinė išorinio augimo teorija	Regioniniai skirtumai turi tendenciją <u>mažėti</u> .	Teorijose regionų augimas modeliuojamas panaudojant pasiūlos modelius. Subalansuoto augimo norma yra bendrųjų pajamų augimo ir investicijų augimo santykio funkcija. Laisva nereguliuojama rinkos ekonomika natūraliai išsprendžia regionų plėtros netolydumą.

Šaltinis: Kilijonienė ir Simanavičienė, 2010, p. 94

Eksportu grįstas teorija bando paaiškinti regionų augimą. Ji nėra tiesiogiai nukreipta į regionų netolygumų mažinimą, tačiau buvo taikoma augimui skatinti mažiau išsivysčiusiuose regionuose. Minėtos teorijos taikymą plačiai nagrinėjo užsienio mokslininkas North (1955). Jo teigimu, pagrindinis faktorius regionų ekonominiam augimui yra išorinė paklausa. Pajamos, gaunamos iš eksporto sektorių, manoma yra būtinos (ir pakankamos) stimuliuoti paklausos augimui vidaus rinkose ir atitinkamoms vidaus rinkų veikloms. Paklausos impulsai gali įtakoti atitinkamo regiono pajamas, kurios gali padidinti pajamų gavimą eksporto sektoriuje (p. 258). Tačiau, Kilijonienės ir Simanavičienės (2010) teigimu, eksportu grįsta teorija ignoruoja galimybę gaminti įvairių rūšių produktus ir paprastai seka modelio logika, prieidama išvados, kad ilgalaikėje perspektyvoje regionas ar šalis gali augti vien dėl savo eksporto augimo (p. 94).

Priešingai nei eksportu grįsta teorija, kuri formuojama paklausos pagrindu, neoklasikinė ekonomikos teorija regionų augimą modeliuoja naudodama pasiūlos aspektą. Remiantis neoklasikine

išorinio augimo teorija, regionų augimo netolygumus lemia tarpregioninis faktorius – migracija. Kapitalas ir darbo jėga juda į tuos regionus, kurie siūlo didžiausias pajamas. Gamintojai pasirenka pelningiausias vietas savo verslui, nes darbuotojai juda į tuos regionus, kuriuose atlyginimai yra aukšti. Neoklasikiniame modelyje teigiama, kad nėra jokių veiksnių įtakančių regionų mobilumą bei rinkos kainos yra gerai žinomos visiems (Kilijonienė, Bruneckienė, 2011, p. 191). Mokslininkės Šimelevič ir Bagdzevičienė (2002) pažymi, kad tradicinė neoklasikinė augimo teorija teigia, jog vidaus ir tarptautinės rinkų liberalizavimas padidina užsienio investicijų sumą šalyse bei pagreitina kapitalo kaupimo tempus. Tradiciniai neoklasikiniai augimo modeliai remiasi Charrod – Domar ir Solou modeliais, kuriuose pagrindiniu augimą lemiančiu veiksniu yra taupymas (p. 180).

Regionų ekonominės divergencijos teorijos laikomos konvergencijos teorijų kritika. Šiai grupei priskiriamos – kumuliacinio augimo teorija, augimo poliaus teorija ir centro ir periferijos modelis (žr. 2 lentelę). Kilijonienė ir Bruneckienė (2011) teigia, jog regionų išsivystymo skirtumų didėjimo procesą grindžiančiose teorijose akcentuojamas rinkos jėgų nesugebėjimas užtikrinti tolygaus išteklių ir ekonominės gerovės pasiskirstymo tarp regionų, tokiu būdu rinka iškreipiama ir turtingesni regionai pelnosi iš skurdesnių regionų (p. 191).

2 lentelė. Regioninių skirtumų didėjimo priežastys regionų divergencijos teorijose

Teorijos pavadinimas ir svarbiausi atstovai	Regioninių skirtumų kitimo tendencija	Regioninės politikos realizavimo kryptys	Pagrindimas
Kumuliacinio augimo teorija	Regioniniai skirtumai turi tendenciją <u>didėti</u> .	Valstybės intervencija būtina, skatinant skurdesnių regionų plėtrą, gerinant <u>gamybos sąlygas ir didinant gamybos veiksnių efektyvumą</u> .	Rinka, nesant valstybinio reguliavimo, didina regionų plėtros skirtumus dėl ekonomikos augimo cikliškumo ir rinkos mechanizmo veikimo. Ši teorija teigia, kad rinkos mechanizmas užtikrina išsivysčiusių regionų sparčią plėtrą ir mažiau išvystytų regionų - atsilikimą.
Augimo poliaus teorija ir Centro ir periferijos modelis	Regioniniai skirtumai turi tendenciją <u>didėti</u> .		Teorija remiasi pagrindinių pramonės šakų gebėjimu pritraukti pas save susijusias (aptarnaujančias) firmas, kurių santalka dėl aglomeracijos ir lokalizavimo efektų yra pajėgi ekonominiu požiūriu sparčiai plėstis.

Šaltinis: Kilijonienė ir Simanavičienė, 2010, p. 95

Kumuliacinio augimo teorijoje ekonominiam augimui būdingas dinamiškumas, sąlygojamas kapitalo koncentracijos ir didžiaja pridėtinės vertės kūrimu. Tai yra naudingiau turtingesniems išteklių regionams, tačiau dinamika yra nenaudinga skurdžių išteklių šalims, kurios, jei nesutelkia ypatingų pastangų, lieka įstrigusios žemame išsivystymo lygyje. Tarptautinės prekybos kontekste ši teorija reiškia, kad prekybos ir rinkos mechanizmų sąlygos užtikrina naudos „nutekėjimą“ į industrines valstybes ir neleidžia menkai išsivysčiusioms šalims, pasinaudoti jų tarptautinės prekybos teikiamais privalumais (Kilijonienė, Simanavičienė, 2010, p. 95). Kitaip tariant, kumuliacinio augimo teorijoje priešingai nei neoklasikinėse teorijose, kur vyrauja konvergencija, laukiamas rezultatas – divergencija.

Ekonominių veiklų ir žmonių aglomeracija sukelia tolesnę išsivysčiusių regionų plėtrą, o atsiliekantys regionai susiduria su vis didėjančiu ekonominiu nuosmikiu ir migracija (Kilijonienė, Bruneckienė, 2011, p. 191).

Augimo poliaus teorija bei centro ir periferijos modelis apima glaudžius ryšius tarp įmonių ir pramonės šakų. Pagrindinė idėja laikoma pirmaujančios ar stumiančios (skatinančios judėjimą) įmonės egzistavimas, kuri veikia kaip augimo polius ir gali skatinti kitus ekonomikos dalyvius per daugiklio efektą (Svetikas, 2004). Augimo poliaus teorija papildo kumuliacinio augimo teoriją erdvės komponentu. Savo esme tai eksportu besiremiantis modelis, kuris ypač akcentuoja teritorinį veiksnį ir teigia, kad ekonominis augimas koncentruojasi labiausiai urbanizuotose vietovėse. Čia ypač remiamasi pagrindinių pramonės šakų gebėjimu pritraukti pas save susijusias (aptarnaujančias) firmas. Šiuo atveju neigiamos divergencijos pasekmės nebėra vien tik socialinės (gyvenimo standartai periferijoje yra žemesni nei centre), bet ir ekonominės (gamybos veiksniai nebėra išnaudojami pačiu efektyviausiu būdu). Šis neatitikimas prisideda ne tik prie bendro šalies nedarbo lygio padidėjimo, bet ir prie infliacijos augimo. Priežastis tam gali būti, pavyzdžiui, darbo pasiūlos trūkumo nulemtas darbo užmokesčio didėjimas (Kilijonienė, Simanavičienė, 2010, p. 96).

Pateiktos regionų ekonominės plėtros teorijos įgalina plėtrą analizuoti kaip daugiaplanį procesą, kuris veda prie permainų įvairiose struktūrose – socialinėse, administracinėse, institucinėse bei politinėse. Tačiau taip pat daro permainas ir žmonių elgsenoje. Šiomis regionų plėtros teorijomis galima paaiškinti ekonominės raidos netolygumus bei priimant administracinius sprendimus juos mažinti tarp šalies regionų.

1.1.4. Regionų ekonominio augimo modeliai

Analizuojant regionų plėtrą, praktikoje dažnai taikomi regionų ekonominio augimo modeliai. Vienas iš pagrindinių rodiklių, nusakančių regiono ekonomikos lygį, yra regiono BVP. Šis rodiklis skaičiuojamas kaip visų ekonominių veiklų pridėtinių verčių suma.

Remiantis BVP skaičiavimo metodika (2007), BVP vertinimui naudojami trys modeliai: gamybos, pajamų ir išlaidų. Gamybos modelis BVP apibūdina kaip visų galutinių prekių ir paslaugų, pagamintų per tam tikrą laiko tarpą, suma. Išlaidų modeliu BVP nustatomas kaip galutinė įvairios paskirties prekių paklausa, tai yra kaip visų ekonomikos sektorių išlaidos. Tuo tarpu pajamų būdu BVP nustatymui sudedamos visos šalyje uždirbtos pajamos, kurias gauna gamybos veiksmų savininkai už savo paslaugas. Visi trys modeliai pasižymi tuo, kad bendroji gamyba = bendrosios pajamos = bendrosios išlaidos, tai yra visais atvejais turi būti apskaičiuotas vienodas BVP rodiklis.

Praktikoje matuoti regionų BVP dažniausiai naudojamas išlaidų modelis. Šis modelis sutampa su paprasčiausiu atviros ekonomikos modeliu ir pasižymi tuo, kad visa išlaidų įvairovė susideda iš

regiono ir/ar vietos savivaldos regiono, o ne nacionalinės ekonomikos mastu. Pradinė šio modelio funkcija (Keinso modelis, 2000, p. 41):

$$Y=C+I+G+X-M ; \quad (1)$$

Čia Y – regiono pajamos, C – regiono vartojimas, I – regiono investicijos, G – vyriausybės išlaidos, X – regiono eksportas, M – regiono importas.

Svetikas (2004) taip pat leido naudoti dar du papildomus kintamuosius – disponuojamąsias pajamas ir ribinį polinkį vartoti vietinės gamybos prekes, kur regiono investicijos, vyriausybės išlaidos ir eksportas yra egzogeniniai kintamieji, kurie žymimi: $I=I_0$, $G=G_0$, $X=X_0$. Vartojimas ir importas susideda iš autonominių (C_0 ir M_0) kintamųjų ir iš dalies priklauso nuo disponuojamų pajamų (DY):

$$C=C_0+cDY ; \quad (2)$$

$$M=M_0+mDY \quad (3)$$

Disponuojamos pajamos gaunamos pagal formulę:

$$DY=Y-tY; \quad (4)$$

Čia: t – pajamų mokesčio norma.

Taigi, regiono pajamos apskaičiuojamos (Keinso modelis, 2000, p. 44):

$$Y=k(C_0+ I_0+ G_0+ X_0- M_0); \quad (5)$$

Čia: k – regiono daugiklis, kuris gaunamas pagal formulę:

$$k = \frac{1}{1-(c-m)(1-t)} \quad (6)$$

Kritinis kintamasis regiono daugiklio formulėje yra ribinis polinkis vartoti vietinės gamybos prekes ($c-m$). Daugiklio koeficientas parodo, kiek kartų pasikeis pusiausvyros BVP, pasikeitus bet kuriam bendrųjų išlaidų (Y) elementui (Svetikas, 2004).

Modelis gali būti patobulintas papildant jį valstybiniu sektoriumi. Išlaidose gali būti priemoka, kuri keičia pajamas (pvz.: bedarbio pašalpa). Kai regiono pajamos smunka, didėja nedarbas ir didinamos regiono išlaidos. Tada:

$$G=G_0 - gY ; \quad (7)$$

Čia: G_0 yra autonominis regiono išlaidų komponentas ir gY yra dalis regiono išlaidų, kurios atsiranda dėl pokyčių regiono pajamose (Svetikas, 2004).

(8) lygybę ištačius į modelį gausime regiono pajamas (Svetikas, 2004):

$$Y = \frac{1}{1 - (c - m)(1 - t) + g} (C_0 + I_0 + G_0 + X_0 - M_0) \quad (8)$$

Vadovaujantis anksčiau aptarta regiono ekonominio išsivystymo lygio skaičiavimo metodika ir įvedus ES struktūrinės paramos, kaip išorinių lėšų šaltinio sąvoką bei atsižvelgiant į tai, jog parama nėra tiesiogiai skiriama gyventojams (vartotojams), galima suformuoti tokią BVP poveikio skaičiavimo formulę:

$$Y_{ES} = C + I_n + I_{ES} + G_n + G_{ES} + X_n + X_{ES} - M_n - M_{ES}; \quad (9)$$

Čia: I_n, G_n, X_n, M_n – atitinkami rodikliai (regiono investicijos, viešosios išlaidos, eksportas ir importas), kurie būtų hipotetinės neintegracijos atveju, I_{ES} – investicijos įvardijamos kaip ES struktūrinė parama verslui, o G_{ES} – nurodo ES struktūrinės paramos lėšų įtakojamas viešąsias investicijas. Būtent šis rodiklis numato regioninės politikos egzistavimą.

(9) formulė nurodo, kad ES struktūrinė parama didina regiono BVP rodiklį per verslo investicijas, viešąsias investicijas ir tinkamu atveju per padidėjusį eksportą. Pažymima, jog skiriama parama mažina regiono BVP per padidėjusį importą (M_{ES}), tai yra per technologijas, kurios naudojamos verslo investicijoms, ir per regione negaminamas vartojimo prekes, kurios naudojamos viešosioms investicijoms. Kitaip tariant, iš išorės įvežamos (importuojamos) prekės mažina regiono BVP, tačiau prekės ir paslaugos, kurios skiriamos į gamybinių pajėgumų investavimą, ilguoju laikotarpiu skatina produkcijos didėjimą, kas įtakoja eksporto augimą (X_{ES}). ES skiriama struktūrinė parama tiesiogiai neskatina vartotojų pajamų ir vartojimo didėjimo, todėl C (9) formulėje laikoma konstanta.

Analizuojant regionų ekonomikos augimo modelius, ypatingas dėmesys skiriamas Solow modeliui, kuris sukurtas XX a. viduryje. Šis modelis regiono augimą susieja su kapitalo ir darbo didėjimu, bet taip pat įvertina technologinio vystymosi įtaką (Girdzijauskas, Mackevičius, 2009, p. 757). Solow modeliui būdinga gamybos funkcijos analizė. Pagrindiniai šios funkcijos veiksniai yra kapitalas ir darbas. Greta to, gamybos funkcija $f(K, AL)$, kur K žymi kapitalo, o AL – efektyvios darbo jėgos apimtis (A yra darbą papildanti technologinė pažanga, o L darbo jėga) (Canton, 2005, p. 2). Produkcijos (Y) gamybos galimybes nusakantis technologinis apribojimas apskaičiuojamas pagal

funkciją $Y=f(K,AL)$. Šiuo atveju kapitalo kaupimo techninis apribojimas (investicijos I didina kapitalą, o nusidėvėjimas, kurio norma δ , mažina kapitalą) (Kvedaras, 2008, p. 26):

$$\Delta K = I - \delta K \quad (10)$$

Taip pat daroma prielaida, kad darbo jėgos (L) ir technologijos (A) augimas yra egzogeninis ir nusakomas lygtimis:

$$\Delta L = I - \delta L, \Delta A = I - \delta A \quad (11)$$

Atitinkamai efektyvaus darbo AL augimo norma, kur įprastai laikoma, kad $n>0$ ir $g>0$, yra ši (Kvedaras, 2008, p. 26):

$$\frac{\Delta AL}{AL} = \frac{\Delta L}{L} + \frac{\Delta A}{A} = n + g \quad (12)$$

Technologijos pažangos poveikio analizei atlikti gamybos funkcija yra $Y=f(K,L \times E)$, kur $L \times E$ reiškia, kad darbo jėga matuojama efektyvumo vienetais, kur E – vieno darbuotojo darbo efektyvumas. Atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų skaičius auga tempu n , bendras darbo efektyvumas auga tempu $n+g$. Kai vieno darbuotojo darbo našumas didėja, kapitalo efektyvumas apskaičiuojamas pagal (13) lygtį, o gamybos apimtis, tenkanti vienam efektyvumo vienetui, pagal (14) lygtį (Mankiw, 1997, p. 103):

$$k = K/L \times E; \quad (13)$$

$$y = Y/L \times E \quad (14)$$

Nors technologinį progresą sunku išmatuoti, grįždami prie gamybos funkcijos $Y=f(A,K,L)$, technologinio progreso augimas apskaičiuojamas:

$$\frac{\Delta A}{A} = \frac{\Delta Y}{Y} - \alpha \frac{\Delta K}{K} - (1-\alpha) \frac{\Delta L}{L}; \quad (15)$$

Čia: $\frac{\Delta Y}{Y}$ – gamybos augimas, $\alpha \frac{\Delta K}{K}$ – kapitalo dalis pajamose, $(1-\alpha) \frac{\Delta L}{L}$ – darbo dalis pajamose, α – konstanta (Mankiw, 1997, p. 103).

Šis rodiklis parodo gamybos veiksnių bendrojo produktyvumo padidėjimą, kuris nustato skirtumą tarp gamybos apimties padidėjimo rodiklio ir gamybos veiksnių sąnaudų prieaugio, įvertinant viso pagaminto produkto gamybos veiksnių svorio dalį (Snieska ir kt., 2005, p. 628).

Regionų plėtrai analizuoti taikomi ekonomikos augimo modeliai. Jie nusako regionų išsivystymo lygį, kuriuo pagrindiniu laikomas regiono BVP rodiklis. Šio rodiklio vertinimui naudojami trys modeliai, praktikoje dažniausiai taikomas išlaidų modelis. Atsižvelgiant į šio modelio skaičiavimo metodiką, funkciją galima patobulinti įvedus papildomus kintamuosius, kurie įtakojami ES struktūrine parama. Patobulintas regionų ekonominio augimo modelis gali būti taikomas ES skiriamos paramos panaudojimo poveikiui vertinti. Tačiau pažymima, jog tikslus BVP rodiklio duomenis paprastai pateikia valstybės Statistikos departamentas. Regionų plėtrai analizuoti svarbus vaidmuo taip pat skiriamas technologinei pažangai, nes tik ji gali tiksliai nusakyti regionų vystymąsi.

1.2. ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarba Lietuvos regionų plėtrai

1.2.1. ES regioninės politikos pagrindiniai bruožai

ES regioninė politika pasižymi tuo, kad pagal biudžeto dydį tai yra antroji politika po ES bendrosios žemės ūkio politikos. ES regioninei politikai įgyvendinti 2004-2006 m. laikotarpio biudžetas sudarė 213 mlrd. eurų, o 2007-2013 m. laikotarpio siekia 348 mlrd. eurų. Šios politikos kūrimąsi paspartino dideli atotrūkiai tarp ES valstybių narių. Todėl ES regioninė politika nukreipta į skirtumų tarp savo valstybių narių išsivystymo lygio mažinimą bei į menkiau išsivysčiusių regionų plėtros rėmimą. Šiame skyrelyje aptariami pagrindiniai ES regioninės politikos bruožai, išskiriant ES regioninės politikos atsiradimo raidą, regionų suskirstymą, principus bei struktūrinės paramos intervencijos sritis ir tikslus.

Remiantis Išoraitės (2008) pastebėjimu, Europos šalių regioninės plėtros politika 6-7 dešimtmetyje buvo nukreipta į atsiliekančių regionų industrializaciją: finansinį privačių įmonių skatinimą mokesčių nuolaidomis, o vėliau pradėta orientuotis labiau į netiesioginę paramą – investicijas į infrastruktūrą, industrinius augimo polius. 8 dešimtmetyje Europa modernizavo regioninės plėtros politiką į ją įtraukdama universitetus ir kitas aukštojo mokslo institucijas (p. 48).

Mačys (2005) pateikdamas ES regioninės politikos apibrėžimą akcentuoja bendresnę „struktūrinės politikos“ dalį. Jo teigimu, Europos Bendrijos steigimo sutartyje nebuvo atskiros dalies, apibrėžiančios bendrą regioninę politiką. Kita vertus, sutarties preambulėje buvo paminėtas poreikis mažinti regioninius skirtumus: pasirašiusios šalys išreiškė savo pastangas stiprinti savo ekonomikos vientisumą ir įgyvendinti harmoningą vystymąsi mažinant skirtumus, egzistuojančius tarp skirtingų regionų ir sušvelninant atsilikimą (p. 93-94). Regioninės politikos kaip ES bendrosios politikos atsiradimas siejamas su Airijos bei Pietų Europos šalių įstojimo į EEB 8-tajame ir 9-tajame dešimtmetyje. Kaip pastebi Nakrošis (2003), ES sutartyje reglamentuota, jog ES regioninės politikos bendrasis tikslas yra socialinė ir ekonominė sanglauda. Todėl kartais ES regioninė politika vadinama sanglaudos politika (p. 7). Astrausko (2004) teigimu, ES regioninė politika tapatinama su politika, kuri

formuojama už valstybės ribų, o įgyvendinama konkrečioje valstybėje, skiriant jai iš ES struktūrinių ir Sanglaudos fondų ir Europos Bendrijų iniciatyvų programų finansinę paramą, kuri turi būti panaudota pagal griežtai nustatytas taisykles. Tam yra rengiami paramos programavimo dokumentai, formuojama paramos įgyvendinimo administravimo ir kontrolės sistema (p. 70). Kitaip tariant, ES regioninė politika traktuojama kaip sanglaudos politika arba kaip struktūrinės paramos politika, kuri nukreipta į menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą.

Anot Nevedomskio ir Žygelytės (2004), ES regionine politika siekiama remti ekonomikos plėtrą ES regionuose, sudaryti reikiamas ilgalaikės plėtros sąlygas, formuoti socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos reikalavimus. Be minėtų remiamų sričių, taip pat siekiama remti atitinkančią infrastruktūrą, mažinti gyvenimo, ekonomikos, kultūros, išsimokslinimo sąlygų skirtumus tarp ES regionų (p. 7). Taip pat būtina pažymėti, kad norint užtikrinti regionų plėtrą reikalingas teisingas regionų išskyrimas. Pagal ekonominį regionų suskirstymą, išskiriami centriniai, nykstantis, depresiniai, neišsivystę, stagnaciniai ir probleminiai regionai. Plačiau apie juos buvo rašoma 1.1.1. skyrelyje.

ES valstybių regioninė statistika naudoja hierarchinę penkių lygių teritorinių statistinių vienetų klasifikacijos sistemą, pagal kurią regionai formuojami dvejopu būdu: remiantis administracinėmis struktūromis ir geografiniais bei socialiniais ekonominiais kriterijais. Daugumoje ES šalių regionai sutampa su šių šalių administracinėmis struktūromis. Remiantis 2003 m. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 1059/2003 „Dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (toliau – NUTS) nustatymo“, NUTS klasifikatorius taikomas tik valstybių narių ekonominei teritorijai ir neapima visos teritorijos, kuriai taikoma EB steigimo sutartis. Dėl to jo taikymas Bendrijos tikslams turi būti įvertintas kiekvienu konkrečiu atveju. Šio reglamento tikslas – sukurti bendrą teritorinių vienetų klasifikaciją, kad būtų suderintos regioninės statistikos rinkimas, apdorojimas ir platinimas Bendrijoje. NUTS klasifikatorius yra hierarchinis, jis kiekvieną valstybę narę suskirsto į NUTS 1 lygio teritorinius vienetus, šie yra toliau skirstomi į NUTS 2 lygio teritorinius vienetus, o pastarieji – į NUTS 3 lygio teritorinius vienetus ir t.t. Tačiau konkretus teritorinis vienetas gali būti priskirtas kelioms NUTS lygiams (p. 3-4).

Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (2003) numatoma, kad siekiant nustatyti, kuriam NUTS lygiui turi būti priskirta atitinkama valstybės narės administracinių vienetų klasė, atsižvelgiama į valstybės narės administracinių vienetų klasės vidutinį gyventojų skaičių, remiantis 3 lentelėje pateiktais gyventojų skaičiaus ribiniais dydžiais. Reglamente pabrėžiama, kad jeigu visos valstybės narės gyventojų skaičius yra mažesnis, nei tam tikro NUTS lygio minimalus dydis, visa valstybė narė yra priskiriama vienam to NUTS lygio teritoriniam vienetui (p. 5).

3 lentelė. NUTS suskirstymas

Lygis	Mažiausias	Didžiausias
NUTS 1	3 mln.	7 mln.
NUTS 2	800 000	3 mln.
NUTS 3	150 000	800 000

Šaltinis: Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1059/2003 (2003), p. 5

Vadovaudamasi Europos Parlamento ir Tarybos nustatytais NUTS klasifikatoriais, galima pateikti Lietuvos pavyzdį. Lietuvos Respublikos (toliau – LR) Vyriausybė 2001 m. gegužės 16 d. priėmė nutarimą Nr. 569 „Dėl Europos nacionalinių sąskaitų sistemos diegimo“, kuriame nutarė nacionalinę ir regioninę statistikos sistemą suderinti su ES NUTS nomenklatūra. LR Vyriausybė nustatė tokius Lietuvos teritorinių administracinių vienetų atitikmenis NUTS nomenklatūrai:

- NUTS 1 ir NUTS 2 – visa šalies teritorija;
- NUTS 3 – apskritys (jų šiuo metu yra 10);
- NUTS 4 – savivaldybės (kurių yra 60);
- NUTS 5 – seniūnijos (yra 550).

Pasak Nakrošio (2003), ES ir jos narių regioninės politikos įgyvendinimas turi būti pagrįstas keturiais tarpusavyje susijusiais bendraisiais principais:

- programavimo principas reiškia, kad ES struktūrinių fondų parama skiriama integruotoms, daugiametėms ir ES gaires atitinkančioms plėtros programoms įgyvendinti;
- koncentravimo principas reiškia, kad ES struktūrinių fondų parama turi būti panaudojama menkiausiai išsivysčiusiuose regionuose;
- partnerystės principas reiškia, kad programuojant ES struktūrinę paramą, jos įgyvendinimą, priežiūrą ir vertinimą turi būti konsultuojamasi su regioninės ir vietos valdžios institucijomis, nevyriausybiniėmis organizacijomis, kompetentingais ekonominiais ir socialiniais partneriais;
- papildomumo principas reiškia, kad ES struktūrinių fondų parama turi papildyti, o ne pakeisti ES valstybių narių viešąsias ir kitas atitinkamas struktūrines išlaidas (p. 15-16).

Tačiau kaip pastebi Jones (2001), atsiranda dar vienas – subsidiarumo principas, kurio svarba ES pasireiškia dėl kylančio fundamentalaus klausimo: kur pasibaigia nacionalinė regioninė politika ir prasideda Sąjungos politika. Jis atspindi regioninės politikos decentralizacijos tendenciją, bet ribos tarp tų lygių regioninėje politikoje išlieka neaiškios ir neapibrėžtos bei sunkiai atskiriamos (p. 246).

Kaip jau buvo minėta, ES regioninė politika glaudžiai siejasi su struktūrine politika. Todėl ES regioninė politika laikoma viena iš struktūrinės politikos sudedamųjų dalių. Astrausko (2004) teigimu, struktūrinė parama šaliai skiriama, siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES regionų, užtikrinti tolygų ir subalansuotą vystymąsi visoje ES teritorijoje. ES regioninė politika savo esme ir turiniu yra tikslinė veikla, kuria norima pasiekti, kad konkrečioje valstybėje ar jos dalyje būtų

įsisavinta ES finansinė parama, skirta socialiniams ir ekonominiams netolygumams tarp ES regionų mažinti (p. 70). Gečas ir kt. (2004) pateikia struktūrinių fondų tikslą, kuris nukreiptas į atsiliekančių ES regionų plėtros skatinimą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Struktūriniai fondai skirti remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis (p. 2). ES veikia 4 struktūriniai fondai iš kurių ES valstybės narės gauna finansinę paramą. Tai yra Europos regioninės plėtros fondas, Europos socialinis fondas, Europos žemės ūkio vystymo ir garantijų fondas ir Finansinis žuvininkystės orientavimo instrumentas. Taip pat išskiriamas atskiras fondas – Sanglaudos fondas. Nakrošis (2003) pateikia šias kiekvieno fondo intervencijos sritis:

- Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) teikia paramą gamybos sektoriui, infrastruktūrai, vietos plėtrai bei techninę paramą.
- Europos socialinio fondo (ESF) parama skiriama nacionalinių užimtumo veiksmų planų įgyvendinimui, tarp jų aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, socialinei integracijai, švietimui, mokymui ir kt. Taip pat paramą teikiama teritoriniams užimtumo paktams, informacinės visuomenės priemonėms bei lygių galimybių priemonėms.
- Europos žemės ūkio vystymo ir garantijų fondo (EŽŪGOF) intervencijos sritims priklauso lydimosios priemonės ir kitos kaimo plėtros priemonės (ūkių pertvarka, mokymas, perdirbimas ir rinkodara).
- Finansinis žuvininkystės orientavimo instrumentas (ŽOFI) skirtas žuvininkystės sektoriaus pertvarkymo priemonėms (p. 10).
- Sanglaudos fondo lėšos skiriamos valstybėms narėms, kurių BVP vienam gyventojui mažesnis negu 90 proc. ES vidutinio BVP (didžioji dalis šių valstybių narių – vėliausiai į ES įstojusios šalys). Šio fondo lėšomis finansuojami transporto ir aplinkos projektai (Regionai ir vystymasis vietos lygmeniu: Dėmesio centre – regionai, 2010).

ES struktūrinių fondų parama skiriama pagal tam tikrus tikslus. Gečas ir kt. (2004) išskiria tris prioritetinius struktūrinių lėšų investavimo tikslus:

- **skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių** (konvergencijos). Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo). Šiam prioritetui skiriama apie 82 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų.
- **remti krizės apimtus pramonės regionus** (teritorinio bendradarbiavimo), kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka didelis nedarbas. Taip pat skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių. Šis prioritetas skirtas labiau išsivysčiusiems regionams, kurie

negali gauti paramos pagal konvergencijos prioritetą. Jam siūloma skirti apie 16 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų

- **teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui** (konkurencingumo ir užimtumo). Pagrindinės priemonės – profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. Šioms priemonėms siūloma skirti 2,5 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų (p. 2-3).

Reziumuojant galima teigti, jog ES regioninė politika pagal biudžeto dydį pasižymi viena iš didžiausių politikų. Ši politika orientuojasi į socialinę ir ekonominę sanglaudą. Iš anksčiau apibūdintų regioninės politikos instrumentų, ES regioninei politikai priskiriamos mikropolitikos priemonės, kuriomis siekiama skatinti darbo jėgą ir kapitalą pasirinkti tas teritorijas (regionus), kurios be paskatinimo nebūtų pasirinktos. ES regioninei politikai įgyvendinti konkrečioje valstybėje, skiriama finansinių instrumentų parama, kurios panaudojimo sritis nusako keturi tarpusavyje susiję principai. Struktūrinių fondų lėšos nukreipiamos į atsiliekančių ES regionų plėtros skatinimą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių, taip skatindamos silpniau išsivysčiusių regionų plėtrą.

1.2.2. ES struktūrinė parama – pagrindinis Lietuvos regionų plėtros finansinis instrumentas

Regionų plėtrai skatinti rengiamos įvairios programos, pagal kurias skiriamos įvairių šaltinių lėšos. Kartu pažymėtina, jog atkūrus nepriklausomybę, regioninė politika Lietuvoje iš esmės neegzistavo: valstybė stengėsi ne tiek tolygiai plėtoti regionus, kiek suvaldyti iš sovietinio laikotarpio paveldėtos ūkio struktūros transformaciją pagal rinkos ekonomikos taisykles. Dėl šios priežasties XX a. dešimtajame dešimtmetyje nepavyko išlaikyti daugelio nedideliuose miesteliuose veikusių ūkio objektų, pradėjo formotis itin ženklaus skirtumai tarp transformaciją sėkmingai išgyvenusių didžiųjų miestų ir provincijos.

Nuo įstojimo į ES dienos Lietuva, kaip ES narė, turi daugiau galimybių regionų plėtrai finansuoti. Lietuva gali naudoti ES struktūrinių fondų paramą, kuri skirta nuosekliam socialinių ir ekonominių skirtumų tarp ES šalių narių ir atskirų regionų mažinimui. Nuo 1991 m. Lietuva ES finansinę paramą gavo pagal tris programas PHARE (pasirengimas narystei ES), ISPA (parama transporto ir aplinkos sritims) ir SAPARD (parama žemės ūkiui). Nuo 2004 m. Lietuvai tapus pilnateise ES nare, atsirado galimybė pasinaudoti ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo parama, kuri buvo gaunama pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (toliau – BPD) ir 2004-2006 m. Sanglaudos fondo strategiją. Visa šio laikotarpio parama, skirta BPD ir Sanglaudos fondo projektams įgyvendinti, buvo 5,942 mlrd. Lt (BPD projektams įgyvendinti – 3 mlrd. 90 mln. Lt, Sanglaudos fondo – 2 mlrd. 852 mln. Lt) (LR Finansų ministerija, 2011). Šiuo metu Lietuva ES paramą gauna pagal 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją.

ES struktūrinių fondų požiūriu Lietuva laikoma vienu regionu ir paramą gauna pagal 1-ąją konvergencijos prioritetinį struktūrinių lėšų investavimo tikslą, skatinantį atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Kitaip tariant, parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio bei regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas. Svarbiu tikslu išlieka ir 3-ias – regionų konkurencingumo ir užimtumo skatinimo finansavimas. 2007-2013 m. Lietuva turi progą pasinaudoti daugiau kaip 23 mlrd. Lt ES struktūrine parama. Ši suma prilygsta vienam papildomam valstybės biudžetui (LR Vyriausybė, 2007, p. 1). ES paramą Lietuva gauna iš šių anksčiau aptartų struktūrinių fondų – Sanglaudos fondo, ESF ir ERPF.

Kaip buvo minėta anksčiau, šiuo metu Lietuva ES paramą gauna pagal 2007-2013 m. ES struktūrinės pramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas šiai strategijai įgyvendinti. Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija patvirtinta Europos Bendrijų Komisijos sprendimo Nr. K(2007)1808 2007 m. balandžio 26 d. (Europos Bendrijų Komisijos sprendimas, 2007). Strategija suderinta su ES ir nacionaliniais strateginiais dokumentais, jų principais bei esminėmis strateginėmis nuostatomis.

2007–2013 m. Lietuvai skiriama ES struktūrinė parama suteikia galimybę svariai prisidėti prie pirmiau BPD suformuluotos plėtros vizijos pasiekimo, jog „2015 m. Lietuva turi pasiekti kai kurių senųjų ES šalių narių socialinio ir ekonominio išsivystymo lygį“. Todėl pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Be šio tikslo strategijoje nustatyti dar trys plėtros tikslai (Nacionalinė bendroji strategija, 2007):

- **Spartinti ūkio augimą ilgoju laikotarpiu.** Būtent nenutrūkstamas šalies ūkio augimas yra viena esminių gyvenimo sąlygų Lietuvoje gerėjimo prielaidų, susijusių su ūkio konkurencingumu tarptautinėse rinkose. Lietuvos, kaip mažos ir atviros ekonomikos, neturinčios didelių nuosavų gamtinių, energetinių ir kitų išteklių, plėtra ateityje vis labiau remsis žinioms, o ne kapitalui ar žaliavoms imlia pramonės ir paslaugų sektorių plėtra.

- **Kurti daugiau geresnių darbo vietų.** Šiuo atveju geresnė darbo vieta suvokiama kaip aukštesnės kvalifikacijos reikalaujanti, didesnę pridėtinę vertę kurianti ir didesnę tikimybę išlikti ilgesniuojų laikotarpiu turinti darbo vieta. Tokių darbo vietų skaičiaus didėjimas leistų sukurti didesnę pridėtinę vertę Lietuvos ūkyje ir prisidėtų prie dirbančių žmonių gyvenimo kokybės didinimo, jų pajamų stabilaus augimo. Be to, sukūrus daugiau geresnių darbo vietų, būtų galima tikėtis stabdyti kvalifikuotos darbo jėgos nutekėjimą į užsienį.

- **Plėtoti socialinę sanglaudą.** Sanglauda reiškia poreikį užtikrinti, kad Lietuvos gyventojai jaustųsi vienos bendruomenės dalimi ir atskiros socialinės grupės dalintųsi ekonominės plėtros nauda (p. 22-24).

Remiantis Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija (2007), minėtų strategijos plėtros tikslų siekiama investuojant į tris esmines šios strategijos įgyvendinimo prioritetines kryptis:

- Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei;
- Konkurencinga ekonomika;
- Gyvenimo kokybė ir sanglauda (p. 25-26).

Tai yra tik bendriausio lygio strateginės investavimo prioritetinės kryptys, o detalesni prioritetai plėtojami pagal minėtas prioritetines kryptis sukurtose veiksmų programose – Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo ir Sanglaudos skatinimo. Šios veiksmų programos remiasi strategine vizija, kuri buvo suformuluota Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje, bei padeda įgyvendinti strategijoje iškeltus tikslus ir uždavinius. Veiksmų programos įgyvendinamos bendrai finansuojant iš nacionalinių ir ES struktūrinės paramos lėšų.

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa skirta visų darbingo amžiaus Lietuvos gyventojų įtraukimui į darbo rinką ir išlaikymui joje, nes investicijos į Lietuvos žmonių žinias, gebėjimus, aktyvumą, verslumą patikimai garantuoja ilgalaikį ūkio augimą. Šios veiksmų programos įgyvendinimui skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų iš ESF (Nacionalinė bendroji strategija, 2007, p. 48; LR Vyriausybė, 2007, p. 2).

Įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programą, siekiama didinti aukštos pridėtinės vertės verslo lyginamąją dalį Lietuvos ūkyje, sudaryti palankią aplinką smulkiąjam ir vidutiniam verslui bei inovacijoms ir efektyvinti ekonominę infrastruktūrą. Šiai veiksmų programai skirta didžiausia paramos lėšų dalis – 45,72 proc. Svarbu yra tai, kad net 10 proc. ES struktūrinės paramos lėšų numatyta skirta mokslinių tyrimų bei technologijų plėtrai. Programa bendrai finansuojama ERPF ir Sanglaudos fondo (transportui) lėšomis (Nacionalinė bendroji strategija, 2007, p. 48; LR Vyriausybė, 2007, p. 2).

Sanglaudos skatinimo veiksmų programa įgyvendins darnesnės visuomenės viziją. Šiam tikslui bus siekiama geriau išnaudoti vietos potencialą, teikti kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas, išsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę. Veiksmų programos įgyvendinimui skirta 39,08 proc. visos ES struktūrinės paramos iš ERPF ir Sanglaudos fondo (aplinkos apsaugai) (Nacionalinė bendroji strategija, 2007, p. 48; LR Vyriausybė, 2007, p. 4).

Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai įgyvendinti sukurta dar viena specialioji, papildoma veiksmų programa – Techninės paramos veiksmų programa, kuri skirta administruoti teminėms veiksmų programoms. Šiai veiksmų programai skirta 1,4 proc. ES struktūrinės paramos lėšų (Nacionalinė bendroji strategija, 2007, p. 49). Kalbant apie Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos ir veiksmų programų administravimą, būtina pažymėti, jog jų įgyvendinimui ir paramos lėšoms valdyti sukurtas tam tikras institucijų tinklas (žr. 1 priedą). Institucijų funkcijos ir atsakomybė dalijamos į du lygmenis: strateginį ir administracinį. Strateginio

lygmens funkcijas atlieka Koordinuojančioji institucija, tai yra Finansų ministerija, ir tarpinės institucijos, tai yra atsakingos ministerijos, o savivaldos lygiu prisideda Regionų plėtros tarybos. Administracinės ir techninės funkcijas atlieka – Vadovaujančioji, Tvirtinančioji bei Mokėjimus atliekančioji ir įgyvendinančios institucijos (LR Finansų ministerija, 2007). Iš pateiktos ES struktūrinės paramos administravimo schemos matyti, kad šiame procese dalyvauja įvairios institucijos, kurioms pavestos tam tikros funkcijos, atsakomybė bei teisės.

Išvardytos veiksmų programos tarpusavyje glaudžiai siejasi. Jas jungia keturios bendrosios sritys: informacinė visuomenė, darnus vystymasis, lygios galimybės ir regioninė plėtra. Šios sritys yra būdingos anksčiau išvardytoms trims prioritetinėms kryptims ir yra aktualios jų įgyvendinimo metu. Tačiau šiame darbe analizuojama viena iš sričių – regionų plėtra. Kaip jau minėta anksčiau, 2007-2013 m. laikotarpiu ES Lietuvai skyrė daugiau kaip 23 mlrd. Lt struktūrinės paramos lėšų. 11 proc. šių lėšų skirta būtent Lietuvos regionų plėtrai skatinti. Finansavimas skiriamas pagal priemones, kurioms taikoma regionų projektų atranka. Regioninei projektų atrankai 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiu skirtos 23 veiksmų programų (Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo ir Sanglaudos skatinimo programų) prioritetų įgyvendinimo priemonės (žr. 2 priedą). Atitinkamai šioms priemonėms skirta apie 2,5 mlrd. Lt, tačiau pabrėžiama, kad faktiškai parama sieks apie 2,7 mlrd. Lt (ES struktūrinės paramos regioninės plėtros aspektas (regioninė dimensija), 2012). Pasak LR Vidaus reikalų ministerijos (2010), iš priemonių, kurioms taikoma regionų projektų atranka, galima išskirti specifines priemones, kurios įgyvendinamos tik tikslinėse teritorijose – regioniniuose ekonomikos augimo centruose ir probleminėse teritorijose. Probleminių teritorijų plėtrai 2007-2013 m. skiriama papildoma ES struktūrinių fondų parama daugiabučių namų atnaujinimui, didinant jų energijos vartojimo efektyvumą (163,5 mln. Lt), socialinio būsto plėtrai (40,9 mln. Lt) ir kompleksiniams gyvenamosios aplinkos gerinimo projektams (107,1 mln. Lt) – viešosios poilsio, laisvalaikio, sporto ir kultūros infrastruktūros atnaujinimui, miestų viešųjų erdvių tvarkymui. Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtrai skirta 415,4 mln. Lt ES struktūrinės paramos gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimui ir investicinio patrauklumo didinimui. Pagal Regioninių centrų kompleksinės plėtros investicines programas parama skiriama miestų viešųjų erdvių atnaujinimui, rekreacinių zonų plėtotei, apleistų teritorijų regeneravimui (p. 22-23). Manoma, kad ES struktūrinės paramos lėšos iki 2013 m. padidins skurdžiausių regionų išsivystymą, o tai nulems ekonominių ir socialinių netolygumų tarp regionų ir jų viduje mažėjimą.

Analizuojant ES struktūrinę paramą kaip Lietuvos regionų plėtros finansavimo instrumentą, svarbu paminėti, kad šiuo metu vyksta pasirengimo darbai 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiu. Anot Lietuvos savivaldybių asociacijos (2011), 2014–2020 m. Lietuvos regionų augimas bus skatinimas per nacionalinės regioninės politikos siūlomas vykdyti dvi pagrindines kryptis: sprendžiant pagal gyvenamosios vietovės dydį (kaimas, miestelis, miestas, didelis miestas)

būdingas problemas ir stiprinant Regionų plėtros tarybų vaidmenį. Tikslinės teritorijos, kurias atrinktų Regioninės plėtros tarybos, būtų išskiriamos siekiant spręsti šioms teritorijoms būdingas problemas ir parama joms būtų teikiama pagal suderintas jų plėtros strategijas. Regioninės plėtros tarybos vaidmenį tikimasi stiprinti kartu su socialiniais ir ekonominiais partneriais rengiant regionų plėtros planus bei atrenkant ir įgyvendinant regionams svarbius projektus. Dokumente taip pat siūloma atsisakyti probleminių teritorijų, kurios apima visą savivaldybės teritoriją, baigiamos ir nebebus siūlomos naujos ekonomikos augimo centrų programos. Pabrėžiama, jog Lietuvos regionų plėtrai skatinti 2014-2020 m. laikotarpiu ES struktūrinė parama sumažės 1 mlrd. Lt, o tai yra reikšminga paramos suma siekiant sumažinti ekonominius ir socialinius skirtumus tarp Lietuvos regionų ir jų viduje.

Remiantis Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija (2007), matyti, jog joje nėra numatoma atskira regionų plėtros prioritetinė kryptis ar veiksmų programa, tačiau joje yra integruotas antrame skyriuje pristatomas regioninis įgyvendinimo aspektas, kuris garantuos deramą vietos valdžios ir regionų vaidmenį planuojant ir įgyvendinant atskirų veiksmų programų remiamas investicijas. Siekiant skirtumų tarp didžiųjų miestų ir kitų regioninių centrų bei tarp miesto ir kaimo mažinimo, šios strategijos įgyvendinimas remiasi Lietuvos regioninėje politikoje išskiriamomis trimis prioritetinėmis kryptimis (p. 26), tai yra didelis dėmesys skiriamas probleminėms teritorijoms, nes tai yra mažiau išsivysčiusios teritorijos, kurios pačios negali užtikrinti regiono ekonominio augimo ir socialinės sanglaudos didinimo. Todėl regionų plėtroje akcentuojamos probleminės teritorijos, ekonominiai centrai ir kaimo diversifikavimas.

Lietuvos regionų plėtros pagrindą sudaro ES struktūriniai fondai. Jie valstybei teikia finansinę pagalbą, todėl tiriamojoje dalyje svarbu išanalizuoti ir įvertinti 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

2. METODOLOGINIAI TYRIMO NURODYMAI

Atliekant ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikio Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai vertinimo analizę, darbe remiamasi statistinių duomenų ir ekonometrine analize.

Naudojantis statistinių duomenų analize, nagrinėjami Lietuvos regionų ekonominiai ir socialiniai rodikliai 2006-2011 m. laikotarpiu. Rodikliai, kuriais vertinama regionų plėtra ir jai turinti poveikį ES struktūrinė parama, atrinkti, vadovaujantis regionų plėtros koncepciją, Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) nurodomus arba naudojamus rodiklių rinkinius. Taip pat atsižvelgta į Lietuvos statistikos departamento išskirtus pagrindinius regioninės dimensijos ekonominius ir socialinius rodiklius. Kadangi vertinama regionų plėtra, iš Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) išskirtų keturių grupių, vertinimui paliktos dvi (žr. 3 priedą). Atrinkti rodikliai yra pagrindiniai indikatoriai, apibūdinantys Lietuvos regionų padėtį. Atsižvelgiant į gautus ekonominės ir socialinės raidos duomenis, atrenkami du regionai ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikiui regionų plėtrai vertinti.

Remiantis ES struktūrinės paramos vertinimo metodinėmis gairėmis (2010), ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį galima vertinti naudojantis skirtingais metodais. Paprastai populiariausiais poveikio vertinimo metodais laikomi efektyvumo ir kaštų rezultatyvumo analizės. Efektyvumas matuoja santykį tarp kaštų ir produktų, o kaštų rezultatyvumo analizė vertina santykį tarp kaštų ir rezultatų ar kitų padarinių. Gera kaštų rezultatyvumo analizė turi atitikti tris kriterijus: 1) gera kaštų analizė, 2) gera padarinių analizė ir 3) geras kaštų ir padarinių palyginimas (p. 58). Kadangi efektyvumo ir kaštų rezultatyvumo analizės procesai yra sudėtingi, nes reikalauja apdoroti visus regionų plėtrai skirtų priemonių įgyvendintus projektus ir surinkti duomenis apie pasiektus rezultatus, šiame darbe ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis regionų plėtrai vertinamas remiantis ekonometrine analize.

Ekonometrinis analizės modelis naudingas tiek įvairiais aspektais analizuojant ekonominę-socialinę plėtrą regionuose, tiek modeliuojant ES struktūrinės paramos, šalies centrinės ar vietinės valdžios įgyvendinamos regioninės politikos poveikį ir atskirų priemonių ar sprendimų pasekmes konkrečiuose šalies regionuose. Pirmiausiai modelio struktūra turi atitikti pagrindines vietinės ekonomikos nuostatas, o ne tarptautinės ar nacionalinės ekonomikos dėsnius. Antra, modelyje ypač dėmesingai turi būti įvertinta vietinės darbo rinkos specifika, kuri jautriausiai atsiliepia įvairioms centrinės ar vietinės valdžios pastangoms gerinti vietos ekonomiką. Trečia, į modelį reikia įtraukti dinamines charakteristikas, nes pagrindiniai tokio modeliavimo užsakovai – politikai – pirmiausiai domisi įvairių regioninės politikos priemonių poveikiu ir pasekmėmis, kurias galima nustatyti tik laiko intervaluose nagrinėjant įvairių plėtros procesų vystymąsi. Ketvirta, modelis aprašo mažus rajonus ir įvertina teritorinius tarpusavio sąveikos ryšius, kurie vietos gyventojams duoda didžiausią poveikį.

Galų gale modelio pagrindinės nuostatos ir konstantos patikrinamos statistiniais ar kitais empiriniais duomenimis (Mačys, Stungurienė, 2005, p. 224). Šis analizės metodas naudingas vertinant socialinį ir ekonominį ES struktūrinės paramos poveikį regionų plėtrai.

Ekonometrinė analizė pasižymi tuo, kad šis metodas leidžia gauti vieną ar kelis apibendrintus kintamuosius iš kelių panašių savo prasme kintamųjų. Siekiant nustatyti ES struktūrinės paramos poveikį regionų vystymuisi, atliktas tyrimas koreliacinės-regresinės analizės metodu. Priklausomybei ir ryšio stiprumui tarp kintamųjų nustatyti taikoma koreliacija. Remiantis koreliacijos koeficiento apskaičiavimais, nustatomi regionų priklausomybės ryšiai tarp išmokėtos ES struktūrinės paramos ir regionų plėtrą apibūdinančių rodiklių, tai yra įvertinama kaip stipriai veikia regionų augimą struktūrinė parama. O ryšio formos konkretizavimui skaičiuojama regresija. Pasirinktų kintamųjų ryšis gali būti tiesioginis ir atvirkštinis.

Koreliacijos koeficientų mokslinėje literatūroje yra daug, tačiau šiame darbe koreliacijos ryšis apskaičiuojamas pagal Pirsono (Pearson) pateiktą koreliacijos koeficiento apskaičiavimo formulę. Pirsono koreliacijos koeficientas įvertina tiesinio ryšio stiprumą. Šis koreliacijos koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę (Pukėnas, 2005, p. 146):

$$\text{Koreliacijos koeficientas } (r) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} ; \quad (16)$$

Čia: x_i, y_i – abiejų kintamųjų imties reikšmės,

$\bar{x}, \bar{y}$ – šių kintamųjų imties vidurkiai,

n – imties variantų (kintamųjų reikšmės porų) skaičius.

Ryšys tarp kintamųjų tuo stipresnis, kuo r reikšmė arčiau 1. Jei $r > 0$, tai didėjant vieno atsitiktinio dydžio reikšmėms, kito reikšmės tiesiškai didėja, o jei $r < 0$, tai didėjant vieno atsitiktinio dydžio reikšmėms, kito reikšmės tiesiškai mažėja. Tiesinio ryšio nėra kai $r = 0$, bet gali būti netiesinis ryšys (Janulionis, 2012). Atsižvelgiant į apskaičiuota koreliacijos koeficiento reikšmę, nurodomi regionų plėtrą skatinantys ar stabdantys ekonominiai veiksniai.

Regresinės analizės metodas linijos pagalba išreiškia koreliacinio lauko taškų išsidėstymo tendenciją. Viena iš dažniausių regresijos lygties išraiškų yra (Pukėnas, 2005, p. 156):

$$\hat{y}(x) = \hat{a} + \hat{b}x ; \quad (17)$$

Čia: $\hat{a}, \hat{b}$ – parametrų a ir b įverčiai, kurių reikšmės nustatomos vadinamu mažiausiųjų kvadratų metodu – minimizuojant sumą:

$$SSE = \sum_{i=1}^n (y_i - a - bx_i)^2 \quad (18)$$

Skaičiuojant regresiją, laikomasi 0,05 proc. paklaidos.

Siekiant nustatyti regionų konvergenciją, naudojamas variacijos koeficientas, kuris apibūdinamas kaip standartinio nuokrypio ir vidurkio santykis. Šiuo atveju standartinio nuokrypio mažėjanti reikšmė parodo, kad regionų išsivystymo netolygumai mažėja. Priešingu atveju, kai auga standartinio nuokrypio reikšmė, stebimas tarpregioninių skirtumų didėjimas. Šiam reiškiniui būdinga regionų divergencija. Tačiau gali būti taip, kad standartinio nuokrypio reikšmė neparodo vienos tendencijos, tai yra mažėjimą arba didėjimą. Tokiam reiškiniui būdingas mišrus procesas, kuris susideda iš konvergencijos ir divergencijos. Tradicinis variacijos koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę (Olson ir kt., 2007, p. 13):

$$\text{Variacijos koeficientas } cv = \frac{s}{\bar{x}} ; \quad (19)$$

Čia: s – standartinis nuokrypis,

$\bar{x}$ – aritmetinis imties vidurkis.

Remiantis šiais išvardytais metodais, tiriamojoje dalyje analizuojamas ir vertinamas ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

3. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMO POVEIKIO PANEVĖŽIO IR ŠIAULIŲ REGIONŲ PLĖTRAI VERTINIMO ANALIZĖ

Regionų plėtrai skatinti ir 2007-2013 m. laikotarpio ES struktūrinių parama pasinaudoti Lietuvoje įvestas sudėtingas regionų plėtros planavimo ir sprendimo priėmimo dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos sistema. Tolygus Lietuvos regionų vystymasis užtikrinamas projektų planavimo būdu, o lėšos paskirstomos pagal veiksmų programų priemones atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus. Struktūrinė parama gali pasinaudoti visi šalies regionai, todėl svarbu išsiaiškinti, ar regionų plėtrai skirtos priemonės tikrai taikomos efektyviai ir ar jos padeda mažinti netolygaus išsivystymo skirtumus tarp regionų ir jų viduje. Šių skirtumų mažinimui ypatingas vaidmuo tenka gebėjimams realizuoti teisės aktuose nustatytus tikslus. Būtent tai ir akcentuojama siekiant įvertinti ES struktūrinių paramos panaudojimo poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

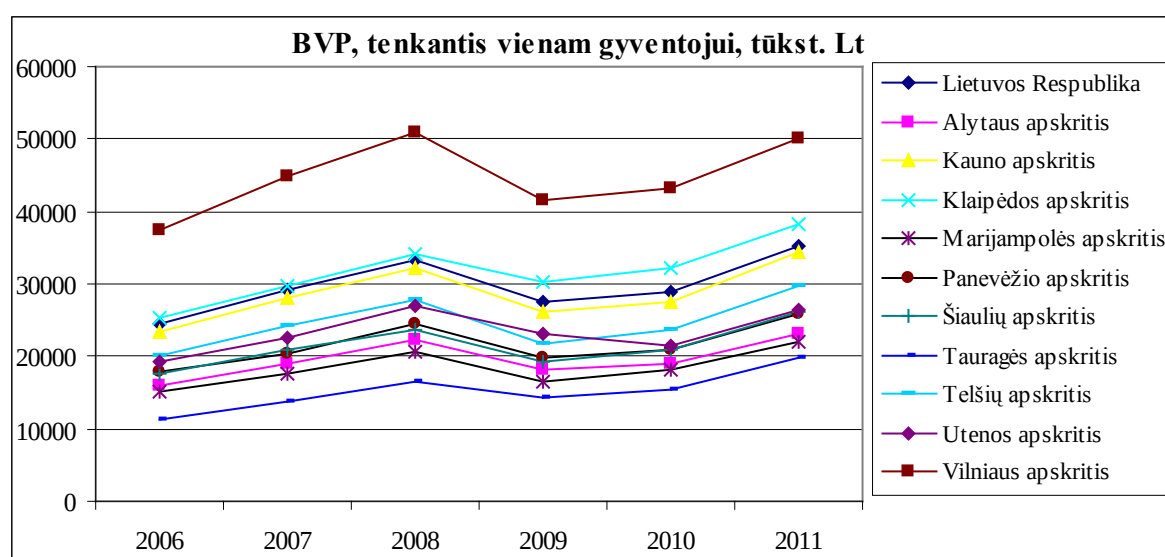
3.1. Lietuvos regionų ekonominių ir socialinių rodiklių analizė

Analizuojant Lietuvos regionų augimą, svarbu pateikti ir palyginti regionų ekonominės ir socialinės plėtros išsivystymo skirtumus. Atrenkant panašius Lietuvos regionus ir analizuojant jų netolygumus, pirmiausiai tikslinga identifikuoti esamą visos šalies regionų situaciją. Regionų atrankai atlikti taip pat svarbu pasitelkti regionuose gyvenančių gyventojų skaičiumi, kadangi būtent šis rodiklis nulemia 2007-2013 m. ES struktūrinių paramos paskirstymą tarp regionų. Remiantis Lietuvos statistikos departamento paskelbtais duomenimis, naudinga įvertinti, kaip šie skirtumai kito 2006-2011 m. laikotarpiu. Lietuvos regionų ekonominių ir socialinių rodiklių analizei atlikti, atrinkti pagrindiniai rodikliai apibūdinantys Lietuvos regionų padėtį.

BVP, tenkantis vienam gyventojui, laikomas vienas populiariausių regionų netolygumų vertinimo rodiklių, atsižvelgiant į jo nuokrypį nuo ES vidurkio skiriama struktūrinių fondų parama ES regionams. 2 paveiksle pateiktos Lietuvos regionų BVP, tenkančio vienam gyventojui, augimo ir smukimo tendencijos. Viso tiriamo laikotarpio metu Vilniaus ir Klaipėdos regionų BVP, tenkantis vienam gyventojui, aukštesnis nei kitų regionų ir net žymiai didesnis nei šalies vidurkis. Mažiausiu BVP vienam gyventojui pasižymi Tauragės ir Marijampolės regionai. Artimiausias Lietuvos šalies vidurkiui BVP dydis, tenkantis vienam gyventojui, užfiksuotas Kauno apskrityje.

Visose Lietuvos apskrityse iki 2008 m. BVP vienam gyventojui augo, tačiau 2009 m. stebimas šio rodiklio staigus šuolis žemyn. BVP mažėjimui įtakos turėjo Lietuvos ekonomikos nuosmukis, kuriam įtakos turėjo pasaulinė krizė. 2010-2011 m. BVP apimtis vienam gyventojui padidėjo visose apskrityse, išskyrus Utenos regioną, kuriame šis rodiklis sumažėjo ir 2010 m., o padidėjo tik 2011 m. Daugiausiai BVP apimtis vienam gyventojui 2010 m. padidėjo Klaipėdos, Marijampolės, Šiaulių, Telšių ir Vilniaus regionuose, o 2011 m. Kauno, Klaipėdos, Telšių ir Vilniaus regionuose. Žymiai

ūgtelėjo ir šalies nominalus BVP vienam gyventojui. Palyginus vienam gyventojui tenkantį BVP su šalies vidurkiu, kaip ir ankstesniais metais lyderių vietą užima Vilniaus ir Klaipėdos regionai. Atotrūkis tarp šių ir kitų Lietuvos regionų nemažėja. Vilniaus rodikliai net du kartus viršija Alytaus, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės ir Utenos regionų rodiklius. Prie pirmaujančio regiono taip pat galima priskirti Kauno apskritį, kuri nors ir atsilieka nuo nominalaus šalies BVP vienam gyventojui, tačiau lyginant su kitais regionais yra viena iš tų, kur BVP yra didžiausias. Palyginus Lietuvos šalies ir regionų BVP, tenkančio vienam gyventojui, apimtis, galima teigti, kad 2006-2011 m. laikotarpiu nežymiai skyrėsi ir panašiais išliko Panevėžio ir Šiaulių regionų rodikliai.

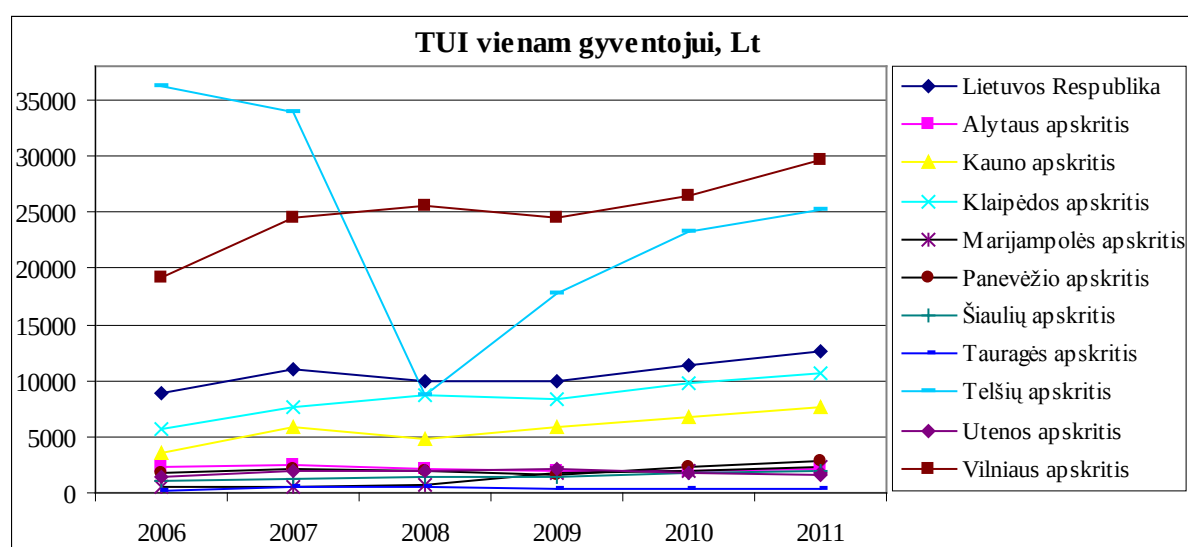
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

2 pav. BVP, tenkantis vienam gyventojui, tūkst. Lt

Dar vienas svarbiausių ekonominių rodiklių yra TUI vienam gyventojui. Taip kaip kiekviena šalis, taip ir regionai stengiasi atrodyti patraukliais, kad pritrauktų kuo daugiau užsienio investuotojų. Remiantis 3 paveiksle TUI vienam gyventojui rodiklio pateiktais duomenimis, aiškiai matomi Lietuvos regionų išsivystymo netolygumai. TUI vienam gyventojui analizuojamu laikotarpiu sparčiausiai augo ir išliko aukštesnės nei Lietuvos šalies vidurkis Telšių ir Vilniaus regionuose. Klaipėdos regiono TUI vienam gyventojui reikšmė artimesnė šalies vidurkiui. Mažiausiomis šio rodiklio reikšmėmis pasižymi Marijampolės ir Tauragės apskritys.

TUI vienam gyventojui iki 2007 m. augo visuose regionuose, išskyrus Telšių apskritį. Nors iki 2007 m. Telšių regionas pasižymi didžiausiomis TUI, 2008 m. jos staigiai sumažėjo ir prilygo Kauno regionui. Likusių trijų analizuojamų metų periode TUI apimtis vienam gyventojui Telšių regione palaipsniui augo, tačiau nelenkė Vilniaus regiono. Nuo 2008 m. apskrityse stebima TUI rodiklio augimo ir mažėjimo kaita. TUI vienam gyventojui apimtis 2008-2011 m. augo Kauno, Marijampolės, Šiaulių ir Telšių regionuose. Šio rodiklio augimas stebimas ir Lietuvos šalyje. Alytaus, Klaipėdos,

Panevėžio ir Vilniaus apskrityse 2009 m. stebimas nesmarkus TUI apimties vienam gyventojui šuolis žemyn, tačiau nuo 2010 m. šio rodiklio reikšmė augo. Vienintelis Utenos regionas pasižymi 2010-2011 m. laikotarpiu mažėjančiomis TUI vienam gyventojui. Taigi, daugiausiai užsienio investuotojų pritraukia Telšių ir Vilniaus regionai. Mažiau patrauklūs užsienio investuotojams 2006-2011 m. laikotarpiu išliko Alytaus, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės ir Utenos regionai. Šių regionų analizuojamu laikotarpiu užsienio investicijų rodikliai kito nežymiai ir išliko panašūs tarpusavyje.

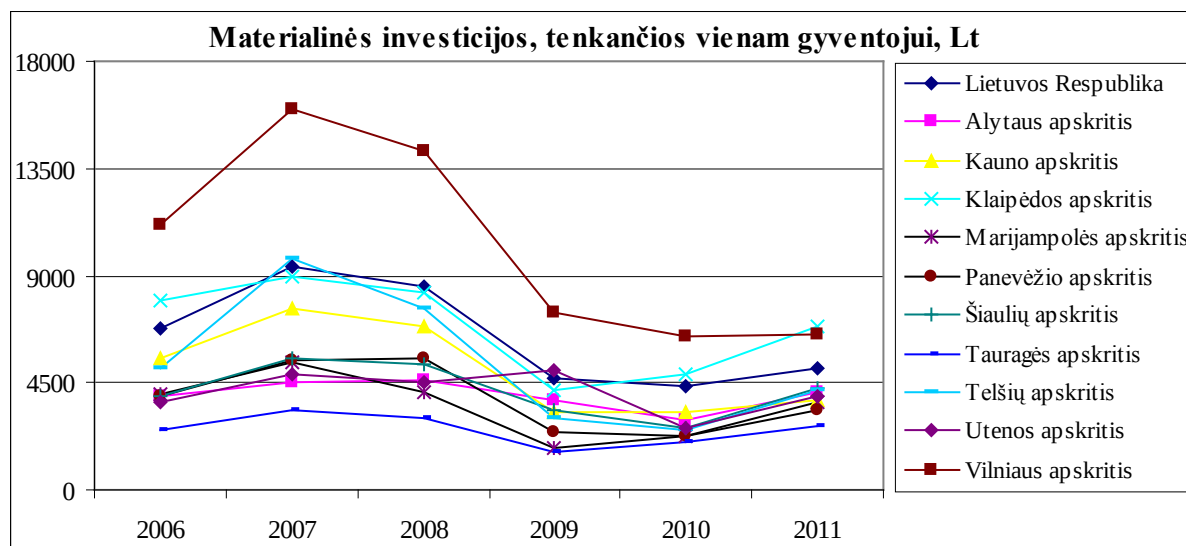
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

3 pav. TUI vienam gyventojui, Lt

Analizuojant Lietuvos regionų ekonominės plėtros netolygumus, svarbu pateikti materialinių investicijų, tenkančių vienam gyventojui, apimtį. Materialinėmis investicijomis laikomos išlaidos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti ar jau esamam atnaujinti. Šios investicijos vienam gyventojui aukštesnės nei šalies vidurkis yra Vilniaus regione. Klaipėdos ir Telšių apskričių šio rodiklio reikšmės artimos šalies vidurkiui, o mažiausia materialinių investicijų apimtimi pasižymi Tauragės regionas.

Analizuojant 4 paveiksle pateiktus materialinių investicijų vienam gyventojui apimtį, matomas netolygus regionų augimas. Iki 2007 m. šio rodiklio reikšmės visuose regionuose augo. Telšių ir Vilniaus apskrityse materialinių investicijų apimtį augo sparčiausiai. 2008-2010 m. daugumoje apskričių stebimas materialinių investicijų dydžio vienam gyventojui spartus šuolis žemyn, išskyrus Klaipėdos, Marijampolės ir Tauragės regionus, kuriuose materialinės investicijos 2010 m. padidėjo. Utenos apskrityje materialinių investicijų apimtį padidėjimas stebimas 2009 m. Sparčiausiai materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, sumažėjo Kauno, Klaipėdos, Telšių ir Vilniaus regionuose. Tokiam sparčiam investicijų mažėjimui įtakos turėjo finansinės krizės laikotarpis. 2011 m. rodiklio reikšmės visose apskrityse augo, tik Vilniaus regione išliko beveik nepakitęs. Viso

analizuojamo laikotarpio metu panašiomis materialinių investicijų, tenkančių vienam gyventojui, apimtimis pasižymėjo Alytaus, Panevėžio, Šiaulių ir Utenos apskritys.

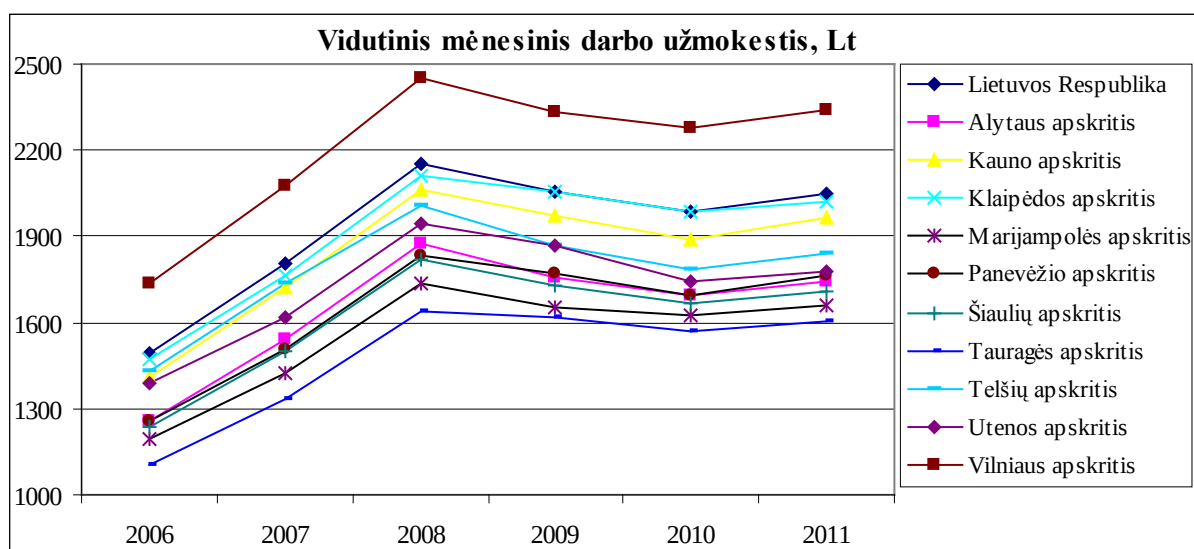

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

4 pav. Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Lt

Lietuvos regionų socialinės plėtros netolygumus parodo vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio duomenys. 5 paveiksle pateikti vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžiai pagal Lietuvos apskritis. Šio rodiklio reikšmės įvertina regionų gyventojų pragyvenimo sąlygas. Kaip ir galima buvo tikėtis, didžiausias vidutinis darbo užmokestis viso tiriamo laikotarpio metu išliko Vilniaus regione. Darbo užmokestis šiame regione yra didesnis lyginant su Lietuvos šalies vidurkiu. Kauno ir Klaipėdos apskričių darbo užmokesčio rodiklio reikšmės artimos šalies vidurkiui. Mažiausias vidutinis darbo užmokestis tenka Marijampolės ir Tauragės regionams. Analizuojamo laikotarpio metu panašūs darbo užmokesčiai išliko Panevėžio ir Šiaulių regionuose.

5 paveiksle pateikti duomenys parodo, jog nuo 2006 m. vidutinis mėnesinis darbo užmokestis turėjo tendenciją augti. Iki 2008 m. darbo užmokesčio reikšmės augo visose Lietuvos apskrityse, tačiau skirtingais tempais. Nuo 2008 m. iki 2010 m. šis rodiklis sparčiai sumažėjo, bet nepasiekė 2007 m. ribos ir išliko didesnis. Šiam laikotarpiui būdingas Lietuvos ekonomikos nuosmukis. 2011 m. vidutinis mėnesinis darbo užmokestis visuose regionuose nežymiai padidėjo. Pateiktos vidutinio darbo užmokesčio reikšmės parodo išsivysčiusius netolygumus tarp didžiausią ir mažiausią darbo užmokestį gaunančių Lietuvos regionų gyventojų. Galima daryti prielaidą, kad didžiausiais vidutiniais darbo užmokesčiais pasižymi tie regionai, kuriuose gyvena daugiausiai aukštos kvalifikacijos darbuotojų bei įsikūrę verslo centrai, o mažiausiai uždirba tų regionų gyventojai, kuriuose darbo jėga yra mažai konkurencinga bei savo veiklą plečia nedaug arba mažos verslo įmonės.

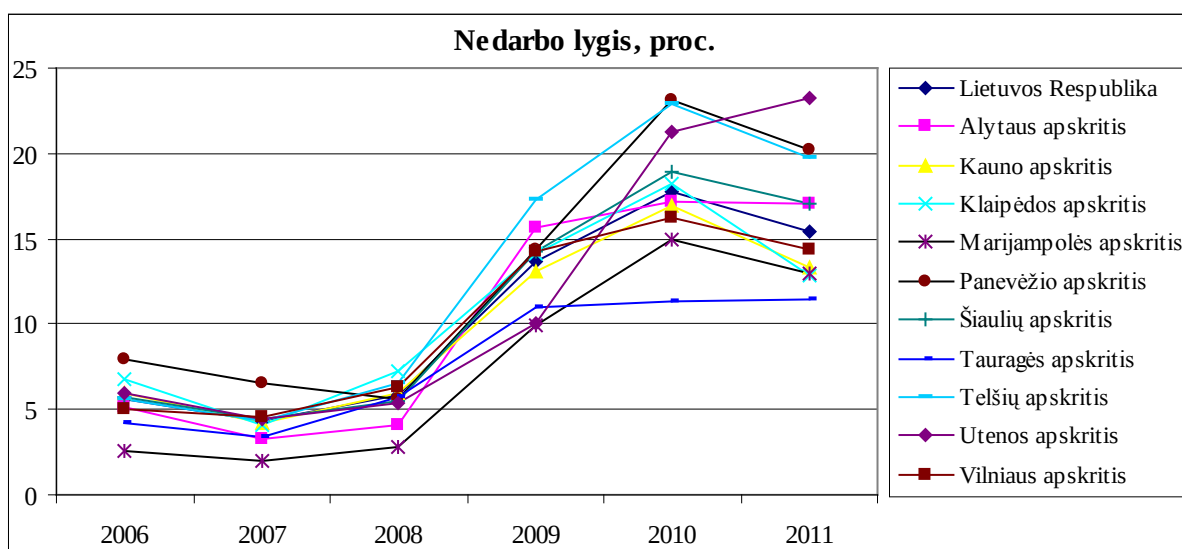

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

5 pav. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis, Lt

Didžiausius Lietuvos regionų netolygumus 2006-2011 m. laikotarpiu parodo nedarbo lygis (žr. 6 pav.). Šis rodiklis analizuojamo laikotarpio metu smarkiai tai didėjo, tai mažėjo. Didžiausias nedarbo lygis dominuoja Panevėžio, Šiaulių, Telšių ir Utenos apskrityse. Šių regionų rodikliai viršija Lietuvos šalies vidurkį. Mažiausios rodiklio reikšmės tenka Marijampolės regionui. Alytaus ir Kauno apskričių nedarbo lygis artimas šalies vidurkiui.

Visuose Lietuvos regionuose mažiausias nedarbo lygis stebimas 2006-2008 m. Per šį analizuojamą laikotarpį nedarbo lygis smarkiai buvo sumažėjęs 2007 m., tačiau 2008 m. stebimas nežymus augimas, išskyrus Panevėžio regioną. Nuo 2008 m. iki 2010 m. stebimas nedarbo lygio augimas visose apskrityse. Spartus nedarbo lygio šuolis aukštyn dominuoja Panevėžio ir Utenos regionuose. Tokiam nedarbo lygio augimui įtakos turėjo šalies ekonomikos nuosmukis. Nedarbo lygio mažėjimas stebimas 2011 m. Šio rodiklio reikšmės sumažėjo visuose Lietuvos regionuose, išskyrus Utenos ir Tauragės regioną, kuriame nedarbo lygis išliko nepakitęs. Tiriamo laikotarpio metu panašūs nedarbo lygio rodikliai išliko Alytaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose.

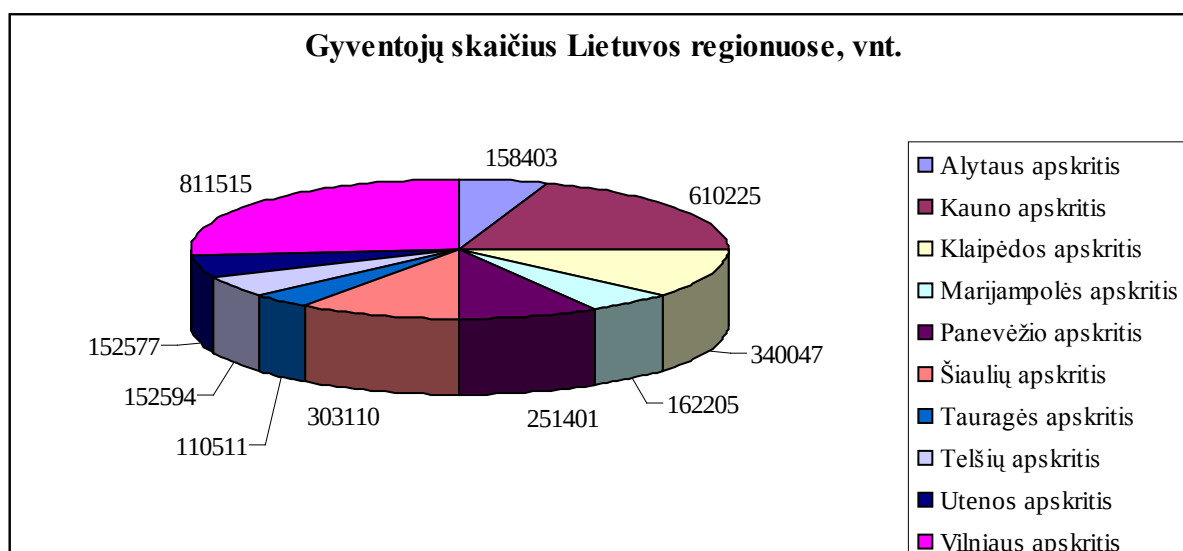

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

6 pav. Nedarbo lygis, proc.

Analizuojant Lietuvos regionų pagrindines ekonominių ir socialinių rodiklių reikšmes, stebimi nemažėjantys išsivystymo netolygumai tarp regionų. Stipriausiais regionais pasižymi Vilniaus, Klaipėdos ir Kauno regionai, o silpniausiais Tauragės ir Marijampolės. Tarp šių regionų stebimas netolygus vystymasis. Pagal BVP, TUI bei materialines investicijas, tenkančias vienam gyventojui, ir vidutinį mėnesinį darbo užmokestį panašūs rodikliai viso analizuojamo laikotarpio metu tenka Alytaus, Panevėžio ir Šiaulių regionams. Nėra vienareikšmės tendencijos dėl nedarbo lygio, kadangi analizuojamo laikotarpio metu nedarbo lygis išliko panašus Alytaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse, tik kai kuriais metais šis rodiklis išliko panašus Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Tačiau kaip minėta anksčiau, atrenkant panašius Lietuvos regionus, šių rodiklių nepakanka. Svarbu atsižvelgti į regionų gyventojų skaičių.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, didžioji Lietuvos gyventojų dalis gyvena Vilniaus ir Kauno regionuose (žr. 7 pav.). Mažiau patraukliu regionu laikomas Tauragės, atitinkamai jame apsigyveno mažiausiai gyventojų. Apytiksliai vienodu gyventojų skaičiumi pasižymi Alytaus, Marijampolės, Telšių ir Utenos regionai. Apsigyvenusiujų skaičius nežymiai skiriasi ir tarp Klaipėdos, Panevėžio ir Šiaulių regionų.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2012

7 pav. Gyventojų skaičius Lietuvos regionuose, vnt.

Atsižvelgiant į regionų ekonominių ir socialinių rodiklių analizę, stebimi nemažėjantys Lietuvos regionų skirtumai. Negalima teigti šie skirtumai didėja ar mažėja, kadangi grafikuose nėra vienareikšmės tendencijos linijos žemyn arba aukštyn. Todėl labai svarbu išsiaiškinti priežastis, dėl kurių šie skirtumai nemažėja. Siekiant šio tikslo atliekama dvejų regionų lyginamoji analizė. Remiantis ekonominių ir socialinių rodiklių analize, tarp Alytaus, Panevėžio ir Šiaulių regionų skirtumai yra mažiausi, tai yra nagrinėjami rodikliai viso analizuojamo laikotarpio metu išliko panašūs. Atitinkamai pagal Lietuvos gyventojų skaičių regionuose panašiais regionais laikomi Panevėžio ir Šiaulių. Tolimesnei analizei atlikti atrinkti Panevėžio ir Šiaulių regionai, kurie pagal visus analizuojamus rodiklius tarpusavyje labai panašūs arba skiriasi nežymiai. Pastaruoju aspektu regionai atspindi visos šalies padėtį. Atrinkus du panašius regionus, lengviau įvertinamas 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

3.2. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai analizė

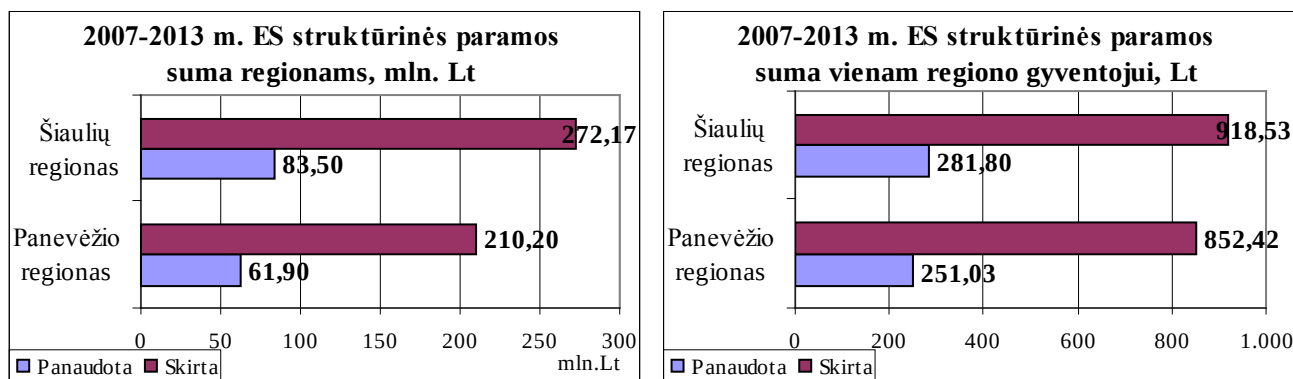
ES struktūrinė parama skirta nuosekliam ekonominių ir socialinių skirtumų mažinimui tiek tarp ES šalių narių, tiek tarp atskirų regionų. Struktūrinės paramos tikslu laikomas noras padėti ekonomiškai ir socialiai skurdesniems regionams susilyginti su ES vidurkiu. Siekiant įgyvendinti šį pagrindinį tikslą pagal Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją formuojamos veiksmų programos. Norint regioninės plėtros srityje pasiekti ekonominės ir socialinės naudos, svarbu kryptingai paskirstyti visų trijų veiksmų programų – Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo, Sanglaudos skatinimo – investicijas, kurios nukreiptos į regionų netolygumų mažinimą. Tikėtina, kad regionų plėtrai skirtos priemonės turės teigiamą įtaką Panevėžio ir Šiaulių

regionų tarpusavio konvergencijai, todėl svarbu įsitinkinti išanalizuoti regionams skiriamos ES struktūrinės paramos apimtis bei įvertinti jos panaudojimo efektyvumą.

Igyvendinamų veiksmų programų priemonių atžvilgiu, naudojant regionų atrankos būdą, nustatomos skiriamos ES struktūrinės paramos ribos regionui. Anot LR Vidaus reikalų ministerijos (2010), dėl veiksmų programų priemonių specifikos ES struktūrinės paramos lėšų paskirstymas tarp regionų remiasi skirtingais kriterijais. Didžiausia regionams skiriamų lėšų suma proporcinga regiono gyventojų skaičiui. Taip pat akcentuojama, kad atsižvelgiant į regiono situaciją, regionams skiriama papildoma struktūrinės paramos suma, tai yra kiekvienam ekonominės plėtros centrui ir probleminei teritorijai suteikiama teisė į 10 proc. priedą (vienam gyventojui) prie regionui skiriamos lėšų sumos. Tam tikrais atvejais paramos suma regionams nustatoma pagal grupę kriterijų tiesiogiai susijusių su regionų socialiniais, ekonominiais, demografiniais požymiais, kas leidžia tikslingai nukreipti investicijas pagal išsikeltus tikslus (p. 23-26). ES struktūrinės paramos lėšų paskirstymas intervencinėms sritims tarp regionų reglamentuojamas Regioninės plėtros įstatymu (2000), Lietuvos regioninės politikos iki 2013 m. strategija (2005), LR Vyriausybės nutarimu „Dėl probleminių teritorijų“ (2007) ir kitais susijusiais teisės aktais. Pabrėžiama, jog atsižvelgiant į paramos skirimo kriterijus, Šiaulių regionui numatyta skirti santykinai didesnę paramos sumą nei Panevėžio regionui, nes vadovaujantis LR įstatymais, Šiaulių regione nustatytos trys probleminės teritorijos (Akmenės, Joniškio ir Kelmės rajonų savivaldybės), o Panevėžio regione dvi (Rokiškio ir Pasvalio rajonų savivaldybės), kas suteikia 10 proc. priedą (vienam gyventojui) prie regionui skiriamos lėšų sumos. Analizuojami regionai nustatytų ekonomikos augimo centrų neturi.

Lietuvos regionų plėtrai 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiu skirtos 23 veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonės. Remiantis ES struktūrinės paramos portalo 2012 m. lapkričio 9 d. pateiktais duomenimis, šiuo metu patvirtinta 20 priemonių, kurių įgyvendinimas numatomas laikotarpyje iki 2015 m. Šių priemonių įgyvendinimui numatyta skirti 2,5 mlrd. Lt, tačiau faktiškai parama gali siekti apie 2,7 mlrd. Lt. Tolygios regionų plėtros siekiama projektų planavimo būdu. Panevėžio ir Šiaulių regionai taip pat naudojasi ES struktūrinių fondų parama. 8 paveiksle pateiktos regioninei dimensijai numatytos paramos apimtys Panevėžio ir Šiaulių regionams. Panevėžio regionui 2007-2013 m. laikotarpiu numatyta skirti 8,38 proc. (210,2 mln. Lt) visos ES struktūrinės paramos lėšų. Atitinkamai vienam regiono gyventojui tenka 852,42 Lt paramos. Šiaulių regionui skirta 10,85 proc. struktūrinių lėšų, skaičiuojant paramą vienam gyventojui, regiono gyventojui tenka 918,53 Lt. Per šešerius ES struktūrinės paramos panaudojimo metus Panevėžio regionas įsisavino 29,45 proc. (61,9 mln. Lt) gautų lėšų, o Šiaulių regionas 30,68 proc. (83,5 mln. Lt). Lyginant Panevėžio ir Šiaulių regionų panaudotos paramos dalį, tenkančią vienam gyventojui, Panevėžio regiono vienam gyventojui tenka 251,03 Lt gautos paramos, o Šiaulių regiono – 281,8 Lt. Sulyginus abu regionus pagal numatytos

paramos apimtis, Panevėžio regionui numatyta mažesnė paramos dalis nei Šiaulių regionui. Nors numatytos paramos skirtumas nėra žymus, tačiau tai gali turėti neigiamos įtakos regionų plėtrai.

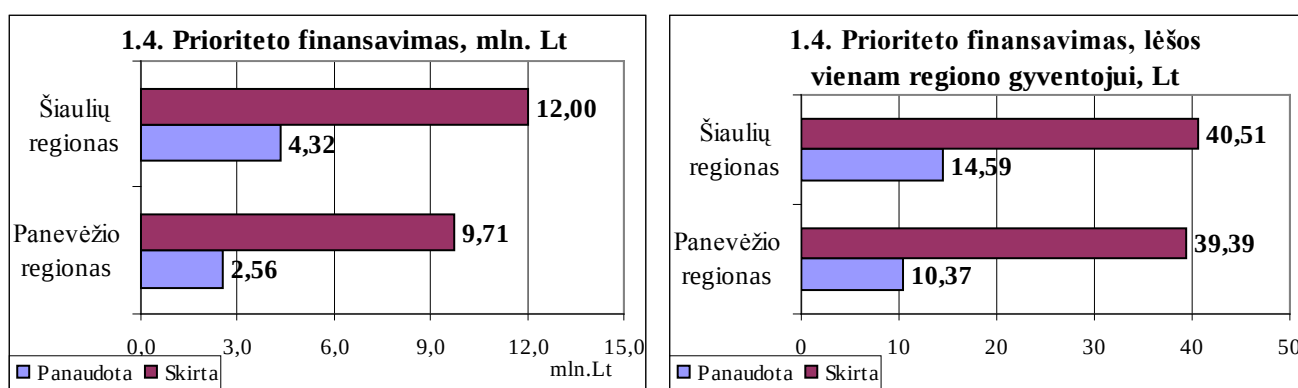

8 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos suma ir suma vienam gyventojui, Lt

ES struktūrinei paramai 2007-2013 m. laikotarpyje pasinaudoti suformuotos veiksmų programos, pagal kurias ir skiriamos minėtų priemonių paramos lėšos Panevėžio ir Šiaulių regionams (žr. 4 priedą). Pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą regionų plėtrai skirtas vienas prioritetas, o šiam prioritetui 3 priemonės. Remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programa, tolygiam regionų vystymuisi skatinti numatyti du prioritetai, kuriems skirta po vieną priemonę. Daugiausiai paramos Panevėžio ir Šiaulių regionai gauna įgyvendindami Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemones. Šiai programai skirta daugiausiai prioritetų ir priemonių: trys prioritetai ir 15 priemonių. Toliau analizuojamos veiksmų programų investicijos, nukreiptos į regionų netolygumų mažinimą, pateikiamos Panevėžio ir Šiaulių regionams numatytos skirti ir panaudotos ES struktūrinės paramos lėšų apimtys pagal veiksmų programų prioritetus ir sulyginamos tarpusavyje.

Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje numatytas pirmasis prioritetas „produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei“ tiesiogiai įgyvendinamas per Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą. Įgyvendinant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą (2010), Panevėžio ir Šiaulių regionuose siekiama užtikrinti tolygią regionų plėtrą. Manoma, jog investicijos į žmogiškuosius išteklius padės regionams geriau prisitaikyti prie išorės konkurencijos ir įgyti naujų konkurencinių pranašumų, o pritraukiant ir išlaikant žmones darbo rinkoje, Panevėžio ir Šiaulių regionai plėtos aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą (p. 139). Siekiant subalansuotos regioninės plėtros, Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1.4. prioritete „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ numatyti įvairūs veiksmai suskirstyti pagal 3 priemones. Priemonės apima veiksmus susijusius su savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimu, regioninės plėtros tobulinimu, regionų plėtros ir savivaldybių plėtros planų rengimu bei teritorijų planavimu. Šioms intervencijos sritims numatytas 114 mln. Lt ES struktūrinių fondų finansavimo, iš kurių Šiaulių regionui tenka 12 mln. Lt, o Panevėžio

regionui 9,71 mln. Lt (žr. 9 pav.). Pastarajam skirta žymiai mažesnė paramos dalis nei Šiaulių regionui, tačiau skaičiuojant paramą vienam gyventojui, šis skirtumas nėra toks didelis. Abiems regionams numatyta beveik po lygiai ES struktūrinės paramos. Nors skirtumo nepastebima tarp numatytų paramos lėšų, jis pabrėžiamas analizuojant regionų finansuojamų projektų skaičių. Panevėžio regione finansuojami 46 projektai, o Šiaulių regione 67. Atsižvelgiant į tai, kad Šiaulių regione finansuojama daugiau projektų nei Panevėžio regione, šiame regione jų daugiau ir įgyvendinta. Iki 2012 m. lapkričio 9 d. Šiaulių regionas įgyvendino 36 projektus, kuriems panaudojo 4,32 mln. Lt, o Panevėžio regionas įgyvendino 24 projektus už 2,56 mln. Lt. Skaičiuojant panaudotos ES paramos dalį vienam gyventojui, Šiaulių regiono gyventojui tenka 14,59 Lt, o Panevėžio regiono 10,37 Lt. Pateikti skaičiai rodo, kad Šiaulių regionas panaudojo daugiau lėšų nei Panevėžio regionas.

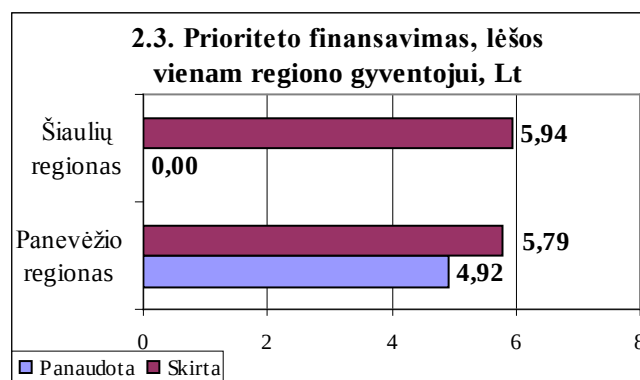
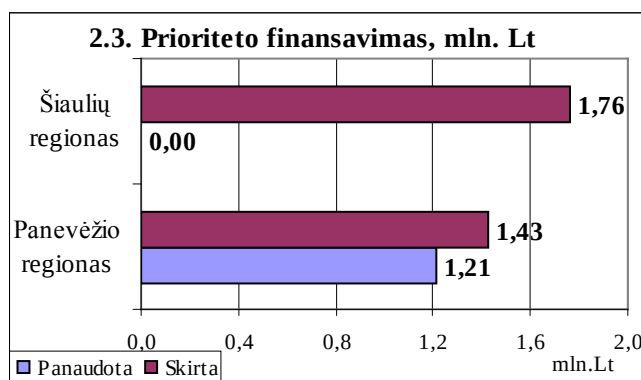

9 pav. 1.4. prioritetui „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

Didžiąją Panevėžio ir Šiaulių regionų projektų dalį sudaro trečios priemonės „Teritorijų planavimas“ įgyvendinimas. Šiaulių regione įgyvendinta 19 projektų (žr. 5 priedą), o Panevėžio regione 12 projektų (žr. 6 priedą). Veiksmų programos 1.4. prioriteto realizavimui Šiaulių regione daugiausiai projektų įgyvendino Šiaulių rajono savivaldybė, tačiau didžiąją paramos dalį įsisavino Šiaulių miesto savivaldybė. Mažiausiai projektų minėtame regione įgyvendino Akmenės, Kelmės ir Joniškio rajonų savivaldybės. Panevėžio regione didžiąją projektų dalį įgyvendino Panevėžio rajono savivaldybė, atitinkamai ši savivaldybė panaudojo daugiausiai ES struktūrinės paramos. Mažiausiai projektų įgyvendino Kupiškio rajono savivaldybė. Įgyvendinant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1.4. prioriteto priemones, Panevėžio ir Šiaulių regionams sudarytos palankios sąlygos regionų plėtrai, sukurta aktyvi darbo jėga, kuri turi galimybę nuolat atnaujinti, plėsti bei produktyviai taikyti savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius regionų vystymo procese.

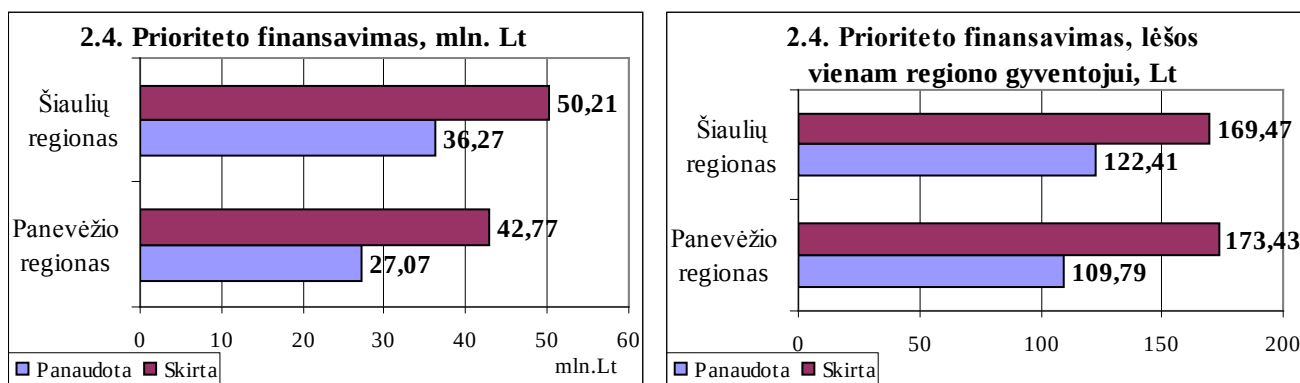
Antrasis Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos prioritetas „konkurencinga ekonomika“ įgyvendinamas remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programa (2011). Programa grindžiama kompleksinėmis, viena kitą papildančiomis priemonėmis, skirtomis sukurti kompleksinį tarptautinio konkurencinio pranašumo veiksnį Lietuvos ūkyje. Nuo šių veiksmų sėkmės

priklausys tiek šalies įmonių produktyvumo, tiek darbuotojų atlyginimų, tiek visos nacionalinės gerovės kilimo tempai (p. 61). Ekonomikos augimo veiksmų programoje (2011) numatyti du prioritetai tolygiai regionų plėtrai skatinti. Veiksmų programos 2.3. prioriteto „Informacinė visuomenė visiems“ veiksmai susiję su informacinės visuomenės plėtra. Numatyta didinti viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumą diegiant viešąsias elektronines paslaugas verslui ir šalies gyventojams, teikti sveikatos paslaugas bei kurti sprendimus, skatinančius elektroninės demokratijos procesus (p. 79-80). Šiai sričiai numatyta skirti virš 16,5 mln. Lt ES struktūrinės paramos lėšų. Iki 2012 m. lapkričio 9 d. minėtam prioritetui įgyvendinti patvirtinta tik viena iš trijų priemonių „Elektroninė demokratija: regionai“. Lyginant regionų numatytos paramos dalį elektroninės demokratijos plėtrai, Šiaulių regionui skirta didesnė struktūrinių lėšų dalis (1,76 mln. Lt) nei Panevėžio regionui (1,43 mln. Lt) (žr. 10 pav.). Sulyginus abiejų regionų skiriamų lėšų sumą, Šiaulių regiono vienam gyventojui tenka 5,94 Lt paramos, o Panevėžio regiono 5,79 Lt. Didelio atotrūkio tarp numatytų struktūrinių lėšų nepastebima, todėl intervencijos sritis regionų tarpusavio sanglaudai įtakos neturės. Remiantis ES struktūrinės paramos portalo (2012) pateiktais duomenimis, šiuo metu skiriamų lėšų suma gali pasinaudoti 6 Panevėžio regiono projektų vykdytojai ir vienas Šiaulių regiono. Šiaulių regionas per šešerius ES struktūrinės paramos panaudojimo metus elektroninės demokratijos plėtrai nepasinaudojo teikiama parama. Priešingai nei Šiaulių regionas, Panevėžio regionas per šį laikotarpį įgyvendino 5 projektus, kurių įgyvendinimui panaudojo 1,21 mln. Lt. Vienam regiono gyventojui tenka 4,92 Lt įsisavintos paramos. Regionas pasinaudojo didžiąja struktūrinių lėšų paramos dalimi. Po vieną projektą įgyvendino visos regiono savivaldybės (Biržų, Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų ir Panevėžio miesto savivaldybės), išskyrus Panevėžio rajono savivaldybę. Daugiausiai paramos įsisavino Panevėžio miesto savivaldybė. Plečiant regionų elektroninę demokratiją, savivaldybėse sukurtos ir įdiegtos elektroninės demokratijos informacinės sistemos, tai yra sukurta interaktyvi svetainė, kurioje užtikrinamas gyventojams aktualios informacijos prieinamumas. Tikėtina, jog įgyvendinti regionų projektai sumažins Panevėžio ir Šiaulių regionų išsivystymo netolygumus informacinių ir ryšio technologijų srityje, padidins regionų konkurencingumą ir investicinį patrauklumą.

10 pav. 2.3. prioritetui „Informacinė visuomenė visiems“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

Valstybė didelį dėmesį skiria Ekonomikos augimo veiksmų programos (2011) 2.4. prioriteto „Esminė ekonominė infrastruktūra“ įgyvendinimui. Programoje teigiama, kad efektyvi ekonominė infrastruktūra kartu su bendru verslo klimatu ir reguliavimo aplinka sudaro esminį pagrindą ilgalaikiai ir stabiliai socialinei ir ekonominei plėtrai (p. 65). Pažymima, jog regioninės reikšmės transporto infrastruktūros gerinimui skirta tik viena veiksmų programos priemonė „Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“. Priemonės įgyvendinimui numatyta 428 mln. Lt ES struktūrinių lėšų. Finansavimas skirtas savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimui ir plėtrai. Analizuojant 2007-2013 m. ES struktūrinių lėšų teikimą intervencinei sričiai, pastebimas skirtumas tarp numatytos paramos Panevėžio ir Šiaulių regionams (žr. 11 pav.). Nors absoliutūs numatytų lėšų dydžiai regionams skiriasi žymiai ir Šiaulių regionui skirta didesnė parama (50,21 mln. Lt) nei Panevėžio regionui (42,77 mln. Lt.), lyginant vienam gyventojui tenkančią paramą, Panevėžio regiono gyventojui tenka didesnė paramos dalis (173,43 Lt) nei Šiaulių regiono gyventojui (122,41 Lt). Parama teikiama beveik vienodam regionų projektų finansavimui – Šiaulių regiono 21 projektui, Panevėžio regiono 20 projektų. Tikėtina, jog didžiausią poveikį turės Panevėžio regionas, tačiau sunku nuspręsti, ar šis poveikis bus teigiamas regionų plėtros atžvilgiu.

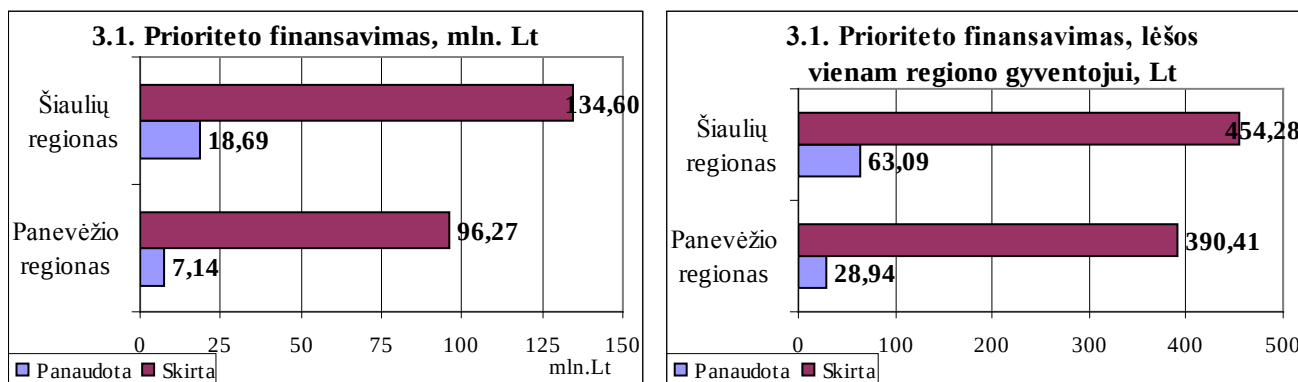

11 pav. 2.4. prioritetui „Esminė ekonominė infrastruktūra“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

Atsižvelgiant į tai, kad pagal veiksmų programos priemonę finansuojama nemažai projektų, per šešerius ES struktūrinės paramos panaudojimo metus Panevėžio ir Šiaulių regionai didžiąją jų dalį jau įgyvendino, atitinkamai 16 ir 14 projektų. Panevėžio regione ekonominės infrastruktūros plėtrai įsisavinta 27,07 mln. Lt numatytų lėšų, vienam regiono gyventojui tenka 109,79 Lt. Šiaulių regionas nors įgyvendino porą projektų mažiau, tačiau įsisavino žymiai daugiau skiriamų lėšų – 36,27 mln. Lt, tai patvirtina ir vienam gyventojui tenkančios paramos rodiklis (122,41 Lt). Panevėžio regione didžiąją projektų dalį (6 projektus) įgyvendino Pasvalio rajono savivaldybė, o daugiausiai paramos (8,35 mln. Lt) panaudojo Panevėžio rajono savivaldybė. Šiaulių regione didžioji projektų dalis įgyvendinta Pakruojo ir Radviliškio rajonų savivaldybėse. Mažiausiai lėšų įsisavino Pakruojo rajono savivaldybė, o vos ne trečdalį gautos paramos panaudojo Šiaulių miesto savivaldybė. Siekiant tolygios regiono

plėtros, Panevėžio ir Šiaulių regionai siekia sustiprinti konkurencingumo plėtotės prielaidas ir pritraukti investicijų į regioną. Pabrėžiama, jog ekonominės infrastruktūros plėtra laikoma neatsiejama tarptautinio ekonomikos konkurencingumo dalis.

Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos trečiasis prioritetas „gyvenimo kokybė ir sanglauda“ tiesiogiai įgyvendinamas per Sanglaudos skatinimo veiksmų programos (2011) intervencines sritis. Siekiant sanglaudos, kartu ir geresnės gyvenimo kokybės, labai svarbus tampa ne tik siekis įtraukti visus į darbo rinką, bet ir poreikis užtikrinti viešosios infrastruktūros plėtrą, aktyvų vietinio plėtros potencialo panaudojimą, kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas, aplinkos kokybę ir darnų turimų gamtinių išteklių naudojimą (p. 57). Sanglaudos skatinimo veiksmų programoje tolygiam Lietuvos regionų vystymuisi skatinti numatyti trys prioritetai. Veiksmų programos 3.1. prioritetas „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ regionų plėtrai užtikrinti apima kompleksą veiksmų, sutelktų 8 priemonių realizavime. Visos jos gali paskatinti efektyvų vietos potencialo panaudojimą ūkio plėtrai. Šis programos prioritetas akcentuoja regioninių ekonomikos augimo centrų ir probleminių teritorijų plėtrą, todėl labiausiai prioritetas nukreiptas būtent į šias teritorijas. Jo įgyvendinimui numatytas didžiausias ES struktūrinės paramos finansavimas – virš 1,3 mlrd. Lt. Šiaulių regionui skirta 134,6 mln. Lt struktūrinių lėšų, o Panevėžio regionui 96,27 mln. Lt (žr. 12 pav.). Netolygus paramos paskirstymas taip pat stebimas skaičiuojant paramą vienam gyventojui. Šiaulių regiono gyventojui tenka 454,28 Lt paramos, o Panevėžio regiono tik 390,41 Lt. Atsižvelgiant į finansuojamų projektų skaičių, Šiaulių regionas gaudamas didesnę paramos dalį finansuoja 74 projektus, o Panevėžio regionas 55 projektus. Lyginant Panevėžio ir Šiaulių regionams numatytą finansavimą, Šiaulių regionas įgyvendinęs priemones turės didesnę poveikį nei Panevėžio regionas. Nors šiam prioritetui numatyta didžiausia paramos suma ir finansuojama daugiausiai projektų, įgyvendintų projektų per šešerius metus yra nedaug. Šiaulių regionas vietinei ir urbanistinei plėtrai panaudojo 18,69 mln. Lt ir įgyvendino 18 projektų, o Panevėžio regionas įgyvendino 7 projektus ir panaudojo 7,14 mln. Lt gautų lėšų. Skaičiuojant lėšas vienam gyventojui, Šiaulių regionas skirtą paramą įsisavina dvigubai greičiau nei Panevėžio regionas. Šiaulių regiono gyventojui tenka 63,09 Lt, kai tuo tarpu Panevėžio regiono gyventojui tenka 28,94 Lt. Šis skirtumas gali turėti neigiamą poveikį regionų plėtrai.

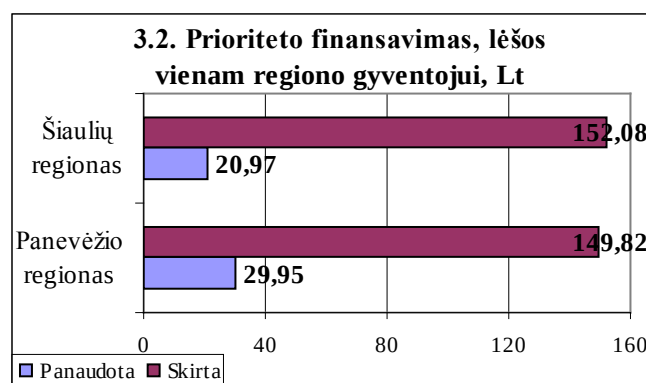
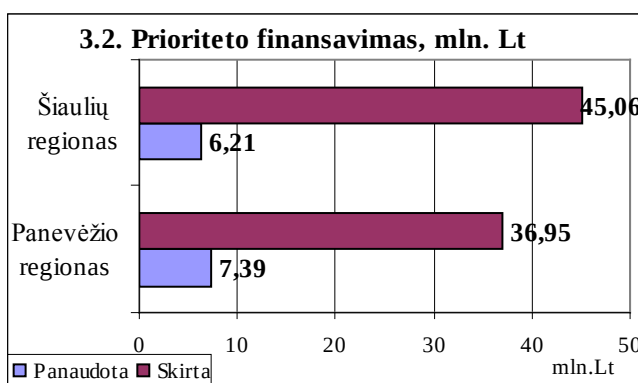

12 pav. 3.1. prioritetui „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

Pagal veiksmų programos 3.1. prioriteto priemones, didžiąją projektų dalį regionai įgyvendino priemonės „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ finansuojamus projektus. Kiekvienas regionas įgyvendino po 4 projektus. Veiksmų programos 3.1. prioriteto priemonių realizavimui Panevėžio regione didžiąją projektų dalį įgyvendino Rokiškio rajono savivaldybė, atitinkamai ji įsisavino daugiausiai struktūrinių lėšų. Mažiausiai projektų įgyvendino Biržų ir Kupiškio rajonų savivaldybės, o nei vieno projekto neįgyvendino Panevėžio, Pasvalio rajonų ir Panevėžio miesto savivaldybės. Šiaulių regione daugiausiai projektų įgyvendino ir didžiąją paramos dalį įsisavino Radviliškio rajono savivaldybė. Mažiausiai lėšų įsisavino Joniškio rajono savivaldybė, o skirta parama visai nepasinaudojo Pakruojo, Šiaulių rajonų ir Šiaulių miesto savivaldybės. Tikėtina, kad Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3.1. prioriteto įgyvendinimas paskatins Panevėžio ir Šiaulių regionų vietos investicinio ir gyvenamosios aplinkos patrauklumo didėjimą, o tai sudarys sąlygas tolygiam regionų augimui.

Viena pamatinių aukštesnės gyvenimo kokybės ir didesnės sanglaudos prielaidų yra kokybiškesnės ir visiems prieinamos viešosios paslaugos. Būtent tai ir akcentuoja Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3.2. prioritetas „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“. Remiantis Sanglaudos skatinimo veiksmų programa (2011), šiuo prioritetu siekiama sveikatos srityje optimizuoti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą bei paslaugų struktūrą, švietimo srityje sudaryti sąlygas aktyvesniam dalyvavimui mokymosi visą gyvenimą sistemoje, užtikrinant aukštesnę švietimo paslaugų kokybę bei prieinamumą, socialinių paslaugų srityje sumažinti teritorinius teikiamų paslaugų skirtumus bei kokybinį ir kiekybinį atotrūkį tarp paslaugų (p. 80). Viešųjų paslaugų kokybei ir prieinamumui užtikrinti numatyta skirti virš 373 mln. Lt ES struktūrinės paramos lėšų. Lyginant regionams numatytą paramos dalį intervencinėje srityje, Panevėžio regionui skirta mažesnė paramos suma (36,95 mln. Lt) nei Šiaulių regionui (45,06 mln. Lt) (žr. 13 pav.). Absoliutūs regionams numatytų lėšų dydžiai skiriasi žymiai, tačiau skaičiuojant paramą vienam gyventojui, šis skirtumas nėra toks didelis. Panevėžio regiono gyventojui tenka 149,82 Lt paramos, o Šiaulių regiono 152,08 Lt. Abiems regionams numatyta beveik po lygiai ES struktūrinės

paramos. Nors bendros teikiamos paramos atžvilgiu didesnė parama teikiama Šiaulių regionui, Panevėžio regione finansuojama daugiau projektų. 34 projektai finansuojami Panevėžio regione ir 30 projektų Šiaulių regione. Minėtam prioritetui įgyvendinti panaudota mažiausiai ES paramos. Jo įgyvendinimui daugiausiai numatytų struktūrinių lėšų (7,39 mln. Lt) įsisavino Panevėžio regionas ir įgyvendino 15 projektų, o Šiaulių regionas įgyvendino dvigubai mažiau (7) projektų ir panaudojo 6,21 mln. Lt gautos paramos. Skaičiuojant paramos sumą proporcingai gyventojų skaičiui, vienam Panevėžio regiono gyventojui tenka 29,95 Lt panaudotos paramos, o Šiaulių regiono 20,97 Lt. Panevėžio regionas įsisavino trečdaliu daugiau gautų paramos lėšų nei Šiaulių regionas, todėl šio regiono gyventojai pajus didesnę teikiamų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumo pagerėjimą.

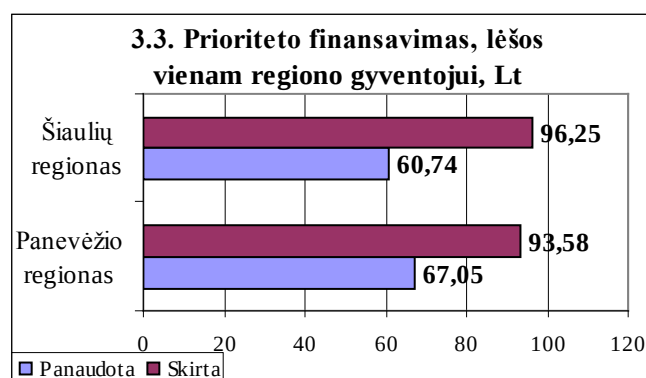
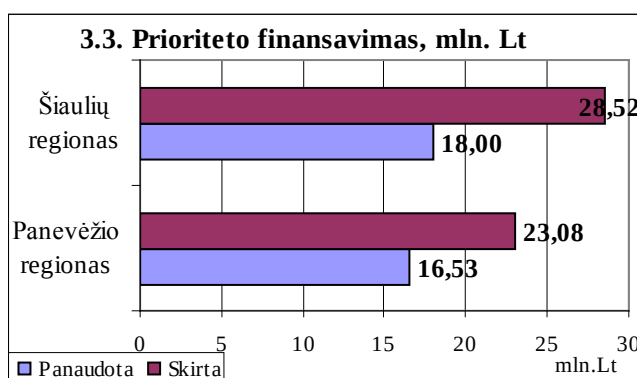

13 pav. 3.2. prioritetui „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

3.2. prioriteto „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“ įgyvendinimui skirtos 7 priemonės, tačiau remiantis ES struktūrinės paramos portalo (2012) duomenimis, iki 2012 m. lapkričio 9 d. patvirtintos 6 priemonės. Daugiausiai gautų struktūrinių lėšų regionai panaudojo priemonės „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ įgyvendinimui. Nors įgyvendintų projektų skaičius skiriasi, abu regionai per šešerius įgyvendinimo metus įsisavino beveik vienodą paramos dalį (apie 3,5 mln. Lt), tačiau Panevėžio regionas įgyvendino daugiau projektų (5 projektus) nei Šiaulių regionas (2 projektai). Veiksmų programos 3.2. priemonių realizavimui Šiaulių regione daugiausiai projektų įgyvendino Joniškio rajono savivaldybė, o didžiąją paramos dalį įsisavino Šiaulių ir Radviliškio rajonų savivaldybės. Mažiausiai projektų įgyvendino Kelmės rajono savivaldybė, o nei vieno projekto neįgyvendino Akmenės, Pakruojo rajonų ir Šiaulių miesto savivaldybės. Panevėžio regione didžiąją projektų dalį įgyvendino Panevėžio rajono savivaldybė, tuo tarpu daugiausiai paramos įsisavino Rokiškio rajono savivaldybė. Mažiausiai paramos panaudojo Biržų rajono ir Panevėžio miesto savivaldybės, atitinkamai jos įgyvendino mažiausiai projektų. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3.2. prioriteto priemonių investicijos nukreiptos į viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimą. Numatytais veiksmais siekiama padidinti

Panevėžio ir Šiaulių regionų patrauklumą, pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę, padidinti regionų užimtumą bei tuo pačiu užtikrinti tolygų regionų augimą.

Norint pasiekti tolygios regionų plėtros, būtina ES investicijomis skatinti ūkio augimą, kuris atitiktų darnaus vystymosi principą. Tam skirtas Sanglaudos skatinimo veiksmų programos (2011) 3.3. prioritetas „Aplinka ir darnus vystymasis“. Įgyvendinant prioritetą, spartus ekonomikos augimas turi būti derinamas su sveikos aplinkos išsaugojimu. Šiame etape itin svarbu laiku įgyvendinti efektyvias aplinkos apsaugos priemones ir mažinti neigiamą energijos ir gamtos išteklių naudojimo bei ūkinės veiklos poveikį aplinkai, nes susikaupusių aplinkos problemų sprendimas kainuoja daug brangiau nei jų prevencija ir anksčiau ar vėliau pradeda stabdyti patį ekonomikos augimą (p. 97). Užtikrinant geresnę aplinkos kokybę ir darnų vystymąsi, regioninės dimensijos lygiu daug dėmesio skiriama vienai minėto prioriteto priemonės „Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“ įgyvendinimui. Viešosios paskirties pastatų renovavimui numatyta skirti apie 270 mln. Lt ES struktūrinės paramos. Lyginant regionams skirtos paramos dalį, Panevėžio regionui numatyta mažesnė parama (23,08 mln. Lt) nei Šiaulių regionui (28,52 mln. Lt) (žr. 14 pav.). Skaičiuojant paramą vienam gyventojui, didelio skirtumo tarp numatytų lėšų nepastebima. Panevėžio regiono vienam gyventojui tenka 93,58 Lt paramos, o Šiaulių regiono 96,25 Lt. Investuojant priemones skirtas lėšas, Panevėžio regione finansuojama 20 projektų, o Šiaulių regione 26 projektai. Analizuojant regionų įsisavintas ES struktūrines lėšas, absoliutūs regionų panaudotų lėšų dydžiai skiriasi. Daugiausiai paramos (18 mln. Lt) įsisavino Šiaulių regionas, tačiau skaičiuojant lėšų apimtį vienam gyventojui, Panevėžio regiono gyventojui tenka didesnė įsisavintų lėšų dalis (67,05 Lt) nei Šiaulių regiono (60,74 Lt). Lyginant įgyvendintų projektų skaičių, abu regionai realizavo beveik vienodą skaičių projektų, 15 projektų Panevėžio regionas ir 16 projektų Šiaulių regionas. Taigi, viešosios paskirties pastatų renovavimo didesnę teigiamą poveikį šiuo metu turėtų pajusti Panevėžio regiono gyventojai.

14 pav. 3.3. prioritetui „Aplinka ir darnus vystymasis“ skirtas finansavimas ir lėšos vienam regiono gyventojui, Lt

Vadovaujantis „Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“ priemonės įgyvendinimo duomenimis, Panevėžio regione didžiąją projektų dalį įgyvendino Panevėžio miesto (6

projektai) ir Panevėžio rajono (4 projektai) savivaldybė. Jos abi įsisavino pusę visos panaudotos paramos. Mažiausiai numatytos paramos panaudojo Kupiškio rajono savivaldybė, kuri įgyvendino vieną projektą. Šiaulių regione didžiąją projektų dalį įgyvendino ir daugiausiai gautos paramos įsisavino Šiaulių miesto savivaldybė. Mažiausiai struktūrinių lėšų panaudojo Kelmės ir Pakruojo rajonų savivaldybės, atitinkamai šios savivaldybės įsisavino žymiai mažesnę skirtos paramos dalį. Vadovaujantis Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, Panevėžio ir Šiaulių regionai tikisi paskatinti ūkio augimą ir tuo pačiu išsaugoti sveiką aplinką.

Atlikus Panevėžio ir Šiaulių regionų 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo lyginamąją analizę, nustatyta, jog Šiaulių regionui skirta daugiau paramos lėšų nei Panevėžio regionui. Atitinkamai šis regionai daugiausiai ir įsisavino teikiamos paramos. Nors numatytų ir panaudotų struktūrinių lėšų skirtumas nėra žymus, tačiau tai gali turėti neigiamos įtakos regionų vystymuisi. Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos įgyvendinimui numatytos veiksmų programos tarpusavyje glaudžiai siejasi. Investicijos numatomos į žmogiškuosius išteklius, viešųjų paslaugų plėtrą, ekonominės infrastruktūros plėtrą, aplinkos kokybę ir darnų vystymąsi. Valstybė didelį dėmesį skiria vietinei ir urbanistinei plėtrai, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimo bei pritaikymo turizmo plėtrai ir ekonominės infrastruktūros modernizavimui. Šioms intervencinėms sritims numatyta didžiausia ES struktūrinės paramos dalis. Mažiausiai paramos skiriama informacinei visuomenei, tai yra viešųjų elektroninių paslaugų diegimui. Lyginant Panevėžio ir Šiaulių regionų įsisavintų paramos lėšų dalį, regionai naudojantis gauta struktūrine parama atsižvelgia į valstybės prioritetus. Abu regionai pirmenybę teikia ekonominės infrastruktūros plėtrai ir viešosios paskirties pastatų renovavimui. Panevėžio regione taip pat nemažai gautų paramos lėšų įsisavinta viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimui, o Šiaulių regione vietinei ir urbanistinei bei turizmo plėtrai. Mažiausiai Panevėžio ir Šiaulių regionai gautų struktūrinių lėšų investavo į žmogiškuosius išteklius ir viešųjų elektroninių paslaugų plėtrą. Didžiąją paramos dalimi Panevėžio regione pasinaudojo Panevėžio ir Rokiškio rajono savivaldybės, o Šiaulių regione – Radviliškio rajono ir Šiaulių miesto savivaldybės. Lėtai teikiamas lėšas įsisavina Kupiškio ir Biržų rajonų (Panevėžio regiono) savivaldybės ir Pakruojo ir Joniškio rajonų (Šiaulių regiono) savivaldybės. Tikimasi, jog regionų plėtrai skirtos ES paramos lėšos, nukreiptos į valstybės numatytas intervencijos sritis, padės Panevėžio ir Šiaulių regionams įgyti naujų konkurencinių pranašumų, padidins investicinį patrauklumą, įtrauks daugiau žmonių į darbo rinką, sumažins skirtumus tarp teikiamų viešųjų paslaugų, o tai sudarys sąlygas tolygiai regionų plėtrai.

Atlikus ES struktūrinės paramos panaudojimo Panevėžio ir Šiaulių regionuose lyginamąją analizę, svarbu įvertinti teikiamos paramos poveikį regionų plėtrai.

3.3. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai vertinimas

Analizuojant ekonominio ir socialinio išsivystymo netolygumus tarp Lietuvos regionų, 2007-2009 m. stebimas sparčiai kintantis laikotarpis. 2007-2008 m. pastebimas spartus ekonomikos augimas, o nuo 2008 m. Lietuva pradėjo sparčiai kristi į gilią krizę. Šį laikotarpį galima įvardinti pasauline finansine krize, nes ekonominė situacija pablogėjo ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje kitų ES valstybių narių. Didžiausią nuosmukį pasaulyje patyrė Lietuva, Latvija ir Estija, tai yra visos trys Baltijos valstybės. Norint įvertinti ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai, imamas 2009-2011 m. laikotarpis. Atsižvelgti į ekonominio nuosmukio laikotarpio rodiklių reikšmes nėra tikslinga, kadangi krizės paveikti regionai struktūrinės paramos pagalba negalėjo užtikrinti aukštą regionų ekonominę būklę ir geresnes gyvenimo sąlygas. Šis laikotarpis buvo paveiktas išorinių veiksnių, kurių ES suvaldyti niekaip negalėjo. Todėl ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikiui nustatyti tiriamas laikotarpis nuo ekonomikos augimo pagerėjimo. Tik šis išmokėtos paramos laikotarpis gali turėti tiesioginę įtaką Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

Remiantis Europos Komisijos prie LR Vyriausybės (2002) ataskaita, didžiausią pirminį poveikį ES fondų lėšos Lietuvos regionų plėtrai turėtų daryti BVP ir TUI padidėjimui. Pagal poveikį BVP dydžiui išskiriamas struktūrinių fondų bei kitų lėšų judėjimas. Šie finansiniai srautai atitinkamai generuoja pirminius impulsus materialinėms investicijoms bei privačiam vartojimui. Pastebima, jog derybinių skyrių įtaka Lietuvos regionų augimui turėtų būti neabejotinai didelė. Ataskaitoje pažymima, kad ES struktūrinių paramos lėšų įtaka susijusi su papildomu TUI padidėjimu, kuris turėtų lemti vidutiniškai apie 0,9 mlrd. Lt kasmet didesnę BVP. Regionai įsisavinant skirtas lėšas, sudarytų galimybę augti bendram Lietuvos BVP apie 1,14 proc. punkto, kas turėtų teigiamą įtaką regionų išsivystymo skirtumams mažinti. Vertinant ES struktūrinės paramos poveikį regionų plėtrai, Lietuvos integracija į ES įvardijama kaip naudingas šalies vystymo procesas (p. 68-69).

Kaip matyti, tiesioginis ES struktūrinės paramos poveikis numatomas BVP, TUI, materialinių investicijų ir verslo plėtrai, todėl toliau, remiantis 2009-2011 m. laikotarpiu išmokėtų struktūrinės paramos Panevėžio ir Šiaulių regionams lėšų apimtimi, koreliacijos koeficiento apskaičiavimais nustatomi priklausomybės ryšiai tarp šių kintamųjų, o regresinės analizės metodu įvertinama Europos Komisijos prie LR Vyriausybės nuomonė, ar ES paramos panaudojimas tikrai turi teigiamą poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai. Skaičiuojant variacijos koeficientą, stebima regionų konvergencija. Priklausomai nuo ryšio stiprumo ir vystymosi tempų nustatoma, ar struktūrinės paramos priemonės vykdomos kryptingai Lietuvos regionų plėtrai skatinti.

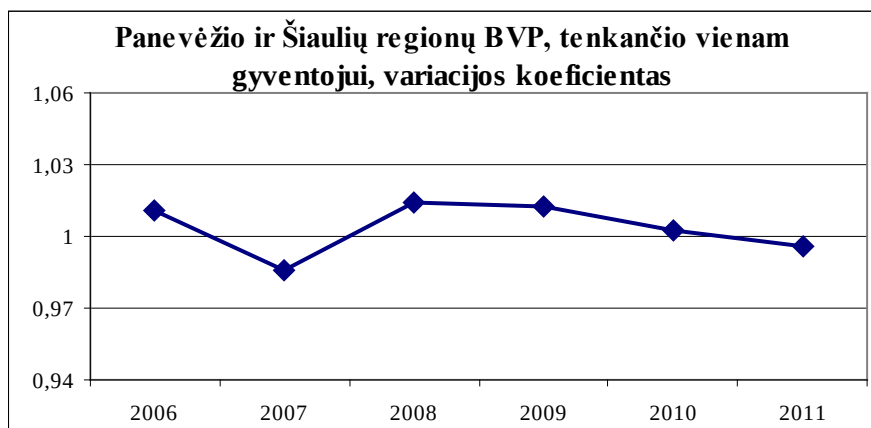
Panevėžio ir Šiaulių regionų koreliaciniams ryšiams nustatyti naudojantis (16) formule apskaičiuojamas Pirsono koreliacinis koeficientas. 4 lentelėje pateikti Lietuvos ir šių regionų

koreliaciniai ryšiai tarp išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir BVP, tenkančio vienam gyventojui, 2009-2011 m. laikotarpiu. Apskaičiuotos koreliacijos koeficientų reikšmės artimos vienetui, todėl galima teigti, jog tarp šių požymių egzistuoja teigiami stiprūs koreliaciniai ryšiai. Išmokėta ES struktūrinė parama turi įtakos nominaliam BVP vienam gyventojui pasiskirstymui tarp regionų. Analizuojamu atveju išmokėta parama teigiamai veikia Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrą. Šių regionų koreliaciniai ryšiai nežymiai, bet yra stipresni nei visų šalies regionų. Nors Šiaulių regionui išmokėta didesnė struktūrinės paramos suma, Panevėžio regionui skirtos lėšos daro nesmarkiai didesnę įtaką BVP vienam gyventojui pasiskirstymui.

4 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir BVP, tenkančio vienam gyventojui (2009-2011 m.), koreliacijos koeficientai

Koreliacijos koeficientai	Išmokėta ES struktūrinė parama vienam gyventojui ir BVP, tenkantis vienam gyventojui
Lietuvos Respublika	0,956749289
Panevėžio regionas	0,999070792
Šiaulių regionas	0,991747807

Atsižvelgiant į nustatytus stiprius teigiamus priklausomybės ryšius tarp išmokėtos ES paramos ir BVP, 15 paveiksle pavaizduotas pagal (19) formulę apskaičiuotas Panevėžio ir Šiaulių regionų BVP, tenkančio vienam gyventojui, variacijos koeficientas. Koeficiento reikšmės apskaičiuotos 2006-2011 m. duomenimis. Variacijos koeficientas rodo kaip netolygiai kito BVP vienam gyventojui Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Mažėjanti BVP variacijos koeficiento reikšmė stebima nuo 2006 m. 2007 m. nustatytas mažiausias skirtumas tarp regionų. 2008 m. skirtumai tarp regionų sparčiai padidėjo, o nuo 2009 m. stebima regionų konvergencija, tai yra skirtumai tarp regionų mažėja. Todėl galima daryti prielaidą, kad BVP skirtumų mažėjimui tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų įtakos turėjo įsisavintos ES struktūrinės paramos lėšos.

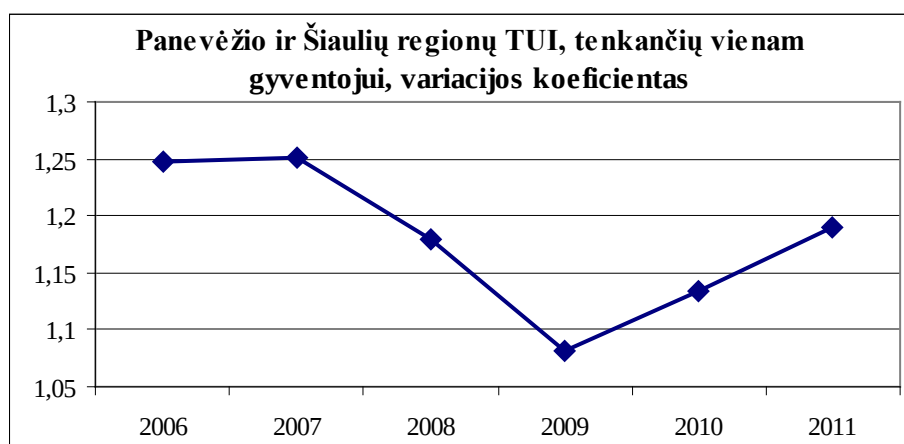
15 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų BVP, tenkančio vienam gyventojui, variacijos koeficientas

ES struktūrinės paramos įtaka TUI pateikta 5 lentelėje. Koreliacijos koeficientai nustatyti tarp išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir TUI vienam gyventojui (2009-2011 m.). Gautos koreliacinių koeficientų reikšmės artimos vienetui, kas leidžia tvirtinti apie ryšio egzistavimą tarp tiriamų kintamųjų. Išmokėtos ES paramos įtaka Panevėžio regionui didesnė, nes tarp išmokėtos paramos ir TUI nustatytas stiprus teigiamas koreliacinis ryšys. Stiprus teigiamas ryšys nustatytas ir visų Lietuvos regionų atžvilgiu. Šiaulių regiono atveju nustatytas taip pat stiprus koreliacinis ryšys, tik jis yra nežymiai mažesnis. Galima daryti išvadą, kad gautą struktūrinę paramą veiksmingiausiai panaudoja Panevėžio regionas, todėl šis regionas pritraukia daugiau užsienio investuotojų ir taip skatina regiono plėtrą.

5 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir TUI vienam gyventojui (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai

Koreliacijos koeficientai	Išmokėta ES struktūrinė parama vienam gyventojui ir TUI vienam gyventojui
Lietuvos Respublika	0,998231427
Panevėžio regionas	0,923042517
Šiaulių regionas	0,772047047

Nustačius stiprius teigiamus priklausomybės ryšius tarp išmokėtos ES paramos ir TUI, 16 paveiksle pavaizduotas Panevėžio ir Šiaulių regionų TUI variacijos koeficientas. Stebimas netolygus regionų vystymasis TUI vienam gyventojui atžvilgiu. Mažėjanti variacijos koeficiento reikšmė iki 2009 m. rodo, kad skirtumai tarp regionų mažėjo. 2009 m. užfiksuotas mažiausias skirtumas tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų, o nuo 2009 m. stebima regionų divergencija. Nors tarp struktūrinės paramos ir TUI nustatyti stiprūs teigiami ryšiai, atsižvelgiant į tai, kad skirta parama didesnę įtaką daro Panevėžio regiono plėtrai, apskaičiuotas variacijos koeficientas rodo skirtumų tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų didėjimo tendenciją. Kadangi struktūrinės paramos skirtos lėšos Šiaulių regione panaudojamos nevisai kryptingai ir nedaro tokio didelio poveikio TUI atžvilgiu kaip Panevėžio regione, regionų išsivystymo skirtumai nemažėja, o didėja.

16 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų TUI, tenkančių vienam gyventojui, variacijos koeficientas

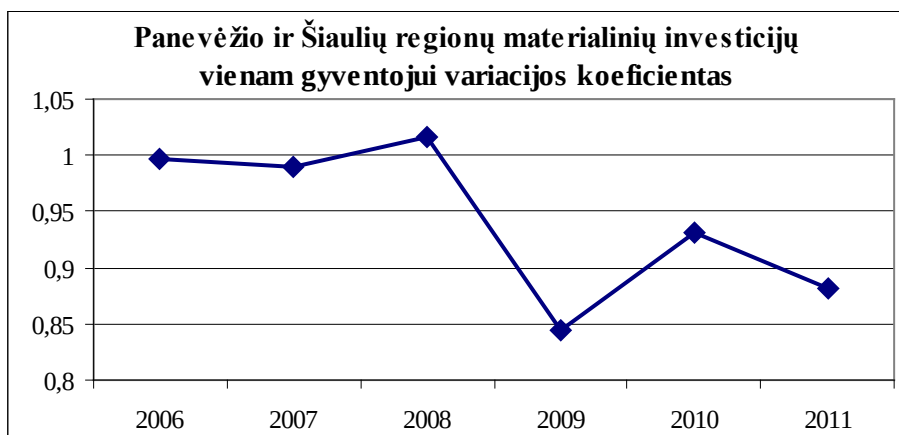
Laikantis prielaidos, kad didžiąją materialių investicijų dalį sudaro struktūriniai fondai, svarbu nustatyti ES struktūrinės paramos įtaką jų dydžiui. 6 lentelėje pateikti koreliaciniai ryšiai tarp išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir materialinių investicijų vienam gyventojui (2009-2011 m.). Gautos koreliacijos koeficientų reikšmės tarp išmokėtų paramos lėšų ir materialinių investicijų rodo, kad Panevėžio ir Šiaulių regionų atveju tarp šių požymių egzistuoja stiprūs teigiami ryšiai, o Lietuvos atveju nustatytas vidutinio stiprumo ryšis. Remiantis gautais rezultatais galima teigti, kad skirta parama nevienodai veikia kiekvieno regiono materialines investicijas. Analizuojamu atveju išmokėta ES struktūrinė parama didesnę įtaką daro Panevėžio regionui. Šis regionas sąlyginai turi daugiau galimybių nei Šiaulių regionas skatinti savo regiono plėtrą.

6 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir materialinės investicijos vienam gyventojui (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai

Koreliacijos koeficientai	Išmokėta ES struktūrinė parama vienam gyventojui ir materialinės investicijos vienam gyventojui
Lietuvos Respublika	0,624120895
Panevėžio regionas	0,937747232
Šiaulių regionas	0,853645412

17 paveiksle pavaizduotas Panevėžio ir Šiaulių regionų materialinių investicijų variacijos koeficientas. Anksčiau buvo nustatyti stiprūs teigiami priklausomybės ryšiais tarp ES struktūrinės paramos ir materialinių investicijų. Didėjanti variacijos koeficiento reikšmė iki 2008 m. rodo, kad skirtumai tarp regionų didėjo. 2009 m. užfiksuotas mažiausias skirtumas tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų, tačiau 2010 m. šis skirtumas ir vėl padidėjo. Mažėjanti variacijos koeficiento reikšmė 2011 m. rodo, kad skirtumai tarp regionų šiek tiek sumažėjo. Tai tik patvirtina, kad ES struktūrinė parama turi įtakos skirtumams tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų mažėjimui. Atsižvelgiant į tai, jog Šiaulių regione nustatytas šiek tiek silpnesnis ryšis tarp struktūrinės paramos ir materialinių investicijų, apskaičiuotas

variacijos koeficientas neturi vienos tendencijos didėti ar mažėti. Dėl to Panevėžio ir Šiaulių regionai vystosi nevisai tolygiai.

17 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų materialinių investicijų vienam gyventojui variacijos koeficientas

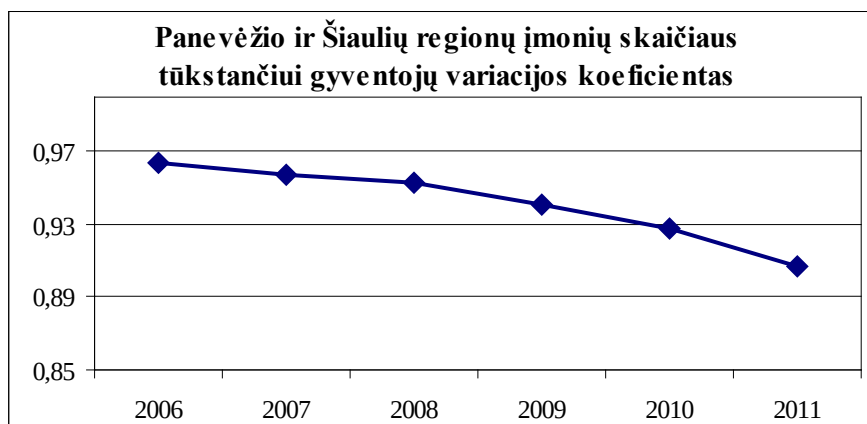
Regionų vystymuisi įtakos turi ne tik BVP, TUI ir materialinės investicijos, bet ir gyventojų verslumas. 7 lentelėje pateikti koreliacijos koeficientai tarp išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų (2009-2011 m.). Nustatyti koreliaciniai ryšiai rodo, kad visų šalies regionų ir Šiaulių regiono atvejais egzistuoja stiprūs teigiami ryšiai, tai yra ES skirta parama turi tiesioginę įtaką verslo plėtrai. Tuo tarpu Panevėžio regione egzistuoja silpnas ryšys tarp išmokėtos paramos ir įmonių skaičiaus, koreliacinis ryšys išlieka vidutinio stiprumo. Vadinasi, ES struktūrinė parama turi įtakos verslo plėtrai, o tai sudaro tinkamas sąlygas regionų vystymuisi.

7 lentelė. Išmokėtos ES struktūrinės paramos vienam gyventojui ir įmonių skaičius tūkstančiui gyventojų (2009-2011 m.) koreliacijos koeficientai

Koreliacijos koeficientai	Išmokėta ES struktūrinė parama vienam gyventojui ir įmonių skaičius tūkstančiui gyventojų
Lietuvos Respublika	0,971818835
Panevėžio regionas	0,544936525
Šiaulių regionas	0,870228329

Nustačius priklausomybės ryšius tarp ES struktūrinės paramos ir įmonių skaičiaus, 18 paveiksle pavaizduotas variacijos koeficientas parodo konvergencijos reiškinį. Nuo 2006 m. įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų skirtumai tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų turi tendenciją mažėti. Nors Panevėžio regione nustatytas vidutinio stiprumo priklausomybės ryšys, o Šiaulių regione stiprus, atsižvelgiant į tai, kad Panevėžio regione egzistuoja daugiau verslo įmonių nei Šiaulių regione, galima

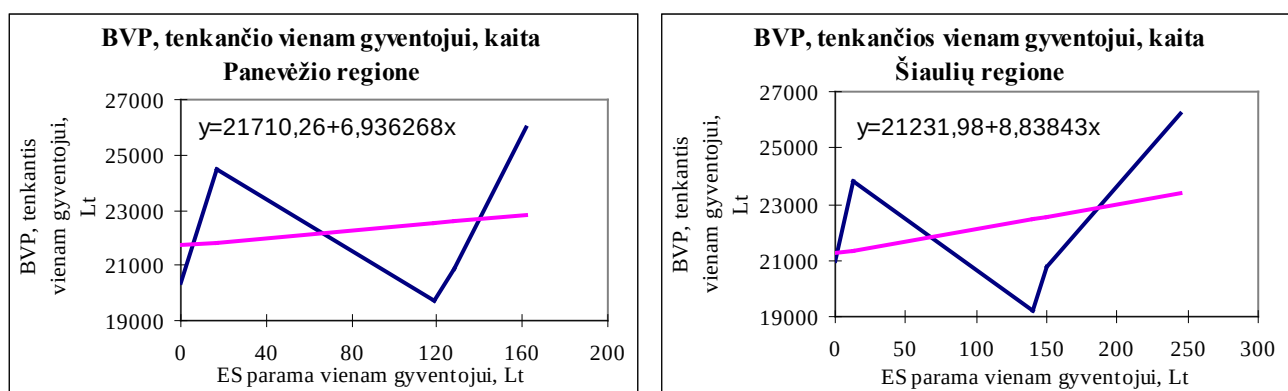
teigti, kad paramos lėšos verslo plėtrai panaudojamos kryptingai, nes nukreiptos į mažiau išsivysčiusį regioną. Dėl to netolygaus išsivystymo skirtumai tarp Panevėžio ir Šiaulių regionų mažėja.

18 pav. Panevėžio ir Šiaulių regionų įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų variacijos koeficientas

Analizuojant ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai, atlikta pasirinktų regionų plėtrą charakterizuojančių rodiklių regresinė analizė, kurios tikslas – įvertinti Europos Komisijos prie LR Vyriausybės (2002) ataskaitoje įtvirtintą nuostatą dėl paramos poveikio.

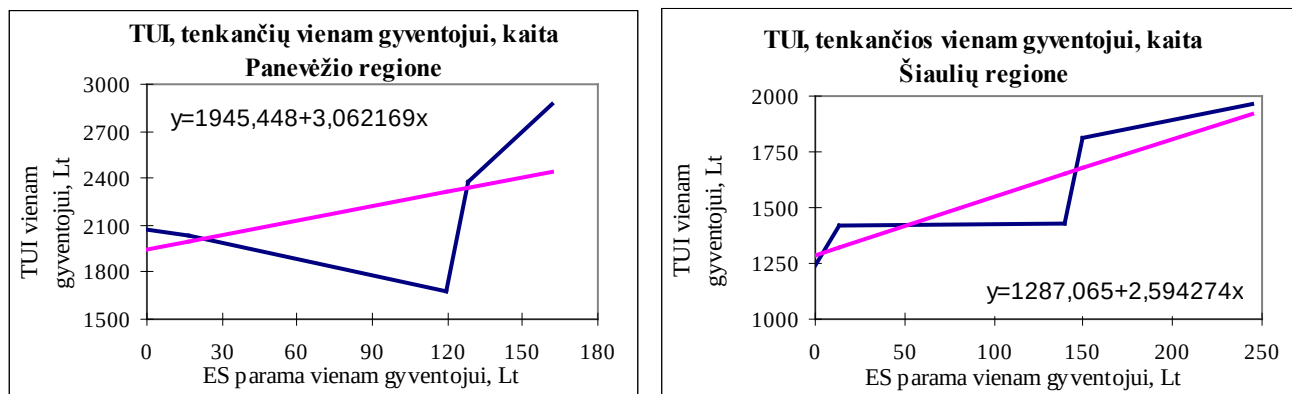
19 paveiksle pateikta BVP, tenkančio vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Panevėžio regiono pateikta regresijos lygtis parodo, kad vienas panaudotas ES struktūrinės paramos litas regiono BVP padidino 6,93 Lt. Tuo tarpu Šiaulių regiono vieno paramos lito įsisavinimas regiono BVP vienam gyventojui padidino 8,83 Lt. Galima teigti, kad panaudota ES struktūrinė parama turi teigiamą įtaką regionų BVP vienam gyventojui. Pažymima, kad Šiaulių regione stebimas didesnis įsisavintos paramos poveikis nei Panevėžio regione. Tam įtakos turi tai, kad Šiaulių regionas orientuojasi į inovacijų diegimą ir technologijų sklaidą, o Panevėžio regionas finansinę paramą panaudoja smulkiam verslui, kuris neduoda tiek naudos, kiek naujovių diegimas.

19 pav. BVP, tenkančio vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose

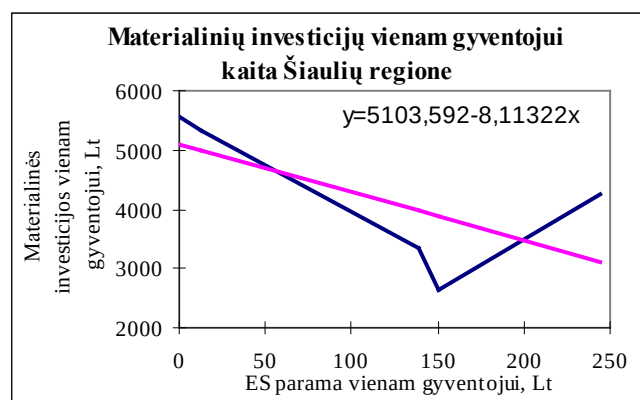
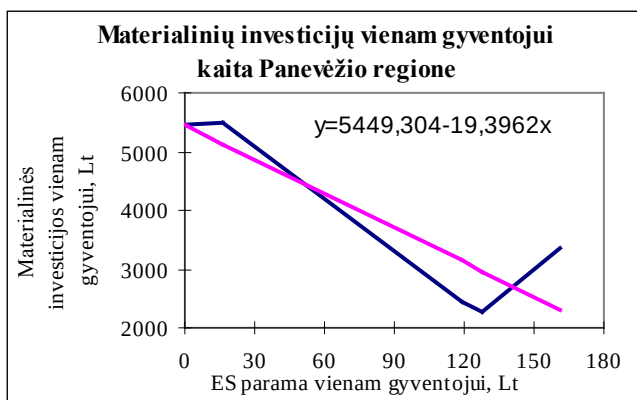
20 paveiksle pateikta TUI, tenkančių vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Panevėžio regione apskaičiuota regresijos lygtis rodo, jog vienas panaudotas ES paramos litas regiono

TUI padidino 3,06 Lt. Šiaulių regione stebimas mažesnis poveikis. Apskaičiuota regresijos lygtis rodo, kad regionas įsisavinęs vieną paramos litą, savo TUI vienam gyventojui padidino 2,59 Lt. Nors stiprus teigiamas ryšis stebimas Šiaulių regione, tačiau ES struktūrinės paramos panaudojimo atžvilgiu didesnę poveikį TUI didinimui turi Panevėžio regionas. Dėl išvystyto žemės ūkio regionas laikomas patrauklesniu užsienio investuotojams ir dėl to pritraukia daugiau užsienio investicijų. Kadangi Šiaulių regionas nepasižymi stipria žemės ūkio veikla, į šį regioną užsienio investicijos ateina per universiteto ir konsultacinių agentūrų veiklą.

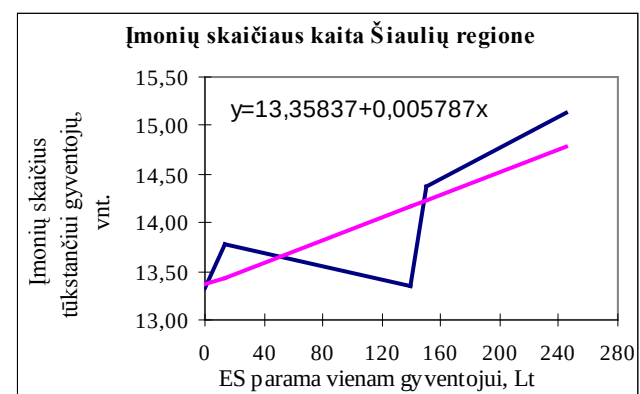
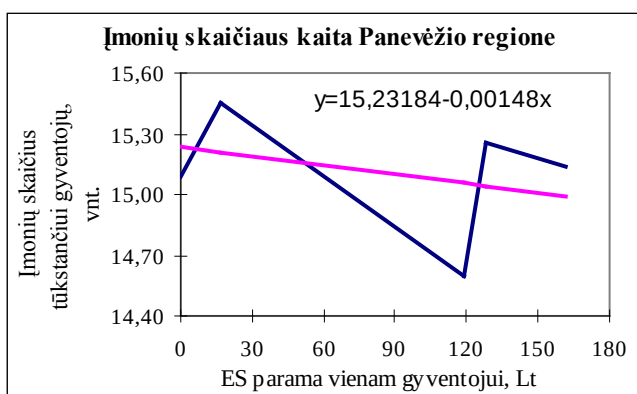
20 pav. TUI, tenkančių vienam gyventojui, kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose

21 paveiksle stebima materialinių investicijų vienam gyventojui kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Panevėžio regiono apskaičiuota regresijos lygtis rodo, jog regionas įsisavinęs vieną struktūrinės paramos litą, savo materialines investicijas sumažino 19,39 Lt. Šiaulių regione taip pat stebimas neigiamas ES paramos poveikis materialinių investicijų atžvilgiu. Šio regiono vienas įsisavintas struktūrinių lėšų litas, regiono materialines investicijas sumažino 8,11 Lt. Galima teigti, kad Panevėžio ir Šiaulių regionų ES struktūrinės paramos panaudojimas materialinių investicijų atžvilgiu turi neigiamą poveikį regionų vystymuisi. Regionai įsisavinę gautas lėšas, linkę ne didinti, bet mažinti savo materialines investicijas. Tačiau pažymima, jog Panevėžio ir Šiaulių regiono įmonės gavusios ES paramos lėšas gauna dvigubą naudą, tai yra tam pačiam rezultatui pasiekti išleidžia dvigubai mažiau pinigų ir atsilaisvinusias lėšas gali panaudoti kitur.

21 pav. Materialinių investicijų vienam gyventojui kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose

22 paveiksle pateikta įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose. Panevėžio regiono apskaičiuota regresijos lygtis rodo, kad įsisavinta ES struktūrinių lėšų suma neturi poveikio regiono įmonių steigimui. Šis regionas įsisavinęs vieną paramos litą įmonių skaičių tūkstančiui gyventojų sumažina 0,00148. Šiaulių regione stebima priešinga tendencija – parama skatina verslumą. Panaudojęs vieną ES paramos litą, regionas turi tendenciją įsteigti 0,005787 įmonių tūkstančiui gyventojų. Verslumo atžvilgiu struktūrinės lėšos daro skirtingą poveikį regionams. Šiaulių regionas pasižymi teigiamu poveikiu, o Panevėžio regionas neigiamu. Atsižvelgiant į tai, kad Panevėžio regione savo veiklą plečia daugiau įmonių nei Šiaulių regione, galima teigti, jog struktūrinės lėšos labiau orientuojasi į mažiau išsivysčiusį regioną.

22 pav. Įmonių skaičiaus tūkstančiui gyventojų kaita Panevėžio ir Šiaulių regionuose

Reziumuojant galima teigti, kad Europos Komisijos prie LR Vyriausybės ataskaitoje nurodyta prielaida pasitvirtino ne visų rodiklių atžvilgiu. Stebimas skirtingas 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis regionų plėtrai. Nustačius koreliacinius ryšius, stebimi stiprūs teigiami ryšiai tarp analizuojamų rodiklių, o tai patvirtina, kad Panevėžio ir Šiaulių regionų augimui įtakos turi skirta ES struktūrinė parama. Tačiau atlikta regresinė analizė parodė, jog ES struktūrinė parama nevienodai skatina kiekvieno regiono vystymąsi, dėl to jos poveikis yra skirtingas. Įsisavinta struktūrinė parama didesnę poveikį daro Šiaulių regiono plėtrai. Šis regionas skirtos paramos pagalba

didina regiono BVP, TUI ir skatina verslumą. Tuo tarpu Panevėžio regione stebimas mažesnis panaudotos paramos poveikis. Įsisavinęs struktūrines lėšas, regionas padidino BVP ir TUI, o įmonių skaičių nežymiai sumažino. Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad šis regionas skirtų lėšų nenaudoja verslo skatinimui. Neigiamas paramos poveikis stebimas materialinių investicijų atžvilgiu. Abu regionai įsisavinę paramos lėšas nepadidino materialių investicijų apimtis, o priešingai jas sumažino. Skirtingam ES paramos įsisavinimo poveikiui įtakos turi tai, kad Šiaulių regionas pasižymi stipria universiteto ir konsultacinių agentūrų veikla. Šis regionas labiau orientuojasi į inovacijų ir naujų technologijų sklaidą, atitinkamai ES struktūrinės lėšos regionui atneša daugiau naudos. O Panevėžio regione pramonė yra smulki, nes nėra potencialo ir specialistų, kad diegti naujoves, todėl ir finansinė parama nukreipiama žemės ūkiui ir smulkiam verslui.

Kryptingai paskirstant ir efektyviai panaudojant ES struktūrinę paramą, galima veiksmingai kelti ekonominę regionų gerovę ir skatinti sanglaudą. Pažymima, kad Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtros sėkmė priklauso ne tik nuo valstybės sugebėjimo kryptingai paskirstyti paramą, bet ir nuo projektų įgyvendintojų sugebėjimo rezultatyviai ją įsisavinti pasinaudojant atsiradusiomis galimybėmis.

Apibendrinant analizės rezultatus, galima teigti, kad darbe iškelta hipotezė pasitvirtino – ES struktūrinė parama turi skirtingą poveikį Lietuvos regionų plėtrai.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Regioninė politika suprantama kaip politika, kurios tikslas yra subalansuoti ekonominį ir socialinį regionų vystymąsi ir minimizuoti tokius tarpregioninius skirtumus, kurie įtakoja socialinių konfliktų atsiradimą ir trukdo regionų socialinei ir ekonominei plėtrai. Regionų plėtra apibūdinama kaip kompleksinis procesas, nuo kurio priklauso gyvenimo lygis ir gyvenimo kokybė. Regionų plėtrą charakterizuoja regionų ekonominės plėtros teorijos, kurios yra kelių rūšių. Konvergencijos teorijos akcentuoja tobulos rinkos modelį, tai yra ilguoju laikotarpiu skirtingi regionai linkę konverguoti – panašėja jų išsivystymo lygis, o divergencijos teorijos akcentuoja ekonomikos plėtrą skatinančių regionų vaidmenį bei rinkos netobulumus, kuriuose turtingesni regionai didina savo atotrūkį nuo skurdesniųjų. Regionų plėtros teorijomis galima paaiškinti ekonominės raidos netolygumus, o regionų ekonominio lygio vertinimui taikomi ekonominio augimo modeliai.

2. ES regioninės politikos finansiniai instrumentai yra svarbūs Lietuvos regionų vystymuisi skatinti. Valstybė nuo įstojimo į ES dienos, kaip ES narė, turi daugiau galimybių tvariai regionų plėtrai užtikrinti. Lietuvos regionų augimo pagrindą sudaro ES struktūrinių fondų lėšos, kurios skirtos atsiliekančių regionų plėtrai skatinti. ES struktūrinei paramai pasinaudoti parengta 2007-2013 m. laikotarpio strategija, o jos įgyvendinimui 4 veiksmų programos, pagal kurias Lietuvos regionų vystymuisi skiriama 2,5 mlrd. Lt, bet faktiškai parama gali siekti apie 2,7 mlrd. Lt. struktūrinių paramos lėšų. Regionų augimui skatinti finansavimas skiriamas pagal veiksmų programų priemones, kurioms taikoma regionų projektų atranka.

3. Atlikus 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikio Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai analizę, nustatyta, kad skiriamos paramos lėšos daro poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai. Remiantis ekonometrinės analizės duomenimis, ES parama įtakoja skirtingų Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrą charakterizuojančių rodiklių augimą. Didžiausias panaudotų struktūrinių lėšų poveikis stebimas Šiaulių regione. Regionas įsisavinęs paramą didina BVP, TUI ir sudaro tinkamas sąlygas verslo plėtrai. Tuo tarpu Panevėžio regione panaudotų lėšų poveikis stebimas tik BVP ir TUI didėjimo atžvilgiu. Šis regionas nėra linkęs skatinti verslo plėtrą. Abu regionus neigiamai įtakoja ES parama materialinių investicijų atžvilgiu. Regionai įsisavinę paramos lėšas turi tendenciją nedidinti materialių investicijų apimtį, o priešingai jas mažinti. Skirtingam ES struktūrinės paramos poveikiui įtakos turi tai, kad Šiaulių regionas labiau orientuojasi į inovacijų ir naujų technologijų sklaidą, o Panevėžio regionas dėl kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo nediegia naujovių ir finansinę paramą panaudoja tik žemės ūkiui ir smulkiam verslui. Taigi, galima teigti, kad darbe iškelta hipotezė pasitvirtino – ES struktūrinė parama turi skirtingą poveikį Lietuvos regionų plėtrai.

4. Lietuva ES struktūrinės paramos įsisavinime neturi didelės patirties, todėl siekiant tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje, tikslinga būtų nuolat analizuoti stipriąsias ir silpnąsias puses,

išsiaiškinti strategines spragas ir vertinti gerą patirtį struktūrinės paramos panaudojimo srityje. Įvertinant paramos panaudojimo efektyvumą regionuose ir pritaikant gerą patirtį, tikslinga būtų vykdyti mokslinius tyrimus ir studijas, skirtas ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikiui vertinti, bei rengti rekomendacijas efektyviam lėšų panaudojimui. Šiame procese tikslinga būtų pasitelkti universitetais ir mokslinių tyrimų institutais. Siekiant tolygios ir tvarios regionų plėtros, atsižvelgiant į įgytą gerą patirtį, regionams į šį procesą reikėtų įtraukti daugiau savivaldybių, kad galima būtų mokytis vieniems iš kitų ir dirbti išvien. Taip pat tikslinga būtų svarstyti galimybę regioninei ir vietos valdžiai suteikti daugiau laisvės skirstant ir panaudojant ES struktūrinę paramą, taip užtikrinant tinkamą ir efektyvų paramos įsisavinimą.

LITERATŪRA

1. **2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa.** http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Visos_patvirtintos_priemones/VP2_2011_07_08.pdf [žiūrėta 2012 10 10]
2. **2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa.** http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Visos_patvirtintos_priemones/SSVP-2011-07-08.pdf [žiūrėta 2012 10 10]
3. **2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa.** http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/teises_aktai/Veiksmu_programos/ZIPVP_2010_12.pdf [žiūrėta 2012 10 10]
4. **Armstrong H., Taylor J.** Regional Economics and Policy (3rd ed.). – Oxford: Blackwell, 2004. – 1-2, 203, 233 p.
5. **Astrauskas A.** Valstybės regioninės politikos įgyvendinimo prioritetai // Lietuvos ekonomikos apžvalga. – Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas, 2004. – 70 p.
6. **Bagdzevičienė R. ir kt.** Regionų ekonomikos plėtros strategija // Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra-2002“ medžiagos ištraukos. – Kaunas: Lietuvos regioninių tyrimų institutas, 2002. – 30 p. – URL: http://www.lrti.lt/veikla/RP_RegEkonPlet.doc
7. **Bagdzevičienė R.** Regioninės politikos vykdymo prielaidos // Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra-2001“ medžiagos ištraukos. – Kaunas: Lietuvos regioninių tyrimų institutas, 2001. – 10 p. – URL: http://www.lrti.lt/veikla/bag_region.doc
8. **Bendrasis vidaus produktas (BVP).** Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M2010256&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 07]
9. **Bruneckienė J.** Šalies regionų konkurencingumo vertinimas įvairiais metodais: rezultatų analizė ir vertinimas // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2010, Nr. 15. – 26 p. – ISSN 1822-6515.
10. **Bruneckienė, Krušinskas.** ES struktūrinės paramos įtakos Lietuvos regionų plėtrai ir išsivystymo netolygumams mažinti vertinimas // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2011, Nr. 16. – 127 p. – ISSN 1822-6515
11. **Burbulytė G.** Regiono sampratos įvairovė regioniniuose tyrimuose // Tiltai. – Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2005, Nr. 4. – 20 p.
12. **BVP produkto pirmojo įverčio skaičiavimo metodika,** 2007. www.stat.gov.lt/uploads/docs/188_metodika.doc [žiūrėta 2012 12 12]
13. **Canton E. et al.** Human Capital, R&D and Competition in Macroeconomic Anglysis. European Network of Economic Policy Research. Working paper No. 38 August, 2005. – 2 p. – URL: <http://www.enepri.org/files/Publications/WP038.pdf>
14. **Скиннер М. и др.** География А-Я: словарь-справочник. – Москва: Файр-Пресс, 1999. – 335 p.

15. **Dapkus R., Railienė G.** Regiono ūkio plėtra: mokomoji knyga. – Kaunas: UAB „Vita Litera“, 2006. – 10 p. – ISBN 978-609-02-0323-1
16. **Declaration on Regionalism in Europe**, 1996. http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/DR_GB.pdf [žiūrėta 2012 09 07]
17. **Dėl Europos nacionalinių sąskaitų sistemos diegimo.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=133488&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 18]
18. **Dėl Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijos.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=373684&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 15]
19. **Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=396083&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 14]
20. **Dėl probleminių teritorijų.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=438377&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2011 10 14]
21. **Dokurnevič E., Bagdzevičienė R.** Mokslinių požiūrių sąveika regiono plėtros modelyje // Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra-2002“ medžiagos ištraukos. – Kaunas: Lietuvos regioninių tyrimų institutas, 2002. – 76-77 p. – URL: http://www.lrti.lt/veikla/RP_MokPozSav.doc
22. **El Modelo Keynesiano** // Capitulo 3, 2000. – 41-44 p. <http://economia.unmsm.edu.pe/Docentes/RRocaG/publi/Roca-Macro1-04-Casas-TeoriaKeynesiana.pdf> [žiūrėta 2012 12 08]
23. **ES struktūrinės paramos portalas: regioninio planavimo patvirtintos priemonės.** Požymiai: Lietuva, Panevėžio ir Šiaulių regionai. <http://www.esparama.lt/priemones-regioninio-planavimo> [žiūrėta 2012 11 09]
24. **ES struktūrinės paramos regioninės plėtros aspektas (regioninė dimensija)**, 2012. <http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=191> [žiūrėta 2012 10 09]
25. **ES struktūrinės paramos vertinimo metodinės gairės**, 2010. http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodines_gaires_2010.pdf [žiūrėta 2012 12 10]
26. **Europos Bendrijų Komisijos 2007 balandžio 26 d. sprendimas Nr. K(2007)1808 patvirtinantis tam tikras Lietuvos nacionalinio strateginių kryptų plano dalis CCI2007LT16UNS001.** http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/teises_aktai/Veiksmu_programos_EK_sprend/EK_sprend_strategija.php [žiūrėta 2012 09 09]
27. **Europos Komitetas prie LR Vyriausybės.** Lietuvos integracijos į ES finansinių, ekonominių ir socialinių pasekmių susisteminimas ir analizė // Galutinė ataskaita, 2002. – 68-69 p. – URL: http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/2003/Finansines,_ekonomines_ir_socialines_pasekmes_ataskaita_lt.pdf

28. **Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1059/2003 „Dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo“**. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1059:20081211:LT:PD> [žiūrėta 2012 09 15]

29. **Gečas K. ir kt.** Struktūrinių fondų parama verslui // Galimybės – metodai – patarimai. – Vilnius: Pačiolis, 2004. – 2-3 p.

30. **Girdzijauskas, Mackevičius.** Kapitalo augimo modeliai ir logistinė kapitalo valdymo teorija. Naujas požiūris į ekonomines krizes // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2009. – 757 p. – ISSN-1822-6515

31. **Gyventojų skaičius metų pradžioje.** Požymiai: administracinė teritorija, amžius, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3010202&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 07]

32. **Goodall B.** The Penguin Dictionary of Human Geography. – London: Penguin, 1987. – 97, 114, 120, 401, 485 p.

33. **Išoraitė M.** Regionai ir jų strateginis valdymas Lietuvoje // Vadyba. – Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2008, Nr. 2(13). – 48 p. – ISSN 1648-7974

34. **Janulionis V.** Mokymai apie kiekybinių ir kokybinių HSM tyrimų duomenų analizės metodus // Mokymo kurso medžiaga. Lietuvos HSM duomenų archyvas „LIDA“, 2012. – URL: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/Janilionis_III/jan_III.html&course_file=jan_III_1.html [žiūrėta 2012 10 07]

35. **Jones R. A.** The Politics and Economics of the European Union. – Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, 2001. – 246 p.

36. **Kavaliauskas P.** Regioninės politikos problema Lietuvoje // Geografija. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2000, Nr. 36 (1). – 42 p.

37. **Kilijonienė A., Bruneckienė J.** Regionų ekonomikos konvergencija ir divergencija ekonominės krizės kontekste // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2011, Nr. 16. – 190-191 p. – ISSN 1822-6515

38. **Kilijonienė A., Simanavičienė Ž.** Regioninės politikos įtaka regionų išsivystymo trūkumų raidai // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2008, Nr. 3(12). – 142 p. – ISSN 1648-9098

39. **Kilijonienė A., Simanavičienė Ž.** Regionų plėtros teorijų taikymas: Lietuvos atvejis // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2010, Nr. 15. – 94-96 p. – ISSN 1822-6515

40. **Kvedaras V.** Rinktiniai ekonomikos skyriai / Paskaitų konspektas. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008. – 26 p.

41. **Lietuvos savivaldybių asociacija.** Artimiausi regioninės politikos pokyčiai aptarti LSA finansų ir ekonomikos komitete. Įstaigoje gauta informacija, 2011.

42. **LR Finansų ministerija.** 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos administravimas institucijų funkcijos ir atsakomybė, 2007. <http://www.esparama.lt/ziniasklaidai?id=090bdd5380069fa3> [žiūrėta 2012 10 12]
43. **LR Finansų ministerija.** Europos Sąjungos parama, 2011. http://www.finmin.lt/c/portal/layout?p_l_id=PUB.1.203 [žiūrėta 2012 10 12]
44. **LR Regioninės plėtros įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=371054 [žiūrėta 2012 10 12]
45. **LR Vidaus reikalų ministerija.** Regionų projektų planavimo ir įgyvendinimo sistemos efektyvumo vertinimas: galutinė ataskaita, 2010. – 22-26 p. http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Ataskaitos/VRM_regionu_projektai_ataskaita.pdf [žiūrėta 2012 09 12]
46. **LR Vyriausybė.** Europos fondai padės kurti Lietuvos gerovę, 2007. – 1-4 p. http://www.lrv.lt/bylos/ES/Trumpas_pristatymas.pdf [žiūrėta 2012 10 18]
47. **Mačys G.** Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje. – Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2005. – 93-94 p.
48. **Mačys G.** Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje. Antroji laida. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla, 2006. – 82, 88, 90, 112-113 p.
49. **Mačys G., Stungurienė S.** Ekonominės ir socialinės plėtros Lietuvos regionuose makroekonometrinis modelis bei jo taikymo problemos // *Ekonomika ir vadyba*. – Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2005. – 224 p.
50. **Mankiw N. G.** *Macroeconomics / Third Edition*. – New York: Worth Publishers, 1997. – 103 p. – ISBN 1-57259-141-2
51. **Materialinės investicijos.** Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M4040301&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 08]
52. **Melnikas B.** Regionų socialinė ekonominė raida: inovacijos ir “oazių” politika // *Viešojo politika ir administravimas*. – Kaunas: Technologija, 2003, Nr. 6. – 18 p.
53. **Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007-2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti.** http://www.esparama.lt/ES_Paramam/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf [žiūrėta 2012 10 15]
54. **Nakrošis V.** Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas. – Vilnius: Eugrimas, 2003. – 7, 10, 15-16 p.
55. **Nedarbo lygis.** Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3050101&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 08]
56. **Nevedomskis M., Žygelytė J.** Europos lėšos ir patirtis – šansas kiekvienam regionui. – Vilnius: Europos komitetas prie LR Vyriausybės, 2000. – 7 p.

57. **North D.C.** Location theory and regional economic growth // Journal of Political Economy, 1955, vol. 63. – 258 p.
58. **Olson U. ir kt.** (2007). Statistiniai metodai: SAS ir MINITAB // Mokomoji knyga. – Kaunas: Žemės ūkio akademija, 2007. – 13 p. – URL: <http://www.asu.lt/file.doc?id=33908>
59. **Orenius A.** Regionalizacija ir regioninė šalies plėtra // Viešoji politika ir administravimas. – Kaunas: Technologija, 2005, Nr. 14. – 109 p. – ISSN 1648-2603
60. **Pukėnas K.** Sportinių tyrimų duomenų analizė SPSS programa // Mokomoji knyga, 2005. – 146, 156 p. <http://lt.scribd.com/doc/46922911/128/PIRSONO-KORELIACIJOS-KOEFICIENTAS> [žiūrėta 2012 11 17]
61. **Ragauskienė E.** The implementation regional policy in Lithuania // Ekonomika. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005, No. 72. – 106 p. – ISSN 1392-1258
62. **Regionai ir vystymasis vietos lygmeniu: Dėmesio centre – regionai**, 2010. http://ec.europa.eu/news/regions/100521_lt.htm [žiūrėta 2012 09 10]
63. **Snieska ir kt.** Makroekonomika. – Kaunas: Technologija, 2005. – 612, 628 p. – ISBN 9955-25-062-3
64. **Svetikas Ž.** Regioninė politika. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004.
65. **Šimelevič K., Bagdzevičienė R.** Kas yra regionas // Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra-2001“ medžiagos ištraukos. – Kaunas: Technologija, 2001. – 275 p.
66. **Šimelevič K., Bagdzevičienė R.** Regionalizacijos procesas – vienas iš svarbiausių veiksmų, užtikrinančių regionų ekonominę plėtrą // Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra-2002“ medžiagos ištraukos. – Kaunas: Lietuvos regioninių tyrimų institutas, 2002. – 179-180 p. – URL: www.lrti.lt/veikla/RP_RegProc.doc
67. **Taylor J., Wren C.** UK Regional Policy: An Evaluation. Regional Studies, 1997, 31(9). – 839 p.
68. **Tarptautinių žodžių žodynas**, 2010. <http://www.tzz.lt/search?searchword=regionas> [žiūrėta 2011 09 07]
69. **Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje.** Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M2030204&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 07]
70. **Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje.** Požymiai: pajamų grupė, administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M4010213&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 08]
71. **Vidutinis finansuojamų iš biudžetų darbuotų skaičius ir vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis.** Požymiai: administracinė teritorija, metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3060807&PLanguage=0> [žiūrėta 2012 10 08]

72. **Алаев Э. Б.** Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – Москва: Мысль, 1983. – 189 р.

73. **Степанов М. В.** Региональная экономика: учебное пособие. – Москва: Инфра-М, РЭА, 2000. – 15 р.

74. **Филипов Ю. В., Авдеева Т. Т.** Основы развития местного хозяйства. – Москва: Дело, 2000. – 179 р. – ISBN 5-7749-0167-X

75. **Штульберг Б. М., Введенский В. Г.** Региональная политика России: теоретические основы, задачи и методы реализации. – Москва: Гелиос АРВ, 2000. – 17 р.

Mialik Ž. ES struktūrinės paramos poveikis Lietuvos regionų plėtrai: Panevėžio ir Šiaulių regionų atvejų analizė / Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. G. Mačys. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Ekonomikos katedra, 2012. – 80 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas ir įvertintas įsisavintos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos poveikis Lietuvos regionų plėtrai, pateikiant Panevėžio ir Šiaulių regionų atvejų analizę. Apibrėžiant ES struktūrinių lėšų poveikį regionų plėtrai, pateikiami siūlymai, kokių priemonių reikia imtis dėl tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje, kad netolygaus išsivystymo skirtumai tarp regionų mažėtų.

Pirmoje dalyje pristatoma trumpa regioninės politikos ir regionų plėtros apžvalga. Išskiriami regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindai ir aptariama ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarba Lietuvos regionų plėtrai. Antroje dalyje pateikiami metodologiniai tyrimo nurodymai, o trečioje dalyje ekonometrinės analizės būdu vertinamas 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai.

Pagrindiniai žodžiai: regioninė politika, regionų plėtra, išsivystymo skirtumai, tolygus / netolygus regionų vystymasis, ekonominė ir socialinė plėtra, ES struktūrinė parama.

Mialik Ž. The impact of the EU structural support to the development of Lithuanian regions: case analysis of Panevėžys and Šiauliai regions / Master thesis in Public sector economy is. Mentor: prof. dr. G. Mačys. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of Economy and Financial Management, Cathedra of Economic, 2012. – 80 p.

ANOTATION

This Master thesis analysis and assessed the usage efficiency of the EU structural support intended for the regional development during 2007-2013 financial perspective and its effect to the development of selected Lithuanian regions. Having analysed the effect of EU structural assistance to the development of the regions, the paper also provides with the recommendations on particular measures to be implemented in order to reduce the disparities of development.

First part of the paper focuses into the theoretical aspects of regional development. It involves the analysis of key elements of the regional policy and regional development and assesses the importance of the EU regional policy for the development of Lithuanian regions. The second part of the paper is devoted to the development of the statistical data analysis tool, while the third one is intended for the econometrical analysis of the impact of 2007-2013 EU structural support to the development of Panevėžys and Šiauliai regions.

Keywords: regional policy, regional development, diverging development, balanced / unbalanced development of the regions, economical and social development, EU Structural assistance.

Mialik Ž. ES struktūrinės paramos poveikis Lietuvos regionų plėtrai: Panevėžio ir Šiaulių regionų atvejų analizė / Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. G. Mačys. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Ekonomikos katedra, 2012. – 80 p.

SANTRAUKA

Viešojo sektoriaus ekonomikos magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes ES regioninė politika laikoma viena svarbiausių sričių, turinčių poveikį Lietuvos regionų plėtrai. Lietuvai, skatinti regionų vystymąsi, investicinę pagalbą teikia ES struktūriniai fondai. Kalbant apie ES struktūrinės paramos panaudojimą, ypač viešojoje erdvėje, nevengiama išankstinės nuostatos, kad ši parama savaime yra neefektyvi tiek planavimo, tiek įgyvendinimo aspektais. Daugelių atvejų, akcentuojant ES paramos lėšų panaudojimą, vengiama analizuoti šių investicijų poveikį bendram ūkio augimui ir konkurencingumo didėjimui konkretaus regiono atveju.

Šio tyrimo objektas – ES struktūrinės paramos poveikis Lietuvos regionų plėtrai. Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti ES struktūrinės paramos poveikį Lietuvos regionų plėtrai, pateikiant Panevėžio ir Šiaulių regionų atvejų analizę. Siekiant šio tikslo, buvo iškelti tokie uždaviniai: atskleisti regioninės politikos ir regionų plėtros pagrindines nuostatas; aptarti ES regioninės politikos finansinių instrumentų svarbą Lietuvos regionų plėtrai; išanalizuoti ir įvertinti ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikį Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai; pateikti rekomendacijas dėl tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje. Tyrimo hipotezė – ES struktūrinė parama turi skirtingą poveikį Lietuvos regionų plėtrai. Darbe remiamasi mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų analize, aprašomuoju metodu, lyginamąja, sistetine, statistine ir ekonometrine analize.

Siekiant išanalizuoti ir įvertinti ES struktūrinės paramos poveikį Lietuvos regionų plėtrai, pirmoje dalyje pristatoma trumpa regioninės politikos ir regionų plėtros apžvalga, o tiriamojoje dalyje analizuojamas ir vertinamas 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo poveikis Panevėžio ir Šiaulių regionų plėtrai. Ekonometrinės analizės būdu nustatyta, kad regionams teikiamos lėšos turi skirtingą poveikį jų augimui. Didžiausias poveikis stebimas BVP ir papildomų TUI didėjimo atžvilgiu. Mažesnę įtaką paramos lėšos turi verslumui ir neigiamą materialinių investicijų didėjimo atžvilgiu. Siekiant tolimesnio regionų plėtros tobulinimo Lietuvoje, tikslinga būtų nuolat analizuoti stipriąsias ir silpnąsias puses, išsiaiškinti strategines spragas ir vertinti gerą patirtį struktūrinės paramos panaudojimo srityje.

Darbe iškelta hipotezė pasitvirtino – ES struktūrinė parama turi skirtingą poveikį Lietuvos regionų plėtrai.

Mialik Ž. The impact of the EU structural support to the development of Lithuanian regions: case analysis of Panevėžys and Šiauliai regions / Master thesis in Public sector economy is. Mentor: prof. dr. G. Mačys. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of Economy and Financial Management, Cathedra of Economic, 2012. – 80 p.

SUMMARY

The relevance of this Master thesis in Public sector economy is illustrated by the importance attributed to the EU Regional policy's impact on the development of Lithuanian's regions. The key investment source of regional development funding in Lithuania are the EU Structural Funds. However, the public discourse is frequently dominated by the perception of the EU structural support as being ineffective per se both in its planning and implementation. Furthermore, the analysis of EU Funds usage frequently omits the impact of such investment to the overall growth of the economy and increase of competitiveness in the level or particular region.

The object of this research is the impact of EU structural support to the development of Lithuanian regions on the basis of Panevėžys and Šiauliai regions' case analysis. Pursuing this aim the following goals were set: to provide an analysis of main elements of regional policy and regional development concepts; to analyse the importance of the financial instrument of EU regional policy to the development of Lithuanian regions; analysis of the impact of EU structural support to the development of Panevėžys and Šiauliai regions'; to provide the recommendations of further improvement of Lithuanian regional policy. The thesis is based on the hypothesis that EU structural support has different effect on the development of Lithuanian regions. The paper is prepared analysing data provided in policy research and legal documents, using descriptive method, comparative, systemic, statistical and econometrical analysis.

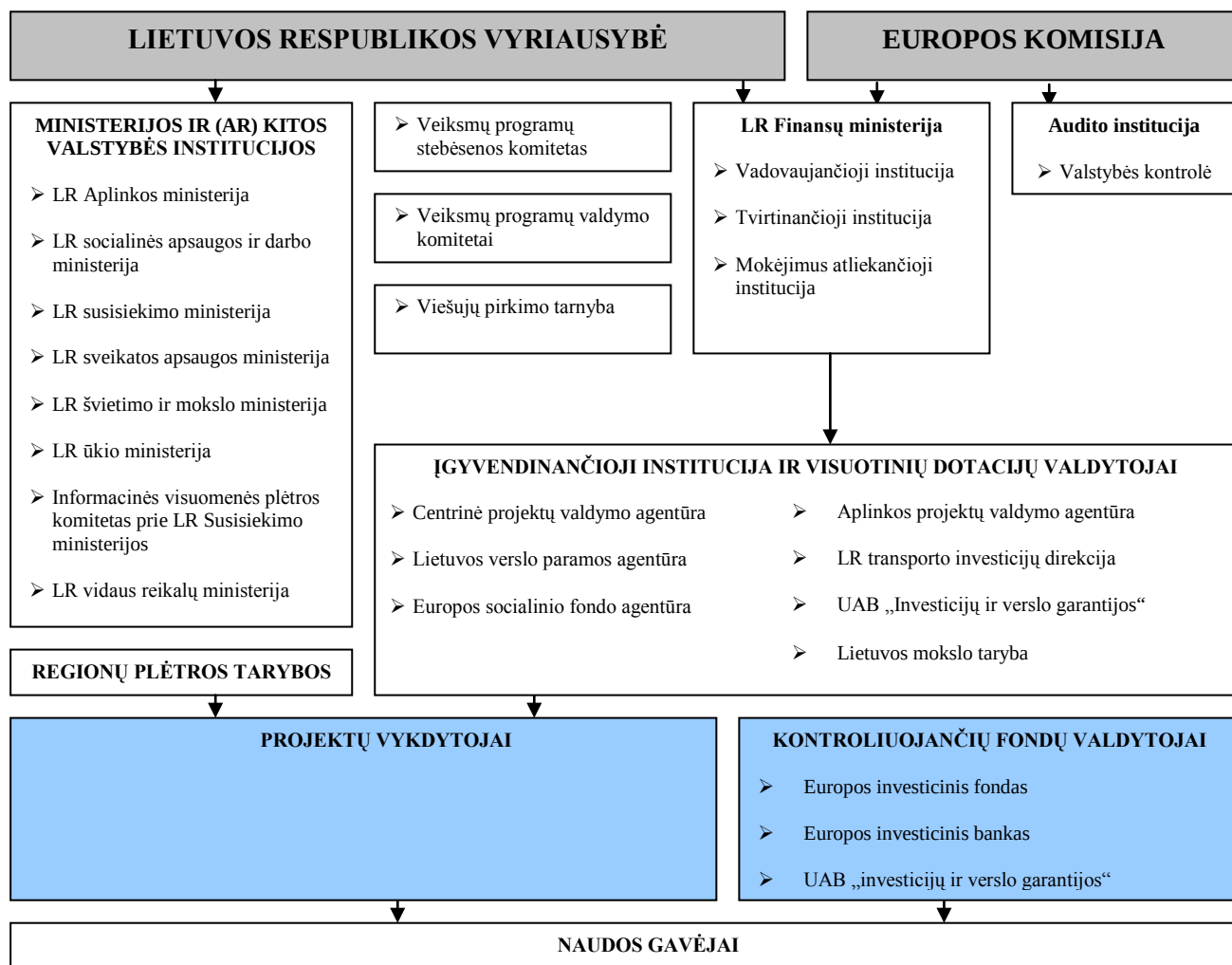
The first part of the paper, while assessing the impact of the EU structural support to the development of Lithuanian regions, focuses into the theoretical aspects of the regional policy and regional development, while second one focuses on the efficiency analysis of the usage of 2007-2013 EU structural support and its impact on the growth of two chosen Lithuanian regions – Panevėžys and Šiauliai. Econometric analysis of macro data has provided the conclusion about the presence of different effect to their growth. Largest impact is recorded in GDP and additional FDI. Insignificantly lower impact is monitored to entrepreneurship and negative impact is in real sector investment. This draws to the conclusion, that further promotion of regional development should focus on streamlining the support usage rules, foreseeing clearer criteria of project proposals, based on the expected result and benefits from the project.

The research hypothesis is proved by the result of the analysis – EU structural support has different effect on the development of Lithuanian regions.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

2007-2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMAS: INSTITUCIJŲ FUNKCIJOS IR ATSAKOMYBĖ

Šaltinis: LR Finansų ministerija, 2007

2 PRIEDAS

REGIONINEI PROJEKTŲ ATRANKAI 2007-2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS LAIKOTARPIUI SKIRTOS PRIEMONĖS

1. Žmogiškųjų išteklių plėtros programa
1.4 Prioritetas. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas PRIEMONĖ „VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas“ PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“ PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas“
2. Ekonomikos augimo veiksmų programa
2.3 Prioritetas. Informacinė visuomenė visiems PRIEMONĖ „VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai“ PRIEMONĖ „VP2-3.1-IVPK-08-R Elektroninės valdžios paslaugos: regionai“ PRIEMONĖ „VP2-3.1-IVPK-11-R Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai“ 2.4 Prioritetas. Esminė ekonominė infrastruktūra PRIEMONĖ „VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“
3. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa
3.1 Prioritetas. Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“ PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra“ PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“ PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“ PRIEMONĖ „VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas“ PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas“ 3.2 Prioritetas. Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas“ PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas“ PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra“ PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daigfunkcių centrų kaimo vietovėse steigimas“ PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“ PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-09-R Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas“ PRIEMONĖ „VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ 3.3 Prioritetas. Aplinka ir darnus vystymasis PRIEMONĖ „VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“

Šaltinis: LR Vidaus reikalų ministerija, 2010

3 PRIEDAS

LIETUVOS REGIONŲ PLĖTROS VERTINIMO RODIKLIAI

Blokas	Rodikliai
Regiono ekonominė plėtra (EP)	Regiono BVP, tenkantis vienam gyventojui (tūkst. Lt)
	Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui (tūkst. Lt)
	Materialinės investicijos vienam gyventojui (tūkst. Lt)
	Veikiančių ūkio subjektų skaičius 1000 gyventojų (vnt.)
	Nedarbo lygis (proc.)
Regiono socialinė plėtra (SP)	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Lt)
	Migracijos saldo 10.000 gyventojų (asm.)
	Socialinės pašalpas gaunančių asmenų skaičius, 1000 gyventojų (asm.)
	100.000 gyventojų tenka užregistruotų nusikalstamų veikų (vnt.)
	Kolegijų studentų skaičius 1000 gyventojų (asm.)
	Gyvenamojo fondo aprūpinimas patogumais (vandentiekis) proc.
	Namų ūkiai, turintys asmeninį kompiuterį (proc.)

Šaltinis: Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2003, p. 80-83

4 PRIEDAS

2007-2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS SKIRIMO IR PANAUDOJIMO DUOMENYS: LIETUVA, PANEVĖŽIO IR ŠIAULIŲ REGIONAI

Priemonės	Lietuva				Panevėžio regionas				Šiaulių regionas			
	Projektų skaičius		ES paramos lėšos		Projektų skaičius		ES paramos lėšos		Projektų skaičius		ES paramos lėšos	
	Finansuojama	Igyvendinta	Skirta	Panaudota	Finansuojama	Igyvendinta	Skirta	Panaudota	Finansuojama	Igyvendinta	Skirta	Panaudota
1. Žmogiškųjų išteklių plėtros programa												
1.4 Prioritetas. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas												
PRIEMONĖ „VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas“	72	47	22.000.000,00	9.616.219,15	9	5	1.874.400,00	796.969,79	11	8	2.316.600,00	1.231.597,86
PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“	138	76	19.743.300,00	8.996.138,25	11	7	1.704.000,00	671.006,05	16	9	2.106.000,00	814.247,75
PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas“	270	95	72.256.700,00	14.396.347,18	26	12	6.134.400,00	1.090.099,23	40	19	7.581.600,00	2.277.049,62
Viso:	480	218	114.000.000,00	33.008.704,58	46	24	9.712.800,00	2.558.075,07	67	36	12.004.200,00	4.322.895,23
2. Ekonomikos augimo veiksmų programa												
2.3 Prioritetas. Informacinė visuomenė visiems												
PRIEMONĖ „VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai“	42	38	16.579.440,00	12.314.296,84	6	5	1.427.655,00	1.213.509,05	1	0	1.760.902,00	0,00
Viso:	42	38	16.579.440,00	12.314.296,84	6	5	1.427.655,00	1.213.509,05	1	0	1.760.902,00	0,00
2.4 Prioritetas. Esminė ekonominė infrastruktūra												
PRIEMONĖ „VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“	179	127	428.080.000,00	216.450.353,76	20	16	42.765.191,00	27.073.475,13	21	14	50.213.783,00	36.271.823,27
Viso:	179	127	428.080.000,00	216.450.353,76	20	16	42.765.191,00	27.073.475,13	21	14	50.213.783,00	36.271.823,27
3. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa												
3.1 Prioritetas. Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai												
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“	71	19	415.388.809,00	74.101.355,20	0	0	0,00	0,00	0	0	0,00	0,00
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra“	33	9	110.266.061,00	20.419.782,45	4	0	18.453.125,00	0,00	6	1	24.771.955,00	2.133.802,43
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“	144	21	169.862.384,00	14.249.603,31	12	0	19.894.426,00	0,00	27	0	35.691.791,00	0,00
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“	26	10	31.309.173,00	7.317.671,75	3	1	6.097.470,00	1.204.317,68	4	3	3.590.302,00	3.059.658,96

PRIEMONĖ „VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“	190	41	346.878.809,00	48.618.384,51	22	4	27.750.305,00	2.904.509,00	14	4	39.197.305,00	6.162.815,55
PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“	69	40	70.000.000,00	32.431.861,63	3	1	7.000.000,00	509.018,00	7	2	7.000.000,00	1.812.285,00
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas“	78	32	109.606.143,00	24.367.086,46	8	1	14.116.614,00	2.517.718,11	10	5	16.872.784,00	3.709.959,53
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas“	55	19	53.390.037,00	13.642.991,59	3	0	2.959.958,00	0,00	6	3	7.480.704,00	1.816.273,76
Viso:	666	191	1.306.701.416,00	235.148.736,90	55	7	96.271.898,00	7.135.562,79	74	18	134.604.841,00	18.694.795,23
3.2 Prioritetas. Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra												
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas“	26	7	50.500.000,00	6.109.973,71	2	0	4.820.000,00	0,00	2	0	5.118.000,00	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas“	5	0	8.500.000,00	0,00	1	0	1.700.000,00	0,00	1	0	1.700.000,00	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra“	27	18	11.933.312,00	6.861.054,28	5	4	1.242.383,00	1.012.382,75	3	2	1.328.324,00	653.324,09
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daugiafunkčių centrų kaimo vietovėse steigimas“	44	2	74.630.000,00	1.863.309,48	3	0	7.825.132,00	0,00	5	0	9.069.620,00	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“	123	77	74.834.000,00	38.897.158,16	11	6	7.483.400,00	2.830.337,61	9	3	8.755.578,00	1.882.226,40
PRIEMONĖ „VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“	109	39	152.970.000,00	42.385.057,34	12	5	13.874.379,00	3.543.734,87	10	2	19.090.656,00	3.677.218,65
Viso:	334	143	373.367.312,00	96.116.552,97	34	15	36.945.294,00	7.386.455,23	30	7	45.062.178,00	6.212.769,14
3.3 Prioritetas. Aplinka ir darnus vystymasis												
PRIEMONĖ „VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“	234	179	270.845.000,00	182.742.177,04	20	15	23.075.994,00	16.534.708,83	26	16	28.519.978,00	17.997.795,41
Viso:	234	179	270.845.000,00	182.742.177,04	20	15	23.075.994,00	16.534.708,83	26	16	28.519.978,00	17.997.795,41
VISO:	1935	896	2.509.573.168,00	775.780.822,09	181	82	210.198.832,00	61.901.786,10	219	91	272.165.882,00	83.500.078,28

5 PRIEDAS

2007-2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMAS PAGAL SAVIVALDYBES ŠIAULIŲ REGIONE

Priemonių įgyvendinimas pagal regiono savivaldybes	Šiaulių regionas														VISO	
	Akmenės r.		Joniškio r.		Kelmės r.		Pakruojo r.		Radviliškio r.		Šiaulių r.		Šiaulių m.			
	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos	Projektai	ES lėšos
1. Žmogiškųjų išteklių plėtros programa																
1.4 Prioritetas. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas																
PRIEMONĖ „VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas“	0	0,00	1	92.378,00	1	131.557,00	0	0,00	1	168.972,35	3	400.631,05	2	438.059,46	8	1.231.597,86
PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“	1	25.495,75	1	109.603,00	1	109.603,00	1	34.000,00	1	109.603,00	1	43.847,25	3	382.095,75	9	814.247,75
PRIEMONĖ „VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas“	2	437.435,25	1	54.950,00	1	59.898,45	3	241.801,71	4	598.254,00	7	550.258,56	1	334.451,65	19	2.277.049,62
Viso:	3	462.931,00	3	256.931,00	3	301.058,45	4	275.801,71	6	876.829,35	11	994.736,86	6	1.154.606,86	36	4.322.895,23
2.Ekonomikos augimo veiksmų programa																
2.3 Prioritetas. Informacinė visuomenė visiems																
PRIEMONĖ „VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Viso:	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
2.4 Prioritetas. Esminė ekonominė infrastruktūra																
PRIEMONĖ „VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“	2	4.408.769,18	1	2.609.315,47	2	2.791.236,09	3	1.422.510,60	3	6.164.015,80	2	7.115.908,13	1	11.760.068,00	14	36.271.823,27
Viso:	2	4.408.769,18	1	2.609.315,47	2	2.791.236,09	3	1.422.510,60	3	6.164.015,80	2	7.115.908,13	1	11.760.068,00	14	36.271.823,27
3. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa																
3.1 Prioritetas. Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai																
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra“	0	0,00	0	0,00	1	2.133.802,43	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2.133.802,43

PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“	1	577.580,80	1	719.526,13	1	1.762.552,03	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	3.059.658,96
PRIEMONĖ „VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“	2	2.210.832,09	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	3.951.983,46	0	0,00	0	0,00	4	6.162.815,55
PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“	0	0,00	0	0,00	1	816.374,00	0	0,00	1	995.911,00	0	0,00	0	0,00	2	1.812.285,00
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas“	1	1.171.032,48	2	496.075,53	1	771.526,56	0	0,00	1	1.271.324,96	0	0,00	0	0,00	5	3.709.959,53
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas“	1	163.437,47	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	1.652.836,29	0	0,00	0	0,00	3	1.816.273,76
Viso:	5	4.122.882,84	3	1.215.601,66	4	5.484.255,02	0	0,00	6	7.872.055,71	0	0,00	0	0,00	18	18.694.795,23
3.2 Prioritetas. Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra																
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra“	0	0,00	1	332.120,99	1	321.203,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	653.324,09
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daigafunkcių centrų kaimo vietovėse steigimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“	0	0,00	2	635.021,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	1.247.205,00	0	0,00	3	1.882.226,40
PRIEMONĖ „VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2.412.224,00	1	1.264.994,65	0	0,00	2	3.677.218,65
Viso:	0	0,00	3	967.142,39	1	321.203,10	0	0,00	1	2.412.224,00	2	2.512.199,65	0	0,00	7	6.212.769,14
3.3 Prioritetas. Aplinka ir darnus vystymasis																
PRIEMONĖ „VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“	2	1.482.744,08	4	1.963.870,60	1	614.357,05	1	633.551,95	2	3.276.317,09	2	3.468.384,20	4	6.558.570,44	16	17.997.795,41
Viso:	2	1.482.744,08	4	1.963.870,60	1	614.357,05	1	633.551,95	2	3.276.317,09	2	3.468.384,20	4	6.558.570,44	16	17.997.795,41
VISO:	12	10.477.327,10	14	7.012.861,12	11	9.512.109,71	8	2.331.864,26	18	20.601.441,95	17	14.091.228,84	11	19.473.245,30	91	83.500.078,28

6 PRIEDAS

2007-2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMAS PAGAL SAVIVALDYBES PANEVĖŽIO REGIONE

[illegible]

PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	1.204.317,68	0	0,00	1	1.204.317,68
PRIEMONĖ „VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	2.904.509,00	0	0,00	4	2.904.509,00
PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“	0	0,00	1	509.018,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	509.018,00
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas“	1	2.517.718,11	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2.517.718,11
PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Viso:	1	2.517.718,11	1	509.018,00	0	0,00	0	0,00	5	4.108.826,68	0	0,00	7	7.135.562,79
3.2 Prioritetas. Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra														
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra“	1	227.137,00	0	0,00	1	227.344,40	0	0,00	1	327.901,35	1	230.000,00	4	1.012.382,75
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daugiaviečių centrų kaimo vietovėse steigimas“	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
PRIEMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“	0	0,00	1	1.001.591,00	3	581.513,28	0	0,00	2	1.247.233,33	0	0,00	6	2.830.337,61
PRIEMONĖ „VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“	0	0,00	1	654.181,89	1	613.789,11	2	1.290.369,87	1	985.394,00	0	0,00	5	3.543.734,87
Viso:	1	227.137,00	2	1.655.772,89	5	1.422.646,79	2	1.290.369,87	4	2.560.528,68	1	230.000,00	15	7.386.455,23
3.3 Prioritetas. Aplinka ir darnus vystymasis														
PRIEMONĖ „VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“	1	1.887.759,05	1	1.307.327,71	4	3.602.134,25	2	2.869.651,00	1	2.157.034,15	6	4.710.802,67	15	16.534.708,83
Viso:	1	1.887.759,05	1	1.307.327,71	4	3.602.134,25	2	2.869.651,00	1	2.157.034,15	6	4.710.802,67	15	16.534.708,83
VISO:	10	7.773.989,49	8	6.208.550,88	21	14.058.016,24	15	10.408.283,16	15	12.910.998,99	13	10.541.947,34	82	61.901.786,10